

KARINTHY FRIGYES

PANORÁMA

BUDAPEST, 1926
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-28-2 (online)
MEK-13877

TARTALOM

Panoráma	
„Olivia két lelke”	
Arab irodalom	
Élő tükör	
Hogy van?	
Kamatos kamat	
Gyerekek és bolondok...	
Abécédé	
A költő és a lepke	
Nagyságos asszony	
A helyzet képe	
Tanáccsal el vagyok látva	
Influenza	
Vizözön	
A nagy drámaíró	
Én...	
Ünnepi szám	
Élet, a nagy drámaíró	
Nem irok színházról	
Paraj ur pünkösdi királysága	
Csoportosulás	
Sakkozók	
Bátorság, fiatal barátom	
Népek öröme	
Megszólal a telefon	
Mokan	
„Világegyetem” kaucsuksarok	
Autótaxi	
Résztveszek a drámapályázaton	
Nem tudom, de nekem a feleségem gyanus...	
Johnson-Jeffries boxmérkőzés	
Levél tisztelt cugszfűreremhez	
Heraklesz tizenharmadik hőstette	
Hetyegés	
Vesztőhely	
Kész kroki!	
Protekció	
Költő és kritikus	
Az inkarnátor	
A becsületes ember	
A kalap	
Férfi-ideál	
Az emberiség városa	
Feltámadás	
Nagybeteg a cipóm	
Feljebbvalóval senki se ideges	
Daliás idők	
Az emberszelidítő	
A rendező	
Átalakulok részvénytársassággá	

Panoráma

Egy borus kedvetlen vasárnap délután magamra maradva, idegenek között, magamhoz is idegenül és hitetlenül, a panoptikum előtt ácsorogtam és a rikitó, durva plakátokat bámultam csüggedten: - milyen durvák és bántóak - és az a vonakodó bus kíváncsiság fogott el, ami néha, kétségbeesett percekben kívánatossá teszi, hogy megfeledkezzünk arról, amit szeretünk: gondolatainkról és érzésünkről s menjünk lefelé, piszkos és rossz szagu lépcsőkön, nyissuk külvárosi söntések ajtaját, - üljünk le részeg, danoló bakák közé; zsebünkben operai szabadjeggyel Siegfriedhez, menjünk be a bolhaszínházba és nézzük végig az előadást; zsebünkben D'Annunzio legújabb regényével, vegyünk ötér planétát és olvassuk el figyelmesen, - álldó-gáljunk hosszan, ahol elgázoltak valami munkást - és félig ájult, szorongó öntudattal, bámé-szan hallgassunk hosszan és figyelmesen holmi kikiáltót egy látványos bódé előtt.

Igy voltam és megváltottam a jegyet a panoptikumba és mentem föl a cifra lépcsőn és álldó-gáltam a királyok viaszszobra előtt és csodálkoztam, mily mozdulatlanok, igazi ruhájukban, igazi szakállal és hajjal. Hét óra volt, már akkor féltem - pedig az első emelet csupa idillt és boldogságot ábrázol: tündérek táncolnak az üveg mögött és bölcsők fölé mosolygó anyák hajolnak. Legföljebb holmi tréfás helyzet. Egy leányka kiöntötte a levest a háziasszony kötényére és a leves most végigfolyik a padlón... igazi tányérból... Végig megyek a termen és azon töprengök, miféle titkos emlék, micsoda régi, ismeretlen félelem az, ami mindig elkomorít és elcsüggeszt, ha viaszfigurákat látok. A terem végén szűk kis ajtó felfelé kanyargó csigalépcsőre nyílik - fölírás: Borzalomkamara - csak erős idegzetűeknek. Ezt éppen zárni akarják, odafönt senki sincs már.

Összeborzongok, aztán magamhoz térve, nevetni kezdek. Mi ez? Ez az otromba, paraszti ijesztgetés hatni tud rám, a kulturemberre, aki figyelmesen s fegyelmezetten néztem végig híres sebészek legképtelenebb műtéiteit - elegáns köpenyben hullák tüdejét metélgettem s keztyűmet huzogatva vizsgáltam a cédulát, amit meztelen öngyilkosok lábára kötöznek, lent, a Szvetenay-utcai tetemnéző pincéjében. Ostobaság. Várjon, mondom a szolganak és pénzt adok át - én még fölmegyek, majd jöjjön vissza - és fölmegyek a homályos csigalépcsőn és derengő, félig égő lámpafényben végigjárom a kongó, elhagyott szobákat és benézek a zugokba és egyedül nézelődöm, habozok. A lépcsőn már meghökkenve riadtam össze - fejem felett akasztott ember lógott, sötét boltozatból. Micsoda bornirt ötlet - mondom idegesen és tovább megyek - de milyen pállott, nehéz szag van itt. Egy pinceablak rácsa félig lecsukva, a rács hegyes vasléce keresztülment a tüdején egy tolvajnak, aki éppen mászik kifelé a pincéből. Jó, nagyon naturalisztikus - hát aztán? Na, a levágott fejű ember. Egy szétdarabolt munkás, úgy, amint a villamos keresztülment rajta. Lépcső, sötétebb alagut. Ugyan, gyerünk csak. Egy halálsárga anya, amint a gyermekét vagdalja. Két gyilkos fojtogat sötét szobában egy embert, a másik hálóingben lóg ki az ágyból, kettévert feje a földre lóg, lába a vasba akadt. Az inkvizíció kinjai... Egy meggyilkolt, tizennégy éves fiú, a fél feje hiányzik... Hát az ott mi? Valami homályos lyuk... habozok... főlebb hajlok és belenézek... Korhadtt földbe ásott koporsó, egyes deszkája csikorogva emelkedik... hamuszürke, halálratorzult hullaarc furakodik a vízbe és tátott szája, véres üvegszemei hápognak a levegő felé... egy álhalott, akit eltemettek és most véres körmeit beleássa a deszkába...

Mi az, csak nem zárták be az ajtót odalent? Hová ment az az ostoba ember?... Végre itt hálni, azt mégse akarok... Fádom is, a kezem hideg... kicsit sebesebben sietek a kijárat felé. És miért nincs itt rendes világítás... Megriadok: Egy tükörben saját arcomat pillantom meg... viasz a viaszok között... milyen riadt, fakó és gyűlöletes most az az arc... Egy hosszú véres vágást

képzelek rá, a sűrű, lucskos folyadék kettészelt homlokomból fehér ingemre szivárog. És most egyszerre kényelmetlenül, borzongva érzem, hogy ez lehetséges.

Miért fájnak úgy ezek a komisz, durva viaszok és mit jelent az egész lidércnyomás? Igen, láttam hullákat és sebeket a valóságban s emberi testem törékeny nyomorúságát azokon keresztül éreztem százszor és megsirattam. De itt viaszból, ravasz mesterkedéssel és kegyetlen mügonddal rekonstruálták vissza mindazt, amit gyorsan el szoktunk rejteni, betakarni földdel, mert nem alkalmas arra, hogy kellemes képzeteket reveláljon. Megcsinálták viaszból és festékből a nyílt, tátongó sebeket, amelyek nem gyógyulhatnak be s nem is porladhatnak el - maradnak, állnak egy helyben s hirdetik szájasan, durván, mint a mosogatólészagu cseléd a maga igazán: ime, ilyenek vagyunk. És ki meri mondani, hogy az nem művészet? Minden művészet legfőbb jellegét: megfogni a percet, a mozdulatot, mely különben elmulna: - ez a „műfaj” is szépen kifejezi. Aki csinálta a viaszkot, becsületes és ambiciózus megfigyelőmunkát végzett és hiven akarta visszaadni a valóságot.

De kinek szól ez a rettenetes, lelketlen művészet? - azaz, ami visszariaszt. Kinek gyönyörűsége, kiben kelt jó étvágyat és megelégedést, kinek érdeke és vigasztalása és létjogáról kit győz meg az a „műfaj”, mely bebizonyítja, hogy lucskos huscafatokból vagyunk összerakva, s az ember egy bűzös és szennyes folyadékkal telt, fájdalmas zsák, mely undorító halommá bomlik össze, ha valahol fölmetéljük... Kinek okoz örömet, kifordítani ezt a zsákot s mulatni azon, hogy ő ilyen s ezzel elismerni, hogy semmi több?

Megfordulok. A lécen, sorba rakva, durva, sárga fejek, agyonvert emberek feje, mindegyik alatt név. Jó ismerőseim, egyenkint és összesen, - ezek a Borzalom-kamra színészei és egyben közönsége is. A napihírek és rendőri hírek hősei ezek és az Életuntak rovat állandó, napi munkatársai: - ezek a kispolgárok, akiket elgázol a villamos, akik forró lugba esnek, akiket harminc forintért késsel és baltával lerablógyilkolnak - mindennap, újra és újra, pontosan jelentkeznak, a maguk véres orcáival, ezek azok, akik hétköznappá teszik a tragikumot és sablonná a borzalmat, - igen, ezek az Apa rémtette-emberek és a Rémes rablógyilkosság a Tör-utcában-emberek és a Cseléd rémtette és a Fölakasztott csecsemő-emberek, akik úgy hozzátartoznak napi olvasmányaimhoz, mint az Időjárás és a Jelenvoltak Névsora. Ők fekszenek itt összevagdálva és rémes arcokkal és ők járnak ide, hogy kíváncsian és borzongva nézzék, mi lesz belőlük, mennyire vihetik, ha egy kis szerencsájuk van. Impresszionisták, futuristák, naturalisták s ti mind, új irodalmi irányok hivei, jertek ide, hiszen ő a ti emberetek, a kispolgár, hát nem ölelitek meg? Hiszen ő vallja és hirdeti, amit ti harsogtok, hogy egyedül a testkultusz az, ami érdekelhet, s hogy csak az élet, a nagy Élet lehet anyaga a művészi becsvágynak, úgy, amint van, minden számár, öreg filozófus nélkül, a maga nagyszerűségében és rondaságában. Miért nem látlak itt, Wilde Oszkár? Hiszen a te Dorian Grey-ed hirdeti, hogy csak a testtel érdemes foglalkozni, a lélek nyomorékok agyréme csak, s a Gondolat-tól és Eszmé-től sárga lesz az emberek orra.

Itt fekszik Dorian Grey, akit sikerült sterilizálni minden gondolattól, hát elég jól nézett ki, míg aztán egy kocsirud véletlenül föl nem öklelte, mely alkalomból kiderült, hogy beleit mégsem szépitette meg eléggé ez a káros gondolatoktól és érzelmektől való tartózkodás. Most ő a kispolgár kedveltje és a kispolgár, akit úgy megvetettél, az áll melléd, megveregeti a vállad és bizonykodik: bizony, csak test van, látjátok, - a többi, - könyvek, drámák, gondolatok, - a többi mind ostobaság. Visszaadni az életet úgy, amint van, s nem tenni hozzá semmit, nos ifju esztétikusok, úgy tele volt a szájatok, hogy nem lehetett szóhoz jutni miattatok, hát nesztek most, itt van, a nyers, valódi Élet és fegyvertársatok, a kispolgár, ő neki beszéltek. Látjátok ott a sarokban egy jól sikerült hálószoba, - Zola Emil hullája, azon naturalisztikusan, ahogy a gáz megölte. Sárga viaszarca kifelé fordul, harisnyája lecsuszott, kibukott az ágyból. Csak erős idegzetűeknek és réalista írónak.

Most pedig levegőt, mert megfulladok! Levegőt s egy szép sort, valami szép versből és egy hosszú, hosszú kortyot valami lázadó és nagyszerű zenéből, melynek nincsenek szavai, mint a testnek, csak lendülete van, mint a léleknek és egy hasonlatot az életről, cserébe az életért, - levegőt!

„Olivia két lelke”
vagy
Az érvényesülés útja

Játsszák:
Szerkesztő,
Bezerédi,
Unglücklich,
Szerkesztőségi szolga,
Gépirókisasszony.

Szin: szerkesztőség, a főszerkesztő szobája.
(Íróasztal, szék, telefon.)

Szolga (az ajtóban visszanyomva Unglückliche, akit nem látni, csak a hangját hallani):
Kérem, ne tessék erőszakoskodni, nem lehet bejönni a főszerkesztő urhoz!

Unglücklich hangja (siralmasan): De csak egy percre... a kézirat miatt... Csak egy percre...

Szolga: Tessék várni kérem, míg kiízen... *(Benéz)* Különben nincs is itt.

Unglücklich hangja: Megnézem...

Szolga: Tessék kint várni, nem lehet bejönni. *(Kituszkolja, rányomja az ajtót. Az íróasztalhoz jön, kefélenyomatokat tesz le.)*

Szerkesztő (Jön balról, sietve, kéziratot vizsgálva): János!

Szolga: Tessék parancsolni!

Szerkesztő (nézi a keféket, az asztalra csap): Hallatlan, a vezércikket még mindig nem szedték ki! Egy óra múlva zárni kell a lapot.

Szolga: Az meglesz kérem, de mi lesz a tárcával, - még le sincs adva.

Szerkesztő (fejéhez kap): Tyü! a teremtését! Ujra elfelejtettem!... Na, még szerencse, hogy azt éjszaka is kiszedhetik... Küldje be Bezerédit.

Szolga: Igenis. *(El.)*

Szerkesztő (az egyik fiókot kinyitja, kéziratokat szed elő, nézegeti őket, egymásután dobálva az asztalra. Az egyiket valamivel tovább nézi, közelviszi a szeméhez. Felháborodva): Hallatlan! *(Fejét csóválva, a kéziratot undorral belevágja a papirkosárba, tovább lapoz a többi közt.)*

Bezerédi (jön jobbról, szintén kéziratokkal): Parancsoljon, főszerkesztő ur.

Szerkesztő: Bezerédikém, baj van, még nincs leadva az ünnepi tárcá.

Bezerédi: Azt mindig az utolsó percben szoktuk leadni, főszerkesztő ur, ugyis éjszaka szedik ki.

Szerkesztő: De nem úgy van fiam, nekem holnapra valami különlegesen jó tárcá kell - parádés szám lesz, azt akarom, hogy a tárcá is valami különlegesen eredeti és jó legyen.

Bezerédi: Hát kérem, itt van mult hétről a Shaw-ról szóló izé...

Szerkesztő (legyint): Á, nem... *(Az asztalra mutat)* Hiszen volna itt bőven, a legjobb nevek... De nekem holnapra valami egészen új dolog kellene... valami friss, érdekes, bátor írás... a

tárcarovat nagyon el van hanyagolva, a régi nagyságokat nem olvassa senki. Bár egy új zsenit tudnék felfedezni, egy új nevet, aki még nem járatta le magát. Az se baj, ha még nem is ismerik.

Bezerédi (mosolyogva): Kérem, főszerkesztő ur, ha csak az kell - odakint a folyosón láttam Unglücklich urat.

Szerkesztő (dühbejön, összecsapja a kezét): Hát mit szól ehhez a csirkefogóhoz, - ehhez a szerkesztőségi sakálhoz! Azt tudja, hogy már megint benyomta Olivíát - más címmel, más névvel.

Bezerédi: A kétlelkű asszonyt?

Szerkesztő: Azt, azt - rögtön ráismertem! Ez az ember valóságos járvány! Idenézzen, ha nem hiszi! (*Keresgél a papírkosárban, kihuzza a beledobott kéziratot.*) Tessék! (*Olvassa:*) „*Olivia két lelke*”. Ugyanaz a novella, amit három éven belül már tizenhetszer adunk vissza. Mindig más címet ad neki a gazember, hogy félrevezessen bennünket. Volt már „Asszonysors”, volt „A diadalmas férfi”, volt már „A karrier”, volt már így, röviden, „Asszony”, volt már érzelmesen „Emlék” - és még nem tudom mi, Olivíát néha Ernának hívják benne, néha Piroskának, néha röviden Mancinak. De mindig szóról-szóra ugyanez a novella. Olvassa csak... (*Nyújtja.*)

Bezerédi (nem néz a kéziratba, legyint): Kivülről tudom „A haja bronzvörös volt, mint a lebukó trópusi nap egy gangeszi táj alkonyatában...”

Szerkesztő (belenéz a kéziratba, az asztalra csap): Ugy van, szórul-szóra! Példátlan!

Bezerédi: Nekem is ideadta már vagy háromszor, különféle címek alatt.

Szerkesztő (visszadobja a kéziratot a papírkosárba): De többször nem fogja ideadni! Az volt a hiba, hogy mindig visszaadtuk neki, mindig újra leírhatta. De most rájöttem, mit kell csinálni. Egyszerűen nem adjuk vissza neki, azon a címen, hogy kéziratokat nem őrzünk meg.

Bezerédi: Tudja az már kivülről.

Szerkesztő: Á, ilyen ostoba embernek nincs annyi esze, hogy fejből megjegyezzen magának egy egész novellát.

Szolga (jön): Kérem, főszerkesztő ur, egy hölgy...

Szerkesztő: Hölgy? Milyen hölgy? Mit akar?

Szolga: Nem ismerem... Még nem volt itt...

Szerkesztő: Hát - eressze be.

Szolga: Kérem, nem akar bejönni.

Szerkesztő: Mi?

Szolga: Fent van a társalgóban és kéreti a főszerkesztő urat, hogy fáradjon fel.

Szerkesztő: Micsoda?!... Hogy én fáradjak fel hozzá?!... Én, mint főszer... nem értem...

Szolga (zavartan néz körül).

Szerkesztő (odamegy hozzá): Dehát hogy hívják?

Szolga: Azt mondta, hogy izé... hogy (*fülébe sug*).

Bezerédi (gyorsan): Igen... ahá... hát kérem, azonnal jöväk...

Szolga: Igenis. (*El.*)

Szerkesztő (gyorsan, látható zavarban): Bezerédikém, rögtön jövök... Családi izé... ügy... Addig legyen szives, nézze át ezeket a novellákat, talán talál valami jót... de őszintén szólva, jobb szerettem volna valami eredetit... Mindjárt jövök... *(Gyorsan el, hallani ahogy kiabál: „János! János! várjon csak... majd én...”)*

Bezerédi (leül az asztál elé, nézegeti a kéziratokat, piros plajbásszal jegyzeteket csinál).

Unglücklich (sápadt, hosszuhaju, elkeseredett alak. Óvatosan körülnézve, felhasználva János távollétét, besurran az ajtón, halkán beteszi, lábujjhegyen az íróasztalhoz jön. Torkát köszörüli, mert Bezerédi nem veszi észre, végre bátortalanul): Kérem, Bezerédi mester...

Bezerédi (felnéz, aztán nyugodtan visszamerül megint a kéziratokba): Na, mi az, Unglücklich apám. Mi van?

Unglücklich: Az van, Bezerédi szerkesztő ur, hogy a novella miatt jöttem, amit két nappal ezelőtt nyújtottam be a főszerkesztőséghez.

Bezerédi (fel se néz): Tudom fiam. Olivia két lelke.

Unglücklich (harciasan): Igenis, Olivia két lelke.

Bezerédi (m. f.): „Akinek haja bronzvörös volt, mint a lebukó trópusi nap, egy gangeszi táj alkonyulatában”.

Unglücklich (ragyogva): Kivülről tetszik tudni?

Bezerédi (m. f.): Igen. Mintahogy a rendőrségen kivülről tudják a rovottmultuak személyleírását.

Unglücklich (gyanakodva): Hogy tetszik ezt érteni?

Bezerédi (m. f.): Ugy, hogy Olivíával könnyű dolgunk van. Mikor nekünk Olivíát behozzák a detektívek, ki se kérdezzük, meg se hallgatjuk, hanem egyenesen illetőségi helyére toloncoljuk: a papirkosárba.

Unglücklich (nyel): Ugy tetszik ezt érteni, hogy nem közölhető?

Bezerédi (m. f.): Ugy. Olivia két lelke nem közölhető. Egyik lelke se közölhető. Olivia nem üti meg a mértéket. Egymásfölé állítva mindakét lelke se üti meg. Olivia azt kérdezi egy helyen, maga elé meredve, az ön novellájában: „Hová jutok?!” Ön mint szerző, nem tud felelni Olivíának. Mi meg tudjuk mondani Olivíának, hogy hová jut. A papirkosárba.

Unglücklich (elszántan): Szóval, nem közölhető.

Bezerédi (m. f.): Nem, fiam, Ne-e-em.

Unglücklich: Akkor tessék visszaadni a kéziratomat.

Bezerédi (m. f.): Á, dehogy. Abból nem eszik, fiam. Nem adjuk vissza. Hogyne, hogy most más szerkesztőségbe vigye és két hét múlva megint ide hozza vissza. Nem lehet, fiam. Nem őriztük meg a kéziratot. És értesítettük a vidéki rendőrséget és az összes szerkesztőségeket, hogy Olivíát tartóztassák le, ahol meglátják.

Unglücklich: Nem adja vissza?!... Akkor hogy lehessen végrehajtani a végrendeletemet?

Bezerédi (m. f.): Miféle végrendeletét?

Unglücklich: Hogy az Olivia kéziratát együtt égessék el velem a Crematóriumban holnapután Csepelnél, ahol a holttestemet kifogják a Dunából. *(Zsebére üt)* Itt van a zsebemben.

Bezerédi: Először is: Csepelen nincs krematórium. Másodszor: miért kell a maga holttestét rögtön elégetni, miután kihúzták a vízből? Tudja, milyen nehezen ég el egy ilyen vizes holttest? Harmadszor: miért kell magának ehhez előbb vízbeugrani? Ugorjon egyenesen a krematóriumba. Negyedszer: miért kell egyáltalán ugrani?

Unglücklich (az íróasztal melletti székbe roskad): Mert én ezt nem birom tovább. Nekem elég volt. Egyébként, ha a novellámat ma se tudom eladni, nincs is más választásom. A lakásomból kidobtak - az önérzetem... az ellenállóképességem össze van törve... nem megy tovább... *(elcsuklik a hangja, eltakarja az arcát.)*

Bezerédi (felnéz a kéziratokból, nézi, részvétellel, csóválja a fejét): Mondja fiam, - hogy lehet valaki ilyen hülye?

Unglücklich (könnyek közt, szórakozottan): Köszönöm, jól.

Bezerédi: Hát miért ragaszkodik maga ehhez a rögeszméhez, hogy magának el kell helyeznie a novelláját, - hogy magának egyáltalán meg kellett írni ezt a novellát? Hiszen annyi mindenféle pálya van. Az ember még püspök is lehet. És ha már írói becsvágyai vannak, - hát miért ragaszkodik ehhez az Olivíához?

Unglücklich (tompán): Mert ebbe beleírtam a lelkemet.

Bezerédi: Ugyan kérem. Olivíának van két lelke, magának egy, az összesen három. És a háromból együttvéve nem jön ki egy elfogadható tárca.

Unglücklich: Hát mit csinálok? Nem tudok mást írni, csak ami a lelkemben van.

Bezerédi: Ez az. Ezt nem akarja megérteni. Hiába van benne a maga lelke, a közönség nem erre kíváncsi. A közönségnek, fiam, mese kell, mese, történet, cselekmény. Izgalmas, érdekesítő cselekmény.

Unglücklich: De hiszen az én novellám...

Bezerédi (türelmetlenül): Menjen már! Mi van a maga novellájában? Hogy egy fiu szeret egy asszonyt, az asszony nem tud választani a fiu és a férje közt és végre elkergeti a fiut. A fiu elmegy és szenved, de a végén valami nagy üzletet csinál vagy mit...

Unglücklich (elragadtatva figyelt, most méltatlankodva): Dehogy üzletet... híres ember lesz belőle... ünnepelt író...

Bezerédi: Vagy ünnepelt író, bánom is én, szóval jól keres. Na és erre az asszony visszajön hozzá és felkínálja magát...

Unglücklich: Illetve úgy érzi, hogy megváltozott a lelke...

Bezerédi: Megváltozott a lelke, bánom is én. Mire a fiu...

Unglücklich (feláll, megjátssza a jelenetet): Szomorúan és szeretettel végignézi és csak ennyit mond: „Asszonyom, - én valamikor sokat sirtam - ha vissza tudja adni nekem ezeket a könnyeket - akkor gondoljon rám megint. De most - isten vele!” És otthagyja őt... *(sóhajt).*

Bezerédi: Hát igen. Hát mi ez? Ez egy történet? Ez egy hülyeség, egy lapos, romantikus, érzelmős számárság, amilyent még a vidéki lapok is csak a nyolcvanas években közöltek.

Unglücklich (kétségbeesetten): De szerkesztő úr!... Ez *megtörtént* - ez a valóságban *megtörtént* - és nem a nyolcvanas években... hanem ezekben az években...

Bezerédi (gunyosan): Kivel történt meg?

Unglücklich (Lesüti a szemét).

Bezerédi: Szóval magával. Maga az ünnepelt író.

Unglücklich (siránkozva): Csak lennék - ha elfogadnák a tárcámat...

Bezerédi: Szóval, ha elfogadnák a tárcáját, akkor valóra válna az, amiről a tárca szól, hogy maga gögösen elrugná önmagát, aki a lábai előtt vinnyogna. Szóval, ez a hülye és unalmas novella attól jó lenne, hogy megjelenne.

Unglücklich (révetegen): Az élet ilyen csodálatos.

Bezerédi: Az élet, fiam, általában elég csodálatos, - de nem a maga élete, amiről azt hiszi, még senki ilyet át nem élt, - holott a legbanálisabb valami a világon. Maga azt hiszi, ha maga megírja azt, ami magával történt, az valami különös dolog, egyszerűen azért, mert magával történt. Holott mindenkivel megesik, csak maga nem tud róla.

Unglücklich (felfigyel): Hm. Tehát azt hiszi - azt kell megírni, ami mással történik, nem velünk? (*Gondolkodik.*)

Bezerédi: Mit tudom én! Nem vagyok kritikus. Csak azt akarom mondani, hogy ez nem ajánlólevél, hogy valami megtörtént. *Érdekesnek* kell lenni a dolognak, akár megtörtént, akár nem. Tudja mit, - érdekesnek se kell lenni. Tudja milyennek kell lenni egy tárcának ahhoz, hogy nálunk megjelenjen?

Unglücklich: Milyennek?

Bezerédi: Olyannak, hogy a főszerkesztő urnak tessen. Nem az a fontos, hogy nekem tetszik-e vagy nem, mert én ugye adhatom le. Az se fontos, hogy a közönségnek tetszik-e, mert nem a közönség közli. A főszerkesztő urnak kellene, hogy tessen. De annak nem tetszik, az a baj, fiam. Pedig tudja, mennyire kellene a főszerkesztő urnak most egy tárcá? Éppen most mondta nekem, hogy holnapra kellene egy jó tárcá - és szívesen hozna valami újat, egy új nevet, ha találna valakit. De annak olyasminak kellene lenni, ami *neki* tetszik.

Unglücklich: Hát milyen tetszik neki?

Bezerédi: Azt ő tudja, nem én.

Unglücklich (gondolkodik, aztán elszántan): Hát majd én meg fogom tudni.

Bezerédi (gunyosan): Most, lapzártá előtt egy órával?

Unglücklich (felugrik, rugonyosan, lázasan): Most, lapzártá előtt egy órával. A novellámnak meg kell jelenni, mert különben nem hajthatom le ma este a fejemet. És meg fog jelenni! (*Bezerédi elé áll:*) Kedves szerkesztő ur, - holnap az ünnepi számban az én novellám fog megjelenni!!!

Bezerédi (gunyosan): Akkor megeszem az egész ünnepi számot. Mondom, hogy neki nem tetszik a téma.

Unglücklich: Majd fog neki tetszeni.

Bezerédi: Neki egész más témák tetszenek.

Unglücklich: Majd azt fogja hinni, más téma.

Bezerédi: Neki csak olyan téma tetszik, amit ő is ki tudna találni.

Unglücklich: Majd azt fogja hinni, hogy ő találta ki.

Bezerédi: Ő egy hiú ember, a témát ő szereti adni.

Unglücklich: Majd ő fogja adni.

Bezerédi: De hogy lesz ideje megírni?

Unglücklich: Annyit kérek - hagyjanak engem beszélni a szerkesztő urral, a többit bizza rám. Egy órai időm van még - ez a cselekvés órája! Csak még egyet - hol van Olivia?

Bezerédi (a papirkosárra mutat): Itt.

Unglücklich: Helyes.

Bezerédi: Mit akar Oliviatól?

Unglücklich: Nagyon valószínű, hogy még szükségem lesz rá.

Szerkesztő (sietve jön balról. Láthatóan fel van villanyozva, szórakozott és élénk, de jóindulatu hangulatban van): Na hát kérem - most pedig vissza a munkához!... Sietni, sietni, egy óra múlva lapzárta!... Kérem, Bezerédi, az izét, *(meglátja Unglückliche, gyanakodva nézi.)* Pardon - velem parancsol?

Bezerédi (gunyosan): Unglücklich Lajos ur.

Szerkesztő (elneveti magát): Ja - maga az?

Bezerédi: A szerkesztő urral akar beszélni - mondtam neki, hogy most nagyon el van foglalta...

Szerkesztő (jóindulattal): Hát kérem, egy-két percet szakíthatok... Ugyis beszélni akartam magával... meg akarom magyarázni... Bezerédikém, a törvényszék... ja igen, talált valamit?

Bezerédi: Még nem.

Szerkesztő: Jó, hagyja, majd én elintézem. Hát siessen, Bezerédikém, zárunk.

Bezerédi: Megyek. *(El.)*

Unglücklich (leül, szerencsétlen arcot vág).

Szerkesztő (szórakozottan a kéziratok közt kotorász): Ja igen... szóval a maga izéje... a Bezerédi ur bizonyára már megmondta magának...

Unglücklich (lecsüggesztett fejjel, tettett megadással): Igen, megmondta. Hogy a novellám nem közölhető, sajnós.

Szerkesztő: Nem, fiam. A történet jelentéktelen, sablonos, nem érdekelheti a közönséget.

Unglücklich: Én pedig igyekeztem...

Szerkesztő: Igyekezett, persze, hogy igyekezett. Nem is a megírással van baj. Avval én nem sokat szoktam törődni. Mondom, a meséje nem érdekes...

Unglücklich: Az ember csak azt mesélheti el, amit átélt.

Szerkesztő: No igen, - de hát ha az, amit átélt, semmi különöset nem jelent más számára.

Unglücklich: Igen, ezt mondta a Bezerédi ur is.

Szerkesztő: Látja, pedig kár. Mert magában van becsvágy, lelkesedés. És én nagyon szeretem a lelkes fiatalembereket. De addig, amíg maga ragaszkodik ehhez az egyetlen élményéhez, csak azért, mert maga átélte, nem fog zöldágra vergődni. Jobb, ha abbahagyja. Másfelé kellene keresgélni témáért - hiszen az élet olyan gazdag.

Unglücklich (busan): De nem az enyém.

Szerkesztő: Hja fiam, arról én nem tehetek.

Unglücklich (merengve): Igen, - sokszor gondoltam rá... hogy mások életét kellene figyel-nem... valami különöset, eredetit meglátni! Az én szürke életem - éppen az előbb, mikor meg-láttam a szerkesztő urat, künt a folyosón.

Szerkesztő (élénken): Mikor?

Unglücklich: Mikor felment a társalgóba... egy hölgy várta...

Szerkesztő (zavartan): Kérem, ez egy kivételes eset volt - különben csak itt szoktam fogadni a szobámban...

Unglücklich (lelkesen): Tudom, tudom, hiszen éppen ez az... Mindjárt tudtam, hogy valami kivételes eset lehet... és arra gondoltam, hogy ez az én bajom... hogy velem semmi rendkívüli, kivételes dolog nem történik, nem történhetik... Hogy vannak, akiknek az élete csupa izgalmas, rendkívüli kaland... hogy nekem azokat kellene figyelni, akik élnek, akik valakik, akik benne vannak a nagy, izgalmas életben... akik dolgoznak, harcolnak, akiknek pályafutásuk van... akkor talán tudnék olyat írni, amilyent szeretnék.

Szerkesztő (szerényen): No, istenem, - amennyiben rám céloz... én éppen nem...

Unglücklich (rajongva): Ó, ön nem is tudhatja, persze, - kérem, az ön pályafutása olyan iramban alakult ki, hogy nem is volt ideje eltűnődni, áttekinteni mindazt, ami az életében történt... De én sokszor gondoltam rá: istenem, milyen érdekes lehetett! milyen változatos! milyen rendkívüli! egy nagy pályafutás!

Szerkesztő (kenetteljesen, rezgő hangon): Higyje el, fiatal barátom, nem volt az más, mint munka és harc. És ha volt némi szerény sikerem, - azt csak annak köszönhetem, hogy nem tértem le az utamról.

Unglücklich: Igen, - ez az, amit a nyilvánosság tud. De az ilyen nagyszerű élet mögött, mint a főszerkesztő uré, mindig van, amit csak a művész érthet meg - a kulisszák közt, az indulásban... valami, ami a művész számára mindent megmagyaráz...

Szerkesztő (mosolyogva): Szóval - maga szeretne engem kivallatni?

Unglücklich: Dehogya... csak arra gondoltam...

Szerkesztő: Istenem, hát mi van ebben? Szegény, ismeretlen fiatalember voltam, mint a többi - valamikor.

Unglücklich: Szegény és ismeretlen, eddig elhiszem - de nem olyan, mint a többi. Mert a többi megmaradt szegénynek és ismeretlennek, míg ön... A többivel tudniillik nem történt semmi. Önnel történt már valami akkor.

Szerkesztő: Honnan veszi?

Unglücklich (határozottan): Biztos vagyok benne.

Szerkesztő (elgondolkozva): Lehet, - de milyen különös ez, hogy éppen most... *(Feláll, hátratett kezekkel járkálni kezd)* No igen, igen... *(Hirtelen megáll Unglücklich előtt, vállára csap, mosolyogva)* Ugy látom, fiatalember, magának téma kellene, mi? Valami különös - valami érdekes... az életből ellesve, mi? Hogy ne mindig a maga kis világa - egyszer már az igazi élet? Hát tudja mit, - mondok én magának egy mesét. Egy mesét valakiről - akárkiről. Mondjuk, egy régi ismerősömről. Nevezzük Akárkinek. Ez az Akárki egy szegény, ismeretlen valaki volt valamikor.

Unglücklich (áhitattal): Igenis... értem. A főszerkesztő ur nem akarja, hogy tudjam, hogy a főszerkesztő ur volt az.

Szerkesztő: Ugyan kérem, kérem az mindegy. És tegyük fel, hogy ez a fiatalember olyanféle volt, mint én -

Unglücklich (hirtelen): És szeretett valakit... egy csodálatos asszonyt...

Szerkesztő (habozva): Nos hát - lehet...

Unglücklich (rajongva): Tessék továbbmondani... tessék mondani... olyan érdekes...

Szerkesztő: Mit lehetne még erről mondani?

Unglücklich: Asszony volt, ugy-e?

Szerkesztő: Asszony.

Unglücklich: És ő is szerette a szerk... az illetőt, mondjuk. És - ugy-e, nem tudott választani a férje és a szerkesz... az illető közt?

Szerkesztő (tűnődve nézi): Ennyire izgatja a téma?

Unglücklich (mohón): Ó, nem is hiszi főszerkesztő ur... ez más valami, igen... Elképzelem azt az asszonyt, ahogy a főszerkesztő ur leírta az imént... vörös hajjal... olyan plasztikusan áll előttem, ahogy leírta, pár szóval... ugy-e azt tetszett mondani, hogy vörös haja volt?

Szerkesztő (bizonytalanul): Olyan vörösféle.

Unglücklich: És - tessék csak mondani tovább - miért maradt mégis a férje mellett? Mert ezt nem jól értettem.

Szerkesztő: Azért, mert azt hitte...

Unglücklich (közbeváág, fejéhez kap): Hát persze! Milyen buta vagyok! Hiszen abból, amit elmondott a főszerkesztő ur, világos! Mert azt hitte, hogy a fiatalember nem szereti eléggé... ha szeretné, akkor harcolna érte...

Szerkesztő: Ugy van - szóról-szóra ezt mondta!

Unglücklich: Igen, vannak ilyen nők - most érzem, hogy vannak... künt az életben... (mohón) És aztán, aztán? Mi történt?

Szerkesztő: Nos aztán - a fiatalember harcolt.

Unglücklich: Harcolt az élettel - és győzött! Valaki lett belőle - beérkezett, híres ember! Egy nagy napilap főszerkesztője!

Szerkesztő (hizelegve, de zavartan): Ne mondjuk, hogy főszerkesztő, - az nagyon is világos volna...

Unglücklich: Vagy egy ünnepezt író, - hiszen az mindegy. És aztán - és tessék folytatni... olyan érdekes...

Szerkesztő (összehuzott szemmel): Igen, - ha ennyire érdekli, folytatom, - hol is hagytam abba?

Unglücklich (mohón): Hogy egy napon eljött a szerkesztőségbe, megmondani neki, hogy nem bírja tovább...

Szerkesztő: És mindenáron beszélni akar vele.

Unglücklich: Igen - természetesen! De mit felelt rá, mikor a főszerk... az illető azokat a szavakat a szemébeváágta?

Szerkesztő (bután): Micsoda szavakat?

Unglücklich: Hát amit tetszett mondani az előbb, hogy „Asszonyom... ha vissza tudja adni a könnyeimet... akkor gondoljon rám megint, Addig - Isten vele!”

Szerkesztő (kiváncsian): Így mondtam?

Unglücklich (rajongva): Így - szóról-szóra megjegyeztem. Ez olyan szép és különös és meleg, ezt nem lehet elfelejteni - és most veszem észre, ezután már nem is fontos, hogy mit felelt az asszony. A történet így, ezekkel a szavakkal kész és kerek és befejezett. *(Feláll, nagyot sóhajt)* Istenem! ez már igen! Ez téma volna!

Szerkesztő (mosolyogva): Tetszik, mi? Hja, fiam, ez az élet.

Unglücklich: Ha én ezt megírhatnám! Micsoda remek novella volna!

Szerkesztő: Hát írja meg!

Unglücklich: De ráismernének! Hiszen olyan egyéni! - és csak nem lopom el a főszerkesztő ur témáját!

Szerkesztő: Ugyan kérem! A jó író onnan veszi a témát, ahol találja - az életből!

Unglücklich: De ha én ezt megírom - az illető ráismer!

Szerkesztő: Ne írjon szerkesztőséget, írja, hogy az író lakása! És a nőt nevezze akárkinek - mondjuk Mancinak!

Unglücklich: Mancsi! Nagyszerű név! *(Habozva)* Hát - megengedné a főszerkesztő ur, hogy megírjam...?

Szerkesztő: Mi az, hogy megengedem? Követelem, hogy megírja!...

Unglücklich: Óriási sikere lenne!

Szerkesztő (szerényen): Én is azt hiszem... *(gondolkodik)* Mondja csak, fiam, - mennyi idő alatt tudná azt megírni?

Unglücklich: Ezt? *(legyint)* Egy félóra alatt! Ez kész történet, ezen nem kell gondolkodni, - csak megírni!

Szerkesztő (gondolkodik, aztán hirtelen): Le is tudná diktálni?

Unglücklich: Mint a vízfolyás!

Szerkesztő (kezét dörzsöli): Rendben van! Figyeljen ide! Én most beküldöm magának a gépirókisasszonyt - maga lediktálja neki a novellát és rögtön küldi a nyomdába, a holnap ünnepi számban ez fog megjelenni!

Unglücklich: Igenis!

Szerkesztő (utalványt ír): Tessék - a legmagasabb honorárium! Ezt mindjárt beváltatjuk a szolgálal. *(Csönget.)*

Szolga (jön): Parancsol?

Szerkesztő: Ezt az utalványt váltsa be és a pénzt hozza el Unglücklich urnak. És kéretem Bezerédi urat és egy gépirókisasszonyt.

Szolga (csodálkozva): Igenis. *(El.)*

Szerkesztő (lelkesen dörzsöli a kezét): Eredeti novellát hozunk holnap!

Unglücklich: Csak sikere legyen...

Szerkesztő (fölnnyel): Bizza rám... Ennek lesz sikere, - a közönség szereti a különös történeteket. Nyugodt lehet most már, maga el van intézve. Majd össze fogunk tanulni - *(szerényen)* az én utmutatásom mellett minden héten fog írni nekem egy novellát.

Bezerédi (jön): Tessék főszerkesztő ur.

Szerkesztő: Hát Bezerédikém, megvan a holnapi novella!

Bezerédi: Megvan?

Szerkesztő (veregeti Unglücklich vállát, aki közben, míg a szerk. Bezerédi felé van fordulva, kilopja a papírkosárból a kéziratot és gyorsan zsebreteszi): Unglücklich ur olyan témát mondott el nekem... az életből ellesve... (megértően összehunyorít Unglücklichhel) amit csak le kell diktálni és kész - elsőrangú téma, mondhatom! (Unglücklichhez) Hát fiam csak szaporán! (Bezerédihez) Ha Unglücklich ur elkészült, azonnal küldje nyomdába a kéziratot...

Bezerédi (elhülve): Elolvasás nélkül?

Szerkesztő: Elolvasás nélkül. Nekem szóról-szóra elmondta - ez kész dolog, ezen nincs mit olvasni. Ismétlem, kitűnő. Óriási sikere lesz, tudja, hogy nem szoktam tévedni. Nnna! Csak-hogy ez is megvan. Szaladok át a kiadóba. (Unglücklichhez) Maga meg zárkózzék itt be és ne hagyja magát zavarni.

Unglücklich: Igen.

Gépirónő (jön géppel).

Szerkesztő: Ide fiam... A mester diktálni fog... (Gépirónő leül) Nna, isten velük... (el).

Unglücklich (fel és alá jár).

Bezerédi (hitetlenkedve nézi): Mondja - mivel főzte így meg? Mit adott be neki?

Unglücklich (fölnnyel): Azt majd olvasni fogja holnap, kedves Bezerédi ur. Most azonban (udvariasan, de határozottan) megbocsát ugye, de nem tudok diktálni, ha zavarnak.

Bezerédi (megütközve): Ejha!...

Unglücklich: Ne haragudjék - de hallotta, mit mondott a főszerkesztő ur. Nincs idő, félóra múlva zárjuk a lapot.

Bezerédi (élesen): Kérem, kérem - bocsánatot kérek! (Indul).

Unglücklich (utánaszól): Inkább a törvényszéki rovatot tessék sürgetni - megint lekésünk!... Az irodalmat tessék rám bízni, az nem az ön dolga!

Bezerédi (kinosan vigyorogva): Kérem... kérem (vállvonogatva el).

Unglücklich (beteszi utána az ajtót): Nnna. Ezek a riporterek... nem lehet birni velük... azt hiszik, az irodalom is sajtóiroda! - Hát kérem, kisasszony, kezdhetjük.

Gépirókisasszony (papírt tesz be): Készen vagyok.

Unglücklich (kiveszi a zsebéből a kéziratot): Mehet?...

Gépirókisasszony: Igenis.

Unglücklich: Tessék. Felül címnek Olivia... azaz hogy várjunk csak, a címet majd aztán írjuk oda. Tessék kihagyni egy sort.

Gépirókisasszony: Igen.

Unglücklich (cigarettára gyújt, a karszékebe veti magát, átvetett lábakkal, diktálva): „A haja bronzvörös volt, mint a lebukó trópusi nap egy gangeszi táj alkonyatában...”

(Gépirónő kopog.)

Függöny.

Arab irodalom

Sokat hallottam az arab irodalom keleties szépségeiről és hogy milyen gyönyörű az „Ezeregyéj” mesevilága. Csupa keleties bűbáj és csudálatos regélő gazdagság - elővettem hát az „Ezeregyéj”-t és a következő, igazán gyönyörűszip regét olvastam benne:

Ezt a regét Seherezáde, a szépséges szultána regéli Sahirar szultánnak, hogy meghosszabbítsa a halálos ítéletét, melyet férjére kimondtak.

A kalifa három köve

Élt Bagdadban egy bűbajos kalifa, akinek igen sok pénze volt. Ez a kalifa nagyon szeretett ismeretlenül sétálni Bagdad utcáin. Egy este, amint így bagdadott hazafelé egy uccasarkon vén piláf-árust pillantott meg, aki hangos siránkozással köveket és drágaságokat kínált a járókelőknek. A kalifa megállt és megszánta ezt az embert, válogatni kezdett kövei között. Különösen egy smaragd tetszett meg neki nagyon. Ama kérdésére, hogy honnan szerezte ezeket a köveket, a piláf-árus a következő regét mondotta el:

Ali baba és a negyven könyvügynök

Az Eufrát partján élt egy hires Baba, akit Ali Babá-nak hívtak. Egy napon igen megbetegedvén, magához hívatta egyikét azoknak a derviseknek, akik Arábiában a betegek gyógyításával foglalkoznak. A dervis csakhamar megjelent és megvizsgálva Ali Babát, így szólt:

- Ó, jó uram, ugyanaz a bajod van, mint Hasszánnak volt, akinek történetét, ha megengeded, elmondom neked.

A haldokló Ali Baba megengedte, mire a dervis a következő történetet mondta el:

Hasszán és az ifju fikai

Hasszán jómódu tevehajcsár volt Arábiában és egy napon karavánjával megindult a sivatagban. Már három napja mentek, mikor egyszer csak elfogyott a vizük. A muzulmánok földre vetették a müezzín-t és elkezdtek hangosan imádkozni. Ekkor egy ifju fikai jelent meg és így szólt Hasszánhoz:

- Azonnal hozok nektek vizet, tevéim egy óra múlva itt lesznek. Addig, hogy ne unatkozz, egy mesét mondok neked Sindbádról és a griffmadárról.

Hasszán beleegyezett és az ifju fikai így kezdte meséjét:

Sindbád és a griffmadár története

Sindbád dús gazdag kereskedő volt Bagdadban. Egy napon elhatározta, hogy utra kel és meglátogatja rokonát, aki a tengeren túl lakik. Hajókat vett, amiket megrakott násfával és kókuszdióval és utra kelt. Harmadnap azonban nagy vihar tört ki és a hajó megfeneklett. Mindenki belefulladt a vízbe, csak Sindbád menekült meg. Egy lakatlan szigetre került, ahol a parton kétfejű emberek ültek. Sindbád üdvözölte őket s leült közéjük. Hogy muljon az idő, az egyik kétfejű egy fejével egy történetet kezdett mondani. A másik fejével is mondott egy történetet. Az első a halászcól és a szellemröl szólt és nagyon lekötötte Sindbád figyelmét:

A halász és a szellem

Élt egyszer a tengerparton egy szegény halász, aki nagy nyomorban tengődött. Egy napon nagyon nehéz volt a hálója s amint kihuzta, egy palackot talált benne. Kinyitva a palackot, abból hatalmas füstfelhő tört elő. A halász nagyon megijedt s Allah nevét kiáltva, a földre vetette magát. A füstből ekkor egy szellem lépett ki s így kiáltott a halászsra:

- Most azonnal megöllek!

- Ne még! - mondta a halász - várd meg, amig mesélek egyet a zöld disznóról.

- Azt még meghallgatom - mondta a szellem és leült a halász mellé. - Meséld.

A halász mesélni kezdett. Története így hangzott:

A zöld disznó

- Én nem azt mondtam, hogy „meséld”, hanem azt mondtam, hogy mesélek a zöld disznóról - kezdte a halász.

- - -

- Hát halljuk - mondta a szellem.

- Én nem azt mondtam, hogy „halljuk”, hanem azt mondtam, hogy mesélek a zöld disznóról - mondta a halász.

- Egyen meg a fene - mondta fáradtan és dühösen a szellem és otthagya a halászt, aki ekként megmenekült.

- - -

Igy végezte be történetét a kétfejű, ami igen tetszett Sindbádnak. Megáldotta a szigetet és miután egyik hajója meg volt még, visszatette rá megmaradt rakományát és visszatért hazájába, ahol azóta a legnagyobb nyugalomban és bölcseségben élt halála napjáig.

- - -

Az ifju fikai elhallgatott és Hasszán egészen elfelejtette közben szomjuságát. Közben megérkezett a víz és mindnyájan boldogan ittak belőle. Hasszán utja így sikerült és boldogan és gazdagon tért meg Bagdadba.

- - -

Mikor a dervis kész volt történetével, a haldokló Ali Baba felült ágyában s így szólt:

- Allah, il illah, illa, ulla, ella. Elillana Ella és Mohamed utánah illana.

És ettől a naptól kezdve meggyógyult.

- - -

- Ez az én történetem, ó kalifa! - mondotta a piláf-árus és mélyen meghajolt. A kalifa gazdagon megjutalmazta őt és visszatért kastélyába.

- - -

Igy fejezte be meséjét Seherezáde és hozzátette:

- Holnap azonban, ó szultán, el fogom mondani neked Harun el Rasid kalifa csodálatos történetét, mely ennél kevésbé lesz érdekes és csodálatos.

Sahirar megigérte, hogy akkor még élni hagyja egy napig és mindnyájan elaludtak.

- - -

Igy szól a gyönyörű arab rege az ezeregy éjszakából. Tisztelt olvasóimnak azért mondtam el, hogyha találkoznak valakivel, meséljék el neki és mondják meg, hogy tőlem hallották. Tegyük hozzá, hogy én egy szerény fikai vagyok a Newyork-mecsetben, hajóim nincsenek, Aladárnak hívnak és a fiaim otthon halászszellemesen Ali papának és néha elmegyek a Modern-Sinbadra. Illa, ella, élilla, Allah. És mondják meg az illetőnek, hogy mesélje el ő is valakinek, de vigyázzon a számokra, mert nekem elég volt az egész redves arab irodalomból, üsse meg a ménkü.

Élő tükör

Halló, Földlakók!

Itt az akropoliszi Utópista Akadémia Elnökségének Központja üdvözli a Föld Lakosságát!

Bocsánat, hogy megzavartunk Benneteket! Reméljük, a készülékek mindenütt rendben vannak!... Halló, 242-es áramkör... Ausztráliát nem látjuk tisztán... kérünk áramot New-Yorkból... úgy, rendben van... Atlantisz jelentkezett ötezer méter mélységből, köszönjük, váltás!... Üdvözlét Grönland kormányzójának!...

Tisztán láttok Bennünket?!... Ha nem, állítsátok be a 463-as rádium-pótlót! Most láttok?!... Helyes... Halló, pardon - Tasmaniában valaki jelentkezik, hogy nem hallja tisztán a szavamat... ki az?... Aha, látom már!... egy ültetvényes, a harmadik emeleten... tessék kettőt csavarni... Csöndet kérek!... Csöndet kérek ott hátul, Bukarestben!... ne zavarják az előadást!... Halló!... mit csinálnak önök ott Stockholmban?!... ott, ott... az a két egyetemi hallgató!... nem önök, följebb, Norvégiában... igen, igen!... kérem tessék figyelni, fontos közlések!...

Van szerencsém jelenteni a földlakóknak, hogy mához egy hétre, 2400 december 20-án okvetlenül megtartjuk a Nagy Emlékmű-ünnepélyt, az Élő Tükör felfedezésének ötszázadik évfordulójára.

Az ünnepségek színhelye Akropolisz *Bábeltornya*, a kétezredik emelet.

Maga az ünnepély pontban nyolckor kezdődik, teljes áramerőben, százas kapcsolásban és eltart este nyolcig, az összes vetítéseket beleszámítva. Kérjük a Föld valamennyi Inkarnátor-tulajdonosát, hogy készülékét addig hozza rendbe, nehogy fennakadás álljon be. Figyelmeztetjük az *inkarnátorosokat*, hogy a térbevetítő szelénsekre nyek a teljes áramkörben lesznek, a szétvetített képeken kívül az előadó személye vetítés közben is külön látható a Tükörben.

Sikerült megszerezni a Nagy Ünnepély műsorának hozzávetőleges vázlatát. A muzeumőrök és mulatók ugylátszik óriási anyagot dolgoztak fel, hogy a szenzációs eseményhez méltó pompában és változatosságban részesithessük inkarnátorosainkat. Öt éve dolgoznak a szak-tudósok, a világ minden részén, hogy az Élő Tükör történetének minden hozzáférhető forrását és adatgyűjteményét, elméletben és gyakorlatban felderítsék 1900-tól napjainkig, a mozi őskorától kezdve. Ennek megfelelően tehát igen változatos előadássorozatra van kilátás.

Az ünnepély három főrészből fog állani - először az üdvözlő beszédekből és a küldöttségek tisztelgése - azután a szemléltető rész, a mozi-történettudósok magyarázatával, végre az ünnepi alkalomra készült nagy művek bemutatása, mint az Élő Tükörkultura mai állásának panorámája.

Hiteles adatok alapján az ünnepség főbb pontjain kívül a következőkre lehet bizonyossággal számítani.

1. *Megnyitó beszéd, tartja Bone Voluntas, az Európai Egyesült Államok elnöke. Személyesen.*
2. *Az Atlantisz Mozi-Akadémiájának küldöttsége tiszteleg a Nagy Tükörben; Neptun, Atlantisz főpolgármestere beszédet mond. Utána néhány történelmi felvétel 2200-ból, az Emberkopolyu felfedezésének napjaiból, mely lehetővé tette, hogy a kivándorlók várost építsenek ötezer méter mélységben a tenger alatt s ott magas kulturában éljenek azóta. Felvételek a Tenger alatt lakók életéből, - néhány uccai jelenet Atlantiszból, hatezer voltos fényben, Cápa-vadászat, Tom Bill mesterlövése, amivel leterítette a két kilométernyire feje fölött elcsapó*

tengeri kigyót. Polip-viadal az atlantiszi arénában, Matája, polip-torreró hősi küzdelme 2242-ből.

3. A Holdlakók tisztelgése a Nagy Tükörben. Élet a buza alatt. Történelmi kép: a Hold felfedezése és elfoglalása. Képek a Holdban nyaraló királyi család életéből. A Kálmán Jenő-féle óriási Hold-birtokok major-domusza munka közben, kráter tetején.

4. A Földrészek Fővárosának küldöttsége tiszteleg a Nagy Tükörben.

Szünet.

5. Fizika log. 5 egyetemi tanár kinematolog-archeologus kétórás előadása a mozgókép keletkezéséről és őskoráról. Mozgóképelőtti idők. Az írott beszéd óriási jelentősége az őskorban, amit ma már nem is tudunk elképzelni. Hogy váltotta fel a lerögzített mozgás kulturája a lerögzített szó kulturáját? Edison. Ősfilmek. A British-Muzeumban őrzött egyetlen hiteles film-kövület 1925-ből, ami megmaradt. A film Szokratesze, Charlie Chaplin és a nagy kérdés, hogy élt-e valóban, vagy csak Max Linder eszelte ki a figurát? Az ősfilm-töredéken látható figura Asta Nielsen-e, vagy Pola Negri? Mosszjukin szerepe. Buster Keaton és a kitónisták. Két ember volt-e Zoro és Huru, vagy egy? A zorohurnikusok elterjedése és tanítása a huszonkettedik században. Miért pusztultak el az ősfilmek? H. G. Wells, a naivisták őse, a konzervativ-szekta megalapítója. A filmponyva. A régi filmhegedősök és filmigricek csacska fecsegése a vásznon. Az első filméposz 1935-ben. Töredékek az első filmregényből 1940-ből. Vitatható-e, hogy mikor a filmet még vászonra vetítették egy színben és nem tükörtérbe, színesen, mint most, a figurákat fel lehetett ismerni? Az őstekercs. Az első film, ami már megmaradt. Az átlátszó platina felfedezése. Watern és iskolája. Összefoglalás.

6. ... egyetemi tanár, geológus, kutatásainak eredményét mutatja be. Mi is volt tulajdonképpen az a színház, az őskor mozgóművészete? Lehetséges-e, hogy valódi figurájukban játszottak a színészek, egyszer csak és haláluk után nem látta őket senki játszani? A párisi Comédie National romjai. A budapesti Vigszínház romjai, premier plan. Ki volt Jób Dániel? Egy eredeti papirusz a Renaissance összeomlott oszlopai körül, melyben Bárdos Arthur előleget ígér előadó ősapjának, ha leszállítja a darabot. Magyarázata annak a furcsaságnak, hogy a színház-korszakban az író fontosabb volt, mint a színész. A színjátszás halhatatlansága. Az első színész, akinek alkotása még megmaradt: Ycopardy. A platinatekerics jelentősége a filmművészetben. Molnár Ferenc Üveg cipője. Lehetséges-e, hogy darabnak is meg van írva? Összefoglalás.

7. Klakk 42, akadémiai tanár előadása a mozgókép első száz esztendejéből. Az új korszak kezdete, a platinatekerics és a szinszűrő. A kettős látás. Hogy fedezi fel a történelemtanítás a filmet? Az Élő Tükör. Tudomány az Élő Tükör világában. Az Időmikroszkóp, vagy a lassított mozgás. Az Időgép, vagy a visszafelé forgatott film problémája. Az első történelmi kép az Élő Tükörben. A történelem, mint élő tudomány. A mai történelem-oktatás, eredeti felvételekben. Néhány kép: Tizedik Napoleon harcaiból 2320-ból az Élő Tükörben.

8. Emlékbeszédek a film őskorából. Ki volt Norma Talmadge? Összefoglalás.

Szünet.

9. A mai Élő Tükör keletkezése, szemléltető előadásban. A rádió felfedezése 1920-ban. 1950 a nagy dátum, az Élő Tükör végleges egyesülése a rádióval. Hogyan vált lehetségessé az Inkarnator? Mi az Inkarnator lényege? Az első meghatározás: készülék, amellyel a Tér bármely pontján, a Tér bármelyik más pontján történő és lezajló eseményt egy magamnál hordott tükörben tökéletesen látom és hallom. Az első inkarnator-tulajdonosok. Nemzetközi Élő Tükörforgalom. A mai Inkarnator.

10. *Élet és halál...* Alkalmi költemény, elképzelte Bleythrust, az Élő Tükörben eljátssza King Danison.

11. *Menichelli rózsája...* Történelmi novella, elképzelte Plusquam D'Annunzio, az Élő Tükörben eljátssza X.

12. *Utópia.* Az anyagvetítőgép, melynek segítségével eleven valóságban el lehet vetíteni az élő embert, percek alatt, oda, ahová akarjuk, anyagszétbontás és összerakás útján.

S végre, a zárószám az ünnepély fénypontja.

13. *Álom 1925-ből...* Előadó ősapjainak álma 1925 karácsonyán, amit a felkutatott mumia agyvelejéből reagensekkel kivonatolt és az Élő Tükörbe rekonstruált egy új találmány segítségével Rosov Edison VIII. - közvetlenül látható, eredeti színeiben és változataiban kerül bemutatásra!

Halló!... Halló!... Halló!...

Váltás!

Hogy van?

- Hogy van?

Ó, hányszor próbáltam rá felelni, könnyedén és elfogulatlanul, behatóan, meghatva, gunyosan, közönyösen, élesen, fenyegetően, hüvösen, zavartan, eredetien, tréfásan - és hányszor szellemesen is, mert hát az embernek egyebe sincs, mint az a kis világhirneve, hogy ő egy eredeti ember, egy slagfertig, egy társalgó. Tetszik látni, nagyságos asszonyom, mondta a barátom, engedje meg, hogy bemutassam barátomat: a legszellemesebb ember Pesten: na, most beszélj a nagyságos asszonnyal. És a nagyságos asszony várakozó mosollyal nevet rám és így szól:

- Hogy van?

- Hogy vagyok? Én istenem.

Tizennyolcéves koromban Descartes-ot olvastam, a lét és nemlét kérdése volt a legkisebb bajom. És ha kérdezték, hogy hogy vagyok, elmélyülve mondtam:

- Hogy vagyok? *Vagyok-e* egyáltalában? Gondolkodom, hogy vagyok-e, - tehát vagyok.

Később, mikor megnősültem, rájöttem, hogy abból, hogy az ember gondolkodik, legfeljebb az következtethető, hogy felesége és családja van - mert mitől lenne, ha ő nem gondolkodna valamin, amin keresni lehet. Descartes nagy mondását azóta így látom helyesnek: „A férjem gondolkodik, tehát vagyok.” Magam használatára egyéb csalásokról kellett gondoskodnom. És kipróbáltam mindent: voltam elmés, voltam gunyos, voltam röpke, voltam fellengző.

- Köszönöm, jól - mondtam röviden.

- Na, naa szo, szo, - mondtam kedélyesen.

- Lassan, lassan - mondtam savanyuan.

- Ezer forinttal lehetne segíteni rajtam - mondtam epésen, valamikor régen: azóta az összeg emelkedett, de rajtam az se segített.

- Száz koronáért megmondom - mondtam gorombán.

- Honnan tudjam? - mondtam rejtélyesen.

- Mint szegény ember gazdag városban - mondtam kisérdősen.

- Még nem értesítettek róla, - mondtam agyafurttan.

- Most nem tudom, - mondtam, - de majd megtelefonálom, mihelyt szólnak nekem.

- Ahogy parancsolja, - mondtam előzékenyen.

- Ó - ha ön kérdezi, művésznő - ez tiszta pleonazmus, - mondtam rajongóan, - lehetek-e rosszul, ha *kegyed* kérdezi?

- Hogylétem csak halvány visszfénye annak az örömnak, hogy önnel beszélhetek - mondtam kínai udvariassággal.

Vagy futurista homállyal:

- Visszafelé ugyanannyiért.

Vagy ijedtemben:

- Mint Krisztus a varjút - de ez nem volt jó.

Semmi sem segített. Mert volt, aki ha ennyit mondtam „köszönöm” megelégedett vele és nem faggatott tovább; de volt olyan is, aki biztosított róla, hogy kérdése őszinte érdeklődésből fakadt s így nem elégszik meg azzal, hogy megköszönjem ezt az érdeklődést: elvárja, hogy ki is elégítsem. Egy nap aztán groteszk ötletem támadt. Elhatároztam, hogy *magára a kérdésre* fogok felelni, ez még senkinek se jutott eszébe. Mikor tehát a legelső „hogyan van” eldőrdült, megragadtam ellenfelem kabátját és ekként nyilatkoztam:

- Hogylétem összetevője több eredőre bontható, melyeknek némelyike még gyermekkoromra vezethető vissza. Kedélyállapotom nyilván nemcsak a körülmények hatása alatt alakult ilyenre, hanem bizonyos diszpozíciók folytak be e hatások tompítására, illetve élénkítésére. Valószínűen ennek tudható be, hogy ma oly rendkívüli hatást gyakorolt rám annak az embernek vasuti összeütközés következtében történt elhunytja, akitől egész jövőendő pályafutásom függött - s így az a körülmény, hogy bőven értesültem róla, miszerint egész vagyonomat elvesztettem, némiképpen súlyosbította kellemetlen közérzetemet, mely orvosom állítása szerint összefüggésben áll azon állapot részben ösztönszerű, részben tudatos felismerése, mely lelki következménye az ő megállapításának, mely szerint agyrákom kifejlődése arra enged következtetni, hogy már csak néhány napom van hátra.

Barátom barátságosan szorongatta a kezemet és biztatóan mosolygott rám.

- Nagyon érdekes... Különben hogyan van?

Hogy hogyan vagyok? Különben köszönöm, nagyon jól vagyok. Azt ajánlanám szeretettel, hogy állítsanak fel egy Hogylétellenőrző Hivatalt, ahová azt, akit lajstromba vettek, állandóan ellenőrzik, megtudják róla mindazt a rosszat, amiről nem tud ő maga se és naponta mérleget csinálnak róla, úgy, hogyha valaki megkérdezi az illetőt, nyugodtan utasíthassa a hivatalhoz, mely telefonon válaszolva, pontos kimutatást ad róla, hogy hogyan lehet az illető egyáltalán, ha lehet. Ez a hivatal mindent tud és mindent tekintetbe vesz - ez a hivatal tudja, hogy hová ment az az ember, akinél az az összeg van, amivel még lehetne segíteni rajtam - mivelhogy nem olyan jól, mint maga, köszönöm szépen, lassan, lassan, ezerér megmondom, mint szegény ember gazdag városban.

Kamatos kamat

Feleség: Ugyan, mit akarsz ezzel a három millióval... Nevetséges! Mit lehet azzal kezdeni?

Férj: Ez a te beszéded, tudom... Ez a te elved, ez a legyintés, ez az „ugyan mit lehet azzal csinálni?” - ez a te házi politikád, amivel engem tönkretettél, amivel lezüllesztettél, engem, akiből lehetett volna valami... ez a lebeszélés, ez az elkedvetlenítés, ez a leforrázása minden tervnek és kedvnek és reménynek, ami néha még kicsirázik bennem, hogy segítek magamon, kitépem magam ebből a nyomoruságból... hogy nekem is lehet szerencsém, mint annyi másnak... Mit lehet kezdeni, mit lehet kezdeni!!... Szóval, ha nem lehet kezdeni vele semmit, dobjam a kályhába, vagy szórjam ki a nép közé... Más asszonynak vannak ötletei, más asszony biztatja a férjét, spórol, hisz a jövőben, akar valamit... te meg csak: „ugyan, mit lehet kezdeni?”. Minden szavad sértő és megalázó!... mindent keveselsz... minden semmi, amit én csinálok...

Feleség: Velem ne veszekedj, én már nem is beszélek. Már nem is semmi, óriási vagyon, három millió! Vedd meg a Ganz-gyárat rajta és csinálj belőle operettszínházat és szerződtesd le a Jeritzát hat évre, az egy jó befektetés, három millióval.

Férj (dühösen): Nem vagyok kíváncsi a savanyu humorodra! Igenis, lehet valamit kezdeni három millióval, igenis... ha ez a három millió véletlenül megvan és fölösleg... fölösleges három millió több, mint harminc millió, amire szükség van... mert a harminc milliót ki kell adni, de a hármat kamatoztatni lehet, be lehet fektetni valamibe... kísérletezni lehet vele, növeszteni lehet, el lehet vetni magnak...

Feleség (szárazon): Az egy nagyon régi vivmány, hogy a férjnek, akire egy család rábizz a szemefényét, valaminek vagy valakinek kell lenni mindenestre - gazdagnak, vagy tehetségesnek, vagy jó családból valónak, vagy kiváló embernek, vagy legalább szépnek.

Férj (fuldokolva): Szóval én egyik se vagyok?

Feleség (könnyedén): Nem rólad beszéltem. Csak ugy általánosságban.

Férj: Hát akkor én csak ugy általánosságban, csak ugy közmondásszerűen, csak ugy aforizmából, csak ugy minden személyeskedés nélkül, anélkül, hogy rólad beszélnék, igazán, távol legyen tőlem, megjegyzem, hogy... hogy... te se gazdag nem voltál, se szép nem voltál, se művelt nem voltál.

Feleség (szárazon): Érdekes. Akkor hogy van az, hogy mégis megevett a fene értem. Akkor miért kellett a kilencedik kosár után, amit kaptál tőlem, engedni mégis az édesanyád könyörgésének, hogy mentsem meg az életedet, hogy énekeljek neked egy boldogító igent, amitől kiesik a revolver a szádból, amivel minden pillanatban főbe akartad löni magad miattam.

Férj: Szegény édesanyám, tévedett.

Feleség: Mért, nem akartad főbelőni magad?

Férj: Dehogynem. Abban tévedett, amiért nekem ajánlotta, hogy tegyek ugy, mintha főbe akarnám löni magam. A nagybácsiban tévedett.

Feleség: A nagybácsiban?

Férj: A te nagybácsidban, a Géza bácsiban, a nábobban, a milliárdosban, akiről azt hitte, hogy te a kedvence vagy neki és hogy nagy hozományt fog adni neked, ha férjhezmegysz.

Feleség (szünet után): Szóval te csak azért vettél el engem, mert azt hitted, hogy a Géza bácsi áll mögöttem.

Férj: Á, én csak általánosságban beszélek.

Feleség (hevesen): Szóval, hogy én nem vagyok a kedvence a Géza bácsinak, csak úgy tettem, mintha az volnék.

Férj: Ugyan kérlek...

Feleség (egyre dühösebben): Hát tudd meg, hogy igenis az vagyok... tudd meg, hogy tegnap is azt mondta... még tegnap is... hogy képes volna rámíratni a körüti négyemeletes házát, csak azért nem teszi, mert *neked* volna hasznod belőle és ő téged utál.

Férj (sápadtan): Hazugság.

Feleség: Hazugság?!... Hát akkor idehallgass!!... Kijelentette és hajlandó írásban adni, hogyha gyermekem születne, abban a minutumban rám íratná a házát. Mert akkor, úgy érzi, *nekem* adná és annak, aki az enyém, és aki hozzám tartozik!!... Nem akartam megmondani neked!...

Férj (szünet után): Ez igaz?

Feleség: Ha akarod, elkérem tőle az írást.

(Hosszu szünet.)

Férj (óráját nézi).

Feleség (gunyosan): Félsz, hogy lekésed a kasszírnt?

Férj (lágý hangon): Ugyan kérlek... azt nézem, hogy ma nincs is kedvem elmenni...

Feleség: Nem mész el?

Férj (mosolyog): Talán nem veszed szívesen, ha itthon maradok?

Feleség (vállat von).

(Szünet.)

Férj: Ezt a ruhát - izé - most csináltattad?...

Feleség: Miért? Talán nem tetszik?

Férj: Dehogy... Inkább azért kérdem... Nagyon jól áll... Nagyon csinos vagy benne.

Feleség: Mi az, megörültél? Még sose hallottam tőled bókot.

Férj (mosolyog): Nem tehetek róla, ha nem vetted ki a szavaimból... (szünet után) Szóval rossz néven veszed, hogy itthonmaradtam?!...

Feleség (vállat von).

Férj (kinyújtja a kezét, halkan, melegen): Margit...

Feleség (duzzogva): Eregy... utálatos...

Férj (vihárosan megöleli): Utálatos... hát legyen utálatos... csak te legyél jó és aranyos... (halkan)... hát... maradhatok?

Feleség (vállat von, elneveti magát): Ó, te... szélkakas...

Férj (élénken, felvillanyozva): Tegyél fel teát... van még abból a barackpálinkából?... Görbe estét csapunk... kettesben...

Feleség (hozzásimul): Ó... te nagy gyerek... Mi ütött beléd?

Férj: Belém?... Semmi... Mi ütött volna? Szerelmes vagyok...

Feleség (duruzsolva): Kibe?

Férj: Kibe!... Kibe!... (viccesen) A Géza bácsiba... (csók. - Szünet. - Szórakozottan.)...
Apropó, a ruhacsinálás... mondd csak... kapni hárommillióért csecsemőkelengyét?!... (átöleli,
enyelegve) Nem rossz befektetés volna... azt mondják, az ősze nagyon felmegy az ára...

Gyerekek és bolondok...

Misikét igen komoly elfoglaltságában zavarja meg anyuka. Cseresznyemagból hosszú sort rakott ki a padlóra, kacskaringós vonalban: most éppen azon fáradozik, hogy a két utolsó magot, amire még szükség volt, a fogával próbálja kiszedni a lábujjai közül. Nehéz feladat: érthető, hogy szeretne hamar tullelni a zavaró incidensen.

Anyuka viharosan felkapja az ölébe, szorongatja.

- Szeretted anyukát?

- Szeretted.

- Ugy mondd: szeretem.

Misike elnézően:

- Szeretem.

Délután anyuka éppen panaszkodik Ede bácsinak. Nem lehet ezt kitartani, a cselédekkel, meg a Lotti néni is mindig, így meg úgy. Mit bánja ő, verekedjenek, de őt hagyják ki a játékból. Ő nem vállalja ezt az ellenszenves szerepet.

Misike meghallja a „szerepet” szót.

- Szeretted anyukát.

Anyukának tátvamaradt a szája.

- Hallotta ezt az angyalt?

Viharos ölbekapás, könnybelábadó szemek.

- Az egyetlen, aki miatt érdemes élni!... Csak mi ketten!... Csak mi szeretjük egymást ezzel az édes macajkával!... Honnan veszi a szavakat, csak tudnám! Mindennap új szóval lep meg! Most is, hallotta, megérezte a finom kis szívével, hogy haragszom, - meg akart vigasztalni!

Este Lotti néni átjön, hogy ő nem bírja azzal az emberrel. Ne jöjjön haza, annyi baj legyen, de intézze el a feleket, ne sózza az ő nyakába.

- Veszek egy mindenest, kérlek szépen...

Misike ennyit hall: „Veszek egy”.

- Lotti néni mindig veszekesz.

Általános megrökönyödés. Hallottad ezt a kölyköt? Hát igen, erről van szó, hogy Lotti néni folyton veszekszik, nem lehet kibírni, igaza van Ede bácsinak. No de ilyen... mit szóltok ehhez a gyerekekhez? Gyerekek és bolondok... Megmondta a véleményét!... Példátlan, milyen megfigyelő!... Na, ezt elmesélem az uramnak!... Micsoda eredeti gyerek!... Szervusz, Károly, éppen odavagyunk, mit szólsz ehhez a gyerekekhez?... Kérlek, itt beszélgetünk a Lotti nénivel az Edéről... hogy mi az oka a bajnak, meg így... egyszerre ez a tökmag föláll, odajön, ránéz a Lottira és azt mondja: „Igen, mert a Lotti néni folyton veszekszik vele!” Majd leestünk a székről!... Képzelheted, a Lotti hül-fül, aztán mérgesen el is ment. Hogy mondtad, Misike?! De honnan veszi ezeket a szavakat!... A kis fejében ő megfigyelte és gondolkodott...

- Hát igaz, nagyszerűek ezek a gyerekek... A Stetteréknél is hallottam egy jó gyerektörténetet... de már elfelejtettem.

- Mi van a Stetterékkal?

- Az, hogy a Stetter csődbemegy, hogy így folytatják. Különben meghívtak bennünket vásárnapra, hogy hozzuk el a Misikét is.

Vasárnap Stetteréknél.

- Na, ki jön a bácsihoz?

- Ne komiszkodj, Misike... menj oda szépen a bácsihoz. Mondd csak el, hogy is volt a Lotti nénivel? Tudod, hallatlan... Ülünk együtt, nagy családi tanácskozás... Nem tudtunk zöld ágra vergődni... Egyszerre csak odaáll ez a tökmagjankó és elintézi a dolgot... Hogy aszongya, az Ede bácsinak van igaza... Mint egy felnőtt!... Misike, rögtön fogadj szót...

- Ejnye, te komisz gyerek... nem fogadsz szót? Beduglak a kályhacsőbe!...

Misike felfülel.

- Nem!... A Stetter bácsi megy a csődbe!...

Óriási ribillió! Nahát!... Tyü, a kirelejszumát te gyerek, hát ezt honnan veszed?!... Micsoda esze van!...

Gyerekek és bolondok...

Szerintem a fonográf is.

Abécédé vagy Az ideális szindarab

Szindarabot szeretne írni, fiatal barátom? A dolog nagyon egyszerű, mihelyt nem töri a fejét valami eredeti, különös tárgyon, ami senkinek nem jutott még eszébe (magának se, persze, hiszen akkor már nem is törné a fejét!), hanem szembenéz a problémával, gondolkodás nélkül, magától és természetesen rá fog jönni, mit kell írnia, mint a rejtvénymegfejtő, aki nem kombinál, erőlködik, hanem egyszerűen elolvassa, amit a kép ábrázol.

- Hogy nem érti, mire célzok? Persze, az elmélethez nem sok érzéketek van, fiatalok. Hát majd megmutatom gyakorlatilag, itt, a szemei előtt, öt perc alatt. De ne szóljon közbe, míg beszélek, mert akkor rákényszerít engem is, hogy gondolkozzam - és ha gondolkozzam, megette a fene az egészet, kezdődik a kombinálás, töprengés, ami csak arra jó, hogy a helyes látásomat megzavarja. Ha azonban folyton beszélek, nem érek rá gondolkodni, csak figyelek arra, amit beszélek és így okvetlenül rájövök a helyes megoldásra. Tehát: tegyük fel, hogy én egy jó szindarabot akarok írni és most öt perc alatt meg kell tudnom, miről szól az a szindarab. E percben még sejtelmem sincs róla, de várjon csak, ha nem szól közbe és nem kényszerít rá, hogy hallgassak, tehát gondolkozzam, vagyis másszóval *habozzak* - (mert a gondolkodás nem egyéb!), akkor nyugodt lehet, hogy öt percen belül megvan a téma. Nem hiszi? Hát idehallgasson, be fogom bizonyítani: kövessen a logika útján. Arról van szó, ugye, hogy szindarabot írok. Mi az a szindarab? Az egy olyan valami, amit párbeszédben írunk, oly célból, hogy férfiak és nők elmondják a színpadon és úgy tegyünk, mintha rólunk volna szó. Mivel férfiak és nők fogják játszani, nyilvánvaló, hogy szerelemről kell beszéltetni őket, mert ha férfiak és nők összekerülnek, mindjárt szerelemre gondolnak. Csöndet kérek, ne szóljon közbe! A szindarabok szerelemről szólnak, mint ahogy a kémiai tankönyvek elemekről és vegyületekről szólnak, vagy a szakácskönyvek ételekről. Tehát kell egy férfi, A, mondjuk Andor, aki szerelmes B nőbe, mondjuk Bellába. Így kezdődik a darab. No de már most, ha Bella is szereti Andort, akkor nem lehet folytatni, mert elveszik egymást, összeolvadnak, semlegessé válnak, kiegyenlítődnek, mint kiürülés után a leydeni palack, megáll az egész dolog, nincs mozgás, nincs cselekmény, mert elfelejtettem mondani, hogy cselekmény is kell. Tehát nyilvánvaló, hogy Bella nem szereti Andort. De miért ne szeretné Bella Andort? Semmi oka rá, hogy ne szeresse, hiszen Andor nagyon kedves, szimpatikus, sőt értékes fiú, hiszen ha jelentéktelen, szürke és kellemetlen ember volna, nem volna érdemes szindarabot írni róla, mint egy érdekes szerelmesről. Bellának tehát oka kell, hogy legyen arra, hogy Andort ne szeresse. Ez az ok nyilvánvalóan az lehet csak, hogy mást szeret, egy C férfit, mondjuk Cirillt. Most itt a baj. Andor rettenetesen szenved, miután Bella nem szereti őt, Bella röhög Andoron, már hogyne röhögne, Andort ez még jobban kétségbeejti és főbe akarja lőni magát, aminek nyilván Bella lesz az oka, mert röhögött. Cirill azonban, - közbe ne szóljon az istenért! - jó barátja Andornak - miért ne lenne? - és nagyon felháborodik, amiért Bella ilyen bajba hozta: - könnyű neki, hiszen ő nem szereti Bellát, annál kevésbé, miután ő egy D nőt, mondjuk Dórát szereti. Cirill tehát fel van háborodva, elhatározza, hogy megbosszulja Andort. Erre alkalom is kínálkozik, tudniillik Cirill megtudja, hogy Bella őtet szereti, - tehát egész egyszerűen ő is ugyanazt teszi Bellával, amit Bella tett Andorral, vagyis kiröhögi. Ettől Bella rettenetesen szenved, kinlódik és főbe akarja lőni magát. Na már most. Andor tehát meg van bosszulva, miután most már Bella is szenved, - most Cirill röhögne, ha... ha röhöghetne. Csakhogy Cirill is férfi és Cirill Dórát szereti... viszont Dóra nem szeretheti Cirillt, mert akkor megint megállana az egész, pedig nem szabad megállni, mert be kell fejezni valahogy. Tehát?!... ne szóljon közbe... mert ha Dóra most szintén mást szeretne, egy E férfit, mondjuk Ernőt, akkor

nem lehetne befejezni a darabot, egy végtelen sor jönne ki, parabolikus pálya, jól néznénk ki. De ne féljen semmit, megvan már, csinálunk egy kört belőle, mert négy főszereplő éppen elég. Tehát: *Dóra* azért nem szereti *Cirillt*, mert *Dóra Andort* szereti, aki azért akart meghalni, mert Bella nem őt szereti, hanem *Cirillt*, aki *Dórát* szerette. Így aztán mindenkinek megvan az elégtétele, mindenkit szeretnek és mindenki szeret, mindenki meg van bosszulva és mindenki megkapta a magáét és senki se boldog, csak a közönség, hogy sirhat örömeiben, amiért a szerelem egy rejtély. Tessék, kész az ideális szindarab, ennél jobbat ugyse talál, hiába erőlködik. De eszébe ne jusson megírni, annál kevésbé, mert én már meg is irtam, már játsszák is, álnéven, mit gondol, magára vártam? Törje a fejét maga is, ha valami okosat akar kitalálni, fiam.

A költő és a lepke vagy a lelkek relativitása

A költő így szólt:

- Ajnye, de szép tarka lepke.

A *kritikus* ezt meghallotta. Leült és kifejtette, hogy ennél tökéletesebben, egyszerűbben, eredetibben és mélyebben Homeros óta nem fejezték ki úgy formai, mint tartalmi szempontból az érzés transcendens viszonyát a Lét-tudat megmivelőjével. Egészen csodás, ahogy a zseni alkotóereje felfedezte az „ajnye” szó egyetlen elképzelhető alkalmazását a „de szép”-pel kapcsolatban. Igaz, hogy a mult század elején egy francia költő használt már efféle fordulatot, - de nála „ajnye, de szép” helyett „de szép, ajnye” a megoldás, ami messze mögötte marad az Új költő mélységének, még ha fel is tesszük, hogy ismerte a francia költőt, ami azonban valószínűtlen, - sokkal valószínűbb, hogy az ihletnek, előttünk, közönséges emberek előtt ismeretlen állapotában ő maga alkotta ezeket a halhatatlan márványszavakat.

A *lélekbuvár* elolvasta a tanulmányt és egy kitünő értekezésben kimutatta, hogy miért tetszett a kritikusnak szükségképpen ez a költő és ez a vers: milyen külső, de főként lelki feltételek voltak azok, melyek az ő érzelmét és hajlandóságát oly módon alakították, hogy éppen az *ilyen* formák ragadták meg a figyelmét. Felsorolta mindazon összetevőjét az általánosan emberi és különlegesen faji sajátságoknak, melyek vágyainkat, erkölcsünket, izlésünket, egyszóval egész lelkiségünket meghatározták, meghatározzák és meghatározandják. Nyilvánvalóan kiderült mindebből, hogyha a kritikus másféle ember lett volna, egészen másképpen vélekedik vala a költőről, akiről azért vélekedett így, mert olyan volt, amilyen.

Később a *társadalombölcselelő*, aki ismerte a lélekbuvárnak ezt az értekezését, a közvetlen átalakulásokról szóló kétkötetes nagy művében jellemző példának használta fel annak igazolására, hogy a most letűnőben lévő korszak milyen sajátságos módon nyilatkozik meg a tudományos elméletekben, így jelesül a lélekemelő tudományok fejlődésében is. Feltevése szerint nagyon jellemző korunkra az esztétikai elementumok szigorúan anyagszerű bírálata, a lélek fejlődésének boncolása elemzés útján és így tovább. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a lélekbuvár azért feltételezte a kritikusról, hogy ezért és ezért vélekedett így és így a költőről, mert mint ennek és annak a kornak gyermeke a megítélésnek ezt és azt a módszerét alkalmazta szükségképpen.

Jöttek az összeomlások, háborúk, forradalmak, magukkal ragadtak mindent és a *nemzetgazdász* megírta összefoglaló nagy művét, mely hivatva volt levonni a történelem tanulságait az események logikájából. Kiemelte, hogy az abszolutisztika-kapitál-imperialisztikus állam-ideál következtében anyagilag tulsulyra vergődő középosztálynak miért és hogyan volt ideje és módja a maga érdekeit védő és konzerváló költői munka kifejtésére. Megemlítette a társadalombölcselelőt is, kétkötetes munkájával együtt - és az idézetek, amiket felhasznált belőle, fényesen igazolták feltevését, melyek szerint a társadalombölcselelő azért állította a lélekbuvárról, miszerint ő ebből és abból a sajátságos szempontból kellett, hogy szükségképpen ilyen és olyan véleményt feltételezzon a kritikusnak erről és arról a nézőpontjáról, amivel a költőt megítélte, - mert a társadalombölcselelő a maga osztályának emilyen és amolyan szükségképpen nézetét képviselte, amikor nagy művét megírta.

A lepke pedig közben elrepült és soha nem fogom megtudni, csakugyan tarka volt-e a kedves.

Nagyságos asszony

- No, no, Olgica!... Látom, látom, hát megérkeztek a barátnői, - azért nem muszáj rögtön átrohanni a másik asztalhoz, itthagyni engem a faképnél... Csak maradjon szépen ülve, ráérnek azok a barátnők - most már szeretném egyszer befejezni a mondókámat, ha már belefogtam. Igen bizony, ha meg is haragszik... én már elszántam magam, hogy egyszer megmondom magának... De maga nem is fog megharagudni, ugy-e, az öreg Béla bácsira, akiből, tudja, hogy csak a jóakarat és szeretet beszél, még akkor is, ha kénytelen őszinte lenni és olyasmit emlegetni, ami mástól nem esne jól, talán. - Igen, elszántam magam, hogy megmondom magának... megmondom, azzal a becsületes szándékkal, hogy talán jót tehetek vele... megmondom, hogy nem vagyunk megelégedve magával az utóbbi időben, Olgica... Ki más mondja el, ha nem én, aki magának is, meg az egész családjának jóbarátja vagyok? Hagyja azokat a barátnőket, ráérnek azok - nagyon is sokat foglalkozik barátnőivel. Hiszen nem mondom, szép dolog a barátság, különösen, ha az ember megválogatja, hogy kire pazarolja... De látja, anélkül, hogy rosszat akarnék mondani róluk - ezek talán nem is valók magához. Külön-külön nagyon derék asszonykák lehetnek, együttvéve mégis csak léha társaság ez. Csak fecsegnek, locsognak, nevetgélnek, pirosítják a szájukat, szapulják a világot; egyszerűen, haszontalankodnak. Tudja, ugy-e, hogy nem vagyok savanyu moralista - csak nem képzelem, hogy ellensége vagyok a vidámságnak, derűnek, gondtalan beszélgetésnek? No de mindennek megvan a határa - nem is hangban és tárgyban, csak *időben* sokallom azt, amit rájuk fecsérel. Mert egy kicsit legyünk őszinték, elvonják egyebektől, elvonják önmagától - elvonják attól, ami talán önmagánál is jobban szokta érdekelni a... a derék embert... a családjától, meg a környezetétől... Látja, most már elmondom, ha belefogtam - nagyon elszomorít engem, velem együtt a maguk jóbarátait, akik szeretik magukat, hogy nem úgy megy minden maguknál, ahogy mennie kellene... ahogy képzeltük... Nekem Sándor, a maga uracskája, igazán jó barátom... és nekem, bevallom, fáj, hogy nem látom őt olyan boldognak és elégedettnek, mint ahogy megérdemelné, ha a munkás életére, meg az aranyos jó természetére, meg a tehetségére gondolok... Nincs úgy ellátva, mint ahogy kellene... és ezzel nemcsak testi dolgokra, ruhákra, ételekre célzok... az talán még kisebb baj volna, bár nagyon fontosak ezek a külső dolgok is, ezek adják meg a belső egyensúlyt. De ennél is nagyobb baj, hogy nem kapja meg magától azt a lelki ellátást, azt a kedély-gondozást, ami a lélek egészségéhez tartozik - nem is kaphatja meg, hiszen maga minden életkedvét, vidámságát elpazarolja önző kis szórakozásokra, amikkel magának keveset használ, öneki pedig egyenesen árt... Ne haragudjék, hogy ez részemről nem képzelődés, onnan gondolom, hogy ugyanez - ugyanezt a bajt... észrevenni... a gyerekeken is... úgy ám, kereken megmondom. El vannak hanyagolva a gyerekek, Olgica... mert az nem elég, ha a nevelő felöltözteti és megmosdatja őket - azokon észre kellene venni az anya kezét, az anya szemét, az anya hangját... Sajnos, ahogy most látom magát, Olgica, azt kell mondanom, szinte jobb, hogy nem venni észre... legalább az utóbbit... Mert bizony a maga hangja, modora nagyon eldurvult az utóbbi időben - de hogyisne! hiszen mindent abbahagyott, amit lánykorában csinált!... nem zongorázik, nem olvas, nem tanul... nem érdeklődik semmi iránt... Hát nem kár magáért, mondja csak?!... Higyje el, az ember elszomorodik - a maga korában már okosabbnak kellene lenni!... higgye el, összeszorul az ember szíve, ha látja, hogy egy ilyen kedves, csinos asszony, mint maga, aki önmagának és másoknak öröme lehetne, ahelyett...

*

- Na végre! Szervusz Olga! Ugyan mit hagysz annyit dumálni magadba attól a Bélától? Mit dumált beléd?

- Mit szólsz, ki hinné - ilyen vén kecske! Hogy aszongya, már régen beszélni akart velem, - hogy meg akarta mondani - hogy én milyen csinos és kedves vagyok - pfuj, vén kecske, nem szégyeli magát!

A helyzet képe

vagy:

Na, egy kicsit meleg van, az igaz

Amint azt már tegnap rövidesen izé, jellemeztük, vagyis jeleztük, - az izével, na azzal a főizével, akinek a politikai nézetétől függ most Európa szeme, - hogy sülné ki mind a kettő - sőt némely beavatottak szerint a nyelve is kilóg, mivel a kitűnő etnológus szerint állítólag meleg van, amit különben többektől hallottam, sőt mondhatnám, az egész városban suttojják. Vannak, akik ezt egyszerűen a hőemelkedésnek tulajdonítják, mondotta tudósítónknak a kitűnő államférfi. Emelkedés! Emelkedik a nap már a hegyek fölé - ezt a nagyszerű, ezt a forró, napbarnította verset, ezt a fü de meleg van verset bizonyos Pókainé-Gyulai Pál írta, mint ahogy azt lapunk szerdai számában meg is jósltuk. Természetesen, azonnal meglátogattam és beszélgetést folytattam vele. Fü, egy kicsit hogyishiják van.

- Mit szól a numerus klauzushoz? - kérdeztük tőle és kikapcsoltuk a gallérunkat.

- Ó, nagyon, minden felséges, Budapest a legszebb város Európában, el voltam ragadtatva! - mondotta a tábornok. Aztán megkért, tegyem közzé, hogy holnap mérsékelt helyárák mellett lép fel.

- Bizonyára, művésznő! - kiáltottam lelkesen és megcsiptem az állát. A kegyelmes ur kegyesen bocsátott el, miután titkárához fordulva megkérdezte, igaz-e, hogy sokak szerint meg lehet pukkadni a hőségtől.

De a mandragóra-fák azért mégis virulnak a parkban és mindenki Róla beszél, a halálos sugarak felfedezőjéről, kit sikerült felkeresnem.

- Mit szól a német színészekhez, Párisban? - szölitottuk meg egyszerre mindannyian, mivel egy kissé magasabb volt a hőmérséklet.

A gyilkos elgondolkodva néz maga elé.

- Azt hiszem, - vallja végre - Gyulai Pálnak az ön által említett művében nem volt szó a Werbőczy-uccáról. Különben is a kormány aligha engedné meg, hogy most foglalkozzunk ezzel a társadalmi rákfenével, uraim.

Ami igaz, az igaz, az unokanővérek egymásközti házasságát már régen tervbevették, de minden megtörött a fajvédők ellenállásán. Ez azonban csak fokozta az elviselhetetlen hőséget, mire Chikágóban negyven ember és hat ló össze-vissza esett az uccán, de Rassayéknak ehhez persze nincs szavuk! Na, köszönöm szépen akkor ezt a dolgot.

De az azaliák tovább pompáznak a parkban és Mussolini ingujjban sétál a Fórumon és mindenkit megszólít: Fü, adjon egy zsebkendőt, de meleg van, a mindenit! Alkalmunk volt néhány szót váltani vele, abban a percben, mikor kijött, ügyelve a lélek tisztaságára és lelkiismeretét rendbehozva.

- Hogy kibirom-e? - mondotta mosolyogva a felség. - Hát persze, hogy kibirom, nem vagyok bolond elolvadni. Egyébként azt a Gyulai-féle szabadalmat a mesterséges hőemelkedésről nem tartom megfelelőnek a művésznő számára. Kétoldali fülhallásban szenved, amint hallom.

Mindnyájunkkal barátságosan kezet fogott és a művésznő kivezetett bennünket a fogház udvarára.

Ennyi, egészen röviden és mindenféle fölösleges kommentár nélkül az, amit ebben az ügyben megtudtunk. Annyi bizonyos, hogy ez a különös nő két fejjel jött a világra. A tudósok meg-

állapították, hogy mind a két fej egészen külön van, két nyak tartozik hozzá, két váll, mindegyikhez külön két törzs és kétszer két kéz és kétszer két láb. És a két rész sehol nincs összenőve. Ilyen esetet az összenőtt ikrek történetében nem is ismer a tudomány, annál is inkább, mert a két nő még hozzá nem is iker, sőt nem is testvér. Egészen külön vannak. Nem is ismerik egymást. Az egyik Londonban él, a másik Budakeszin. És ez születésük óta így van! Rettenetes.

Egyébként a meteorológiai intézet tegnapra nagy esőket jósol.

Tanáccsal el vagyok látva

... És nem mulaszthatom el, hogy ezuton hálás köszönetet mondjak mindazoknak, akik nehéz munkámban, hogy anyagot gyűjtsék élettörténetemhez, vagyis, hogy történjen velem valami, jó tanácsaikkal elláttak.

Elsősorban Gárdos Andor, kitűnő barátomnak és volt osztálytársamnak, aki a szóbeli érettségien, ahol a hátam mögött ült, miután véd- és dacszövetséget kötöttünk egymással, életre-halálra, hogy tűzben, vízben és levegőben, golyózáporban és ágyudörgésben is sugni fogunk egymásnak; és aki, mikor végre megkaptam a tételemet, amiről felelni kell és sikerült megsugni neki, hogy miről sugjon, haláltmegvető bátorsággal hajolt előre a hátam mögött és félpercenként ezt sugta nekem: „gondolkozzál!!” „gondolkozzál!!”

Továbbá annak a kitűnő barátomnak, aki, mikor a Margithid leszakadt alattam és én a Dunában lubickoltam, azt tanácsolta, hogy várjak türelemmel, míg a Margithidat megint felépitik.

Továbbá ugyanennek, aki ugyanakkor azt is tanácsolta, hogy a vízben uszkáló szalmaszálakból szorgalommal és kitartással építsek egy hajót, amivel akár a Fekete-tengerig leuszhatok.

Továbbá annak, aki, mikor éhes voltam, azt a tanácsot adta, hogy nyissak egy vendéglőt, akkor ilyesmi nem történhetik majd meg velem.

Továbbá annak, aki, mikor megtudta, hogy nincs pénzem, azonnal kocsiba ült, eljött hozzám és azt a tanácsot adta, hogy kezdjek bele egy nagyobb szabású vállalkozásba.

Továbbá annak, aki, mikor ki akartam ugorni a bőrömből, azt a tanácsot adta, hogy ugorjak ki belőle.

Továbbá annak, aki, mikor a meleg fürdőben ültem, azt a tanácsot adta, hogy eresszem meg a zuhanyt és mikor a hidegben ültem, ajánlotta, hogy meg ne hüljek.

Továbbá, hogy kézmosásnál lefelé tartsam a kezemet és ne fölfelé, mert belefolyik a víz a kabátujjamba.

Továbbá annak a kitűnő urihölgynek, aki, mikor észrevette, hogy szándékaim vannak vele, azt tanácsolta, hogy ha célomat el akarom érni, tegyek úgy, mintha semmi célom nem volna vele, mert ő olyan nő, hogy vele erőszakkal nem megyek semmire.

Továbbá annak a másik urihölgynek, aki, mikor észrevette, hogy semmi célom nincsen vele, azt a tanácsot adta, hogy tegyek úgy, mintha célom volna vele, mert ő olyan nő, hogy különben soha nem mond le rólam.

Mindenkinek, aki tanácsolta, hogy legyek férfi, hogy ne legyek férfi, hogy gondoljam meg a dolgot, hogy szedjem össze magam, hogy saját jólfelfogott érdekemben kövessek el mindent, ami alkalmas arra, hogy tervemet végrehajthassam, hogy ne legyek olyan rosszkedvű, hogy ne legyen olyan jókedvem, majd nem lenne, ha tudnám az igazat, hogy jó lesz, ha vigyázok, hogy csak ugorjam bátran, hogy ne igen ugorjak, mert kitöröm a nyakam, hogy csak bizzam rá és neki ne adjak tanácsot, hogy ne hallgassak senkire, csak magamra és őrá, aki azt tanácsolja, hogy ne fogadjam el a tanácsát.

Influenza

Jaj, doktor ur, én nem tudom, mi ez... mit gondol? Attól félek, kezdődő csucshurut... nem, nem, a pulzusomat hiába nézi, ez valami olyan belső láz lehet, tudja, hőmérővel nem lehet lemérni az ilyesmit, mert a fejem meleg, a lábam pedig hideg és a melegség szaladgál bennem, ahol mérni akarja, ott egyszerre elmulik és átszalad máshová.

Mondja, ez mi lehet, itten, az oldalamba, nem, lejjebb, egy olyan szorító érzés, nem fájás, hanem olyan, mintha huzódnék valami, vagy, mintha az izmokat spulnira akarnák rácsavarni... dehogy kérem, tessék csak engedni, precízen akarom kifejezni magam: olyan igen, mintha az idegeket egy spulnira akarnák rácsavarni, de nem egy gömbölyű spulnira, hanem egy szögletesre, amire nem megy föl, tetszik érteni? és mondjuk, mintha mégis erőltetnék ezt a spulnit, tetszik érteni? tessék elképzelni, itt van a spulni, na már most így elkezdem huzni az izmokat...

Na jó, ha a doktor ur nem hagyja elmondani, hogy mit érzek és hogyan, akkor miből állapítja meg, hogy mi bajom van? Én igyekszem magamat precízen kifejezni, nem úgy, mint valami paraszt, aki azt mondja magának, fáj a hasam, akár agyhártyalobja van, akár vakbélgyulladás... Jó, hát a spulnit hagyom, de ez mi lehet, ez a furcsa reszelés a torkomban, nem is reszelés pontosan, hanem olyan viszkető bizsergésféle, tetszik látni, innen idáig - csak nincsen tüdővészem? Mondja, doktor ur, csak azt mondja meg, érez az ember tüdőrák esetében egy olyanféle nyomást a gégében, ami egészen a fülig terjed, de tulajdonképpen nem is nyomás, hanem olyanféle érzés, mintha egy kéz kinyulna a tüdőből a bárzsongon keresztül és megfogná a gégét, de nem szorítaná nagyon, csak úgy, mintha el akarná engedni egy pillanatra, de megint megfogná... nézze doktor ur, ne áltassuk egymást, felnőtt ember vagyok és családapám, nincs szükségem rá, hogy kegyes családdal vigasztaljanak és széptségek az állapotomat - hadd tudjak meg mindent, beszéljen hozzám őszintén és becsületesen, mint férfi férfihez és mondja ki nyíltan: hátgerincsorvadás-e vagy nem, mikor az ember egyszerre csak azt érzi, mintha két csigolya a tüdejében - ugyan kérem, ne tessék zavarni, hát nem a tüdejében, végre nem vagyok egyetemi tanár - szóval két csigolya, mintha összenőtt volna és az egyiknek a széle karcolni kezdi a másikat és ennek következtében minden lélegzetvételnél a gerinc belenyomódik a vesébe? Jó, jó, elhiszem, de tessék már egy kicsit várni, még nem mondtam el mindent és ha a doktor ur nem hallgatja meg az embernek a szubjektív panaszait, akkor miből akar diagnózist csinálni? én nem kérdezek semmit, én nem akarom befolyásolni, én nem mondom, hogy nekem mire van gyanúm, én tárgyilagosan és elfogulatlanul azt állítom csak, hogy itt balra egy kicsit, a szív fölött, közvetlenül a két tüdőszárny alatt valami bugyborékolást érzek, így tesz kérem: pitty, pitty, de mintha a szívből indulna ki és nem mindig tesz úgy, csak ha az államat így leszorítom a mellemre és a karjaimat hátracsavarom és behunyt szemmel egy percig visszatartom a lélegzetemet - akkor rögtön úgy érzem, mintha fuldokolnék és a gyomromban elpattanna valami - nem lehetséges, hogy a szívemnek van valami...? nem úgy gondolom, kérem, de hallottam, hogy a gutaütés első tünete szokott úgy kezdődni, hogy a lélegzet egy percre kimarad... és azonkívül a fülemben valami rémes zugás is van... és ami a legborzasztóbb, doktor ur... amin talán gyors műtéttel lehetne még segíteni... hogy nincs elég levegőm... így, ha nyugodtan fekszem, nem... de mihelyt kinyitok a számat és egy szót próbálok mondani... mindjárt fuldokolni kezdek - ugyan, ne tessék már közbeszólni, azt akarom mondani, de nem jutok hozzá, hogy nem tudok beszélni... nem tudok beszélni...

Vizözön

Rendkívüli érdeklődés mellett zuhogott le tegnap reggel, záróra után, a Viz-Színház bemutatója. *Hideg* Ede és *Forró* Pál, a *Gőz von Berlichingen* szerzőinek legújabb műve, az „Özönviz”. A darab elgondolásban és kivitelben méltó a színház eddigi tradícióihoz; bizonyosak vagyunk benne, hogy kellő dörzsölés után a közönséget nem hagyhatja hidegen az a feledhetetlen kép, ami főként az utolsó felvonásban tárult elénk. Történelemelőtti időkbe viszik a darab cselekményét: főhőse, Noé, aki meghasonlik a bűnös társadalommal, bárkát épít és összegyűjti benne azokat az állatokat, melyeket meg akar menteni az enyészettől: zebrákat, lovakat, tevéket, uszómestereket és kritikusokat. A történet hőfoka egyre fokozódik - egyre melegebben lüktetnek a dialogusok s mikor végre az utolsó felvonásban megereszkednek a csapok s az egész bazin-t elönti a víz, a nézőt forró zuhanyként kell, hogy megrázza a lelkesedés.

Vizváry Mariska játszotta a darab női főszerepét. Alakítása minden tekintetben tökéletes: szabályos tempókra osztja a mondanivalóját, látni, hogy mélyen elmerült a szerep tanulmányozásába. Mellette *Marosi* Adél tűnt fel néhány pillanat múlva: a bukott, sőt lebukott, de ismét felemelkedő *Lea* szerepében. Művészete magasabb vizeken lebeg: valósággal uszott a sikerben - egész berendezett csövekből folyt az előadás, meg tudta tartani azt a színvonalat, amit a nézőtér kétoldalán elhelyezett táblák jeleznek. *Noé* kiskorú fiának szerepében feltűnést keltett a kis *Lubiczky* Tibor - frissen, elevenen uszta meg a nehéz feladatot, amitől az egész ensemble gőzben volt. Különösen szívhezszóló hangocskája masszírozta a hallgatóság szívét - sziporkázó humorát még azok is szívesen vették, akik azon az alapon állanak, hogy ilyen komoly törekvésű színházban tulajdonképpen tilos a fröcskölés.

Zerkoviz Emil melegen csörgedező muzsikája kellemesen festi alá a darabot. Különösen a „Gyere te hólyag” kezdetű kuplé keltett feltűnést: a közönség percekig csapkodta a vizet és megujráztatta az egészet. Különben a darab iránti érdeklődés már a bemutatón is érezte hatását: az egész medence megtelt, a legszebb trikók és sapkák tarkasága ünnepelte a színészeket és szerzőket, akiknek minden felvonás után számtalanszor meg kellett jelenniük a trambolinon. Bizonyos, hogy a biztató kezdet után egyéb, nagyobb sikerek fognak következni - meg vagyunk győződve róla, hogy a szerzőket komoly, irodalmi ambíciók hevitik a központi kazánból - hogy nem kapták el magukat az olcsó siker reményében ezután se, nem ugornak fejest a helyzetbe és nem usznak az árral - bátran, szabadon, de bölcs mérséklettel igyekeznek a mélyviz felé, mint olyanokhoz illik, akiket művészet és irodalom már régen szabaduszóknak tekint.

A rendezés *Jób* Dániel szakavatott kezét dicséri. Gyönyörűek a háttér diszleteit alkotó vízfestmények - a színészek is meg lehet érezni a szigorú mester kezét, aki nem engedi egy pillanatig se, hogy a felszín alá kerüljenek. Örömmel halljuk, hogy a kiváló rendező most már végképpen megmarad ebben a legújabb vízállásban és legközelebb ő rendezi Shakespeare „Vizkereszt”-jét, a színház készülő ujdonságát is. Különös elismerés illeti a finálé mesteri rendezéséért: amikor a zsilipek megereszkednek s zuhogva önti el a szint a büntetés patakozó árja, míg a bárka tetején Noé és az uszómesterek fohásza főségesen emelkedik fel a kád-fürdők felé. Ez a jelenet végleg leszerelte és magával ragadta a közönséget: láb nem maradt szárazon, minden kéz megnedvesedett, törülközőt lengetve percekig ünnevelt az egész medence.

A nagy drámairó

SZEREPLŐK:

A nagy drámairó

A felesége

Az ifju ujságíró

Szobalány

SZIN: a nagy drámairó lakásán, otthon, ebéd után. A nagy drámairó és a felesége ülnek az asztal mellett.

Feleség: Hát mikor fogsz hozzá?

Férj (idegesen): Majd hozzáfogok. Hagyj békén.

Feleség: Én békén hagylak fiacskám, csak az igazgató is békén hagyjon. Már tizedszer küldött ide, hogy legalább az első felvonást szállítsd már. E hó végére ígérted az egész darabot. Mennyi volt a legutóbbi előleg?

Férj (dühösen): Hatezer! hagyj békén!

Feleség: Én fiacskám békén hagylak, de engem nem hagynak békén a banktól! Mikor fogsz hozzáfogni?

Férj (feláll): Nem hagysz békén? (Járkál.)

Feleség: Ó nem értem, hogy még hozzá se fogtál. Hiszen nincs semmi dolgod, csak ez a szerencsétlen darab, amire már huszonkétezret felvettél és amire kapnál még tizet, ha legalább az első felvonást szállítanád!... (szeliden): Miért nem fogsz már hozzá?

Férj (megáll előtte elkeseredetten): Hogy miért nem fogok hozzá? Hát ha mindenáron tudni akarod, azért nem fogok hozzá, mert dunsztom sincs róla, hogy mihez fogjak hozzá - érted? Tudod mi az a halvány dunszt? Hát ha tudni akarod én megmondom neked, a halványt dunszt, ami nekem még hiányzik, hogy ehhez a darabhoz hozzáfoghassak és ha tudni akarod, hogy miért nem fogtam hozzá, hát azért nem, mert ahhoz, hogy hozzáfogjak, csak az a csekélység hiányzik még, hogy halvány dunsztom legyen, hogy miről szóljon ez a darab. Nohát. Ha tudni akarod. (Tovább járkál.)

Feleség (megdöbbenve): Te még nem tudod, miről szól a darabod?

Férj: Mit szólsz hozzá, nem tudom.

Feleség (m. f.): Azt akarod mondani, hogy még nincs témád a darabodhoz?

Férj: Mi az, hogy akarom mondani? Nem akarom, csak mondom. Különben már kész volna a darab, már minden meg van, csak még a téma kellene meg, hogy megírjam. Mit szólsz hozzá?

Feleség: (m. f.): De hiszen a direktornak azt mondtad...

Férj (idegesen): Mondtam, mondtam, persze, hogy mondtam. Avval nem mehetek fel a direktorhoz, hogy kedves direktor ur, kérek hatezer korona előleget abból az alkalomból, hogy nincs egyetlen témám se és már nem tudok darabot írni.

Feleség: De hiszen már a címét is bemondtad. Az összes lapok hozták. Az élet kapuja... ezt mondtad be.

Férj: Mondtam, mondtam, persze, hogy mondtam. Hát te mit mondtál volna? Miután megnyugtattam, hogy nagyszerű témám van, ide adta a nyugtát, de előbb még tudni akarta, hogy mi lesz a címe... én éppen arra gondoltam kinomban, hogy de jó volna már kívül lenni a kapun, hát gyorsan rámondtam, hogy kapu... Élet kapuja... talán nem jó cím?

Felesége (kétségbeesve): No de, hát mi lesz most? Hogy irod majd téma nélkül?

Férj: Azt én is szeretném tudni.

Felesége: Az isten szerelmére, hát gondolkozzál!

Férj (dühösen): Gondolkozzam! Jól adod! Egyebet se teszek három hete. Hát nem jut eszembe semmi! *(siránkozva):* Én nem tudom, mi van velem, az utóbbi időben, mikor gondolkozni kezdek, itt hátul ezen a ponton, mindjárt fájni kezd a fejem *(mutatja)*. De, pont ezen a ponton. *(Aggódóan:)* Van nálad aszpirin?

Felesége: Hagyj békén! És a címről nem jut eszedbe semmi?

Férj (tűnődve): Semmi... én nem tudom, némely ember honnan veszi azt a sok témát?

Felesége: Ezen töröd a fejed? Inkább a darabon törd a fejed!

Férj (dühösen odaugrik az asztalhoz, nyújtja a fejét, mint egy tárgyat): Tessék, itt a fejem, törd te most már egy kicsit... én már eleget törtem, parancsolsz egy diótörőt? Vagy inkább egy baltát? Tessék, törd meg, hámozd le, facsard ki, passzirozd meg, főzd be, ha találsz benne valamit, ami csak hasonlít is egy drámatémához, hát én megeszem neked az egész fejet forrázva *(lehajtja a fejét az asztalra, siránkozva)*. Te-het-ség-te-len vagyok!

Felesége (simogatja a fejét, elcsukló hangon): Szegény, szegény, kis tehetségtelenem! Mi lesz most velünk?

Férj: Nem tudom. Politikai pályára lépek.

Felesége (m. f.): Szegény apuskám, én mindig sejtettem valamit... már a multkori darabodnál...

Szobalány (belép, mindketten felegyenesednek): Nagyságos ur...

Férj (szigoruan): Mi az?

Szobalány: Egy ur keresi.

Feleség: Biztosan az igazgatótól küldenek megint a darabért.

Férj (idegesen): Megmondtam, hogy itthon vagyok?

Szobalány: Meg. Egy olyan hitványféle kis fiatalember... azt mondta...

Feleség: Talán az ügynök...

Férj (nyugtalanul): Az ügynök? Várjon. *(Méltóságteljes pózt vesz fel, feleségéhez:)* Mondja neki fiam, hogy mindjárt jövök... dolgozom... Ajaj, ajaj *(megtörten és siránkozva átmegy a másik szobába)*.

Szobalány (el).

Feleség (ujszágot vesz fel az asztalról).

Ifju ujságíró (roppant fiatal, igen félszeg modoru ember, egészen odavan attól, hogy a nagy drámairó lakásán van és hogy beszélhet a nagy emberrel. Nem tudja, hova üljön, hogy álljon, mit beszéljen. Hajlong jobbra-balra): Alácsol... gálapotnok...

Feleség: Jó napot.

Ifju ujságíró: Bánatos Zöld Amadé vagyok, a Színház és Lósport kiküldött munkatársa. *(Nem mer felnézni.)* A nagy Barom Bódog mesterhez van szerencsém?

Feleség (mosolyog a fiu zavarán): Nem, én csak a felesége vagyok.

Ifju ujságíró (ijedten vigyorog): Ja... bocsánatot, mindjárt gondoltam *(torkát köszörüli)*.

Feleség: Az urammal akar beszélni?

Ifju ujságíró: Ó, ha a mesterrel lehetne...

Feleség: Az uram dolgozik. Hiszen tudja...

Ifju ujságíró (hajlongva): Hogyne tudnám... Az élet kapuja... hiszen éppen amiatt...

Feleség: Milyen ügyről van szó?

Ifju ujságíró: Ó, méltóságos asszonyom...

Feleség: Csak nagyságos... foglaljon helyet...

Ifju ujságíró (félszegen leül a szék szélére): Ó istenem, ha sikerülne... nagyságos asszonyom... könyörgök... járjon közbe érdekemben.

Feleség: Hát miről van szó?

Ifju ujságíró: Arról van szó, hogy a szerkesztő, a Színház és Lósport szerkesztője, akinél jelentkeztem, hogy szeretnék dolgozni a lapjába... a nagy Pince Sándor... nagyon barátságosan fogadott... megveregette a vállam és azt mondta, hogy ha egy jó színházi riportot csinálnék, ha például meg tudnám interjúolni a nagy Barom Bódogot... a mestert, akkor lehetne beszélni a dologról... és én már ki is gondoltam az egész riportot... ó, nagyságos asszonyom... *(összeteszi kezait)* ha lehetséges volna... az egzisztenciám függ tőle... Pince Sándor harminc korona előleget ígért, ha meg tudom csinálni.

Feleség (mosolyogva): Kérem, kérem, meg fogom próbálni, bár tudja, hogy az uram milyen tartózkodó és most éppen dolgozik.

Ifju ujságíró: Az Élet kapuján?

Feleség: Igen. *(Feláll)* De megpróbálom! *(Beszól a másik szobába:)* Bódog!

Férj (hangja idegesen): Mi az? Dolgozom!

Felesége: Jöjjön, csak egy percre!

Férj (megjelenik az ajtóban. Kihuzva, pózosan jön, kezében tollal, mintha munkában lenne): Ki az? Ügynök? Most nem tárgyalhatok!

Ifju ujságíró (felugrik, hajlong): Bánatos Zöld Amadé...

Feleség: Egy fiatal, kezdő ujságíró, azt mondja, hogy az egzisztenciája függ tőle, hogy magával beszélhessen. Megígértem.

Férj (kegyesen bólint): Autogrammot irjak? Azt még tudok.

Ifju ujságíró (dadog): Ó, mester... nagyobb dologról van szó...

Férj (kegyesen): Tehát csak kivele, barátom.

Felesége: Magatokra hagylak *(el)*.

Férj: Foglaljon helyet, fiatalember.

Ifju ujságíró (helyet foglal, tremolázik, odavan az áhitattól): Egész életemre... ha... lehetne; egy nagy, nagy kérés...

Férj (leereszkedően): Bátorság, bátorság, csak beszéljen... én is csak ember vagyok, miről van szó?

Ifju újságíró: Ó mester... alig tudok magamhoz térni, hogy szemtől-szembe láthatom a nagy Barom Bódogot... a Más felesége szerzőjét.

Férj: Ön újságírónak készül?

Ifju újságíró (alázatosan): Igenis. És most a Színház és Lósport küldött ki a mesterhez, már két napja, hogy keresem, végre rászántam magam, hogy ide bátorkodom. A szerkesztőm azt mondta, hogy fizetést kapok, ha interjút tudok csinálni a mesterrel.

Férj (kegyesen): Interjút? Na, és miről akar kikérdezni?

Ifju újságíró: A szerkesztő ur azt mondta, hogy dupla honoráriumot kapok, ha ki tudom venni a mestertől a legközelebbi darabjának, az Élet kapujának a témáját.

Férj (felugrik): Micsodáját?

Ifju újságíró (feláll): Amit eddig senkinek se akart elárulni.

Férj (hevesen): Nem is... nem is árulom el...

Ifju újságíró (ájultan): Ó istenem!

Férj (idegesen járkál): Erről tegyen le fiatalember, ismeri az elveimet, egy szót se a bemutató előtt... Erről tegyen le, egy szót se árulhatok el...

Ifju újságíró (leverten, majdnem sirva): Ó istenem, pedig már hetek óta próbálom kitalálni és már úgy örültem, hogy nekem sikerülni fog.

Férj (dühösen járkál): Kérem, ezt hagyjuk. A darabom témájáról egy szót se.

Ifju újságíró (bánatosan): Hát nem... fuccs... a szenzációs színházi riportnak? Pedig mennyit ábrándoztam már erről a készülő darabról... évek óta tanulmányozom a mester stílusát... az ötleteit, a zsenijét és a cím után, hogy aszongya Élet kapuja, már mindenfélét össze is gondoltam, hogy mi lehet a témája.

Férj (hirtelen megáll, ránéz): Ugyan! Szóval megpróbálta kitalálni a cím után? (*Titkos ön-íroniával*) Na hallja, ez érdekes, én erre nem volnék képes.

Ifju újságíró: Tessék?

Férj (gyorsan): Már úgy értem, én nem tudnám más író témáját kitalálni a címe után. Magának nagy fantáziája lehet.

Ifju újságíró (felbátorodva): Igen, tegnap egész éjjel azon törtem a fejem, mit jelenthet az Élet titokzatos kapuja?

Férj (nagyon érdeklődve, lassan közeledik feléje): Na - és?

Ifju újságíró: Na és mindenféle jutott az eszembe... elgondoltam, hogy milyen hallatlanul érdekes jelkép lehet az a kapu... ahogy mi a mester óriási eszméit ismerjük...

Férj (erőltetett könnyedséggel cigarettára gyújt. A cigaretta mögül mohón figyeli az újságírót, könnyedén): Na - és, hát mit gondolt ki fiatalember?

Ifju újságíró (szomoruan): Ugyan, a mestert ugyse érdekli...

Férj (kegyesen): Dehogy nem! Amilyen derék, lelkes fiatalember... talán még el is tudja találni a témát... kitalálja a cím után (*szorongva nézi*).

Ifju újságíró (reménykedve): Ó és ha ki is találnám...

Férj (kegyesen): Ha kitalálja... parancsol egy cigarettát? *(Kinálja.)*

Ifju ujságíró (hálásan): Köszönöm. *(Ügyetlenül rágyújt.)*

Férj (folytonosan másfelé nézve): Ha el tudja találni, nem fogom letagadni, hogy eltalálta.

Ifju ujságíró (boldogan): Igazán?

Férj (kegyesen bólint): Miért ne? Hiszen ha eltalálta, ugyis rá fog jönni a bemutatón, hogy jól találta el...

Ifju ujságíró (ragyogva): És akkor meg is írhatom?

Férj (mintha habozna): Akkor meg.

Ifju ujságíró (izgatottan): Ó mester... Hát akkor?

Férj (kegyesen mosolyog): Hát csak rajta. *(Körülnéz, szorongva nézi.)*

Ifju ujságíró (tapogatódzva): Hát azt gondoltam, hogy a hős nem lehet más... csak egy világ-hirű...

Férj (egyre közelebb jön, feszülten figyel): Világhirű... na... mi?

Ifju ujságíró: Világhirű... izé... mérnök...

Férj (elfintorítja az orrát).

Ifju ujságíró (ijedten): Orvos...

Férj (egyre izgatottabb lesz, de türtőzteti magát): Orvos, aha... aha... közel jár...

Ifju ujságíró (boldogan): Tudtam! tudtam! és ennek az orvosnak van egy... egy *(kutatva nézi).*

Férj: Na? Na? Várjon csak... parancsol egy kis pálinkát? *(gyorsan likőrös palackot hoz, tölt, itatja a fiatalembert):* Csak bátran! Még egyet! Hiszen maga nagyon derék, tisztességes fiatal-ember.

Ifju ujságíró (iszik, gyorsabban): Hát azt gondoltam, hogy ennek az orvosnak van egy felesége...

Férj (sürgetve): Na? Na?

Ifju ujságíró: Aki nem szereti az orvost.

Férj: Aha, aha, maga nagyon ügyes detektív lenne, fiatalember... *(tölt)* tessék még egy pohárral *(ujból tölt).*

Ifju ujságíró (boldogan): Ugy-e eltaláltam? Nem szereti az orvost és meg akarja csalni valakivel.

Férj (türtőztetve magát): Hát nem éppen megcsalni...

Ifju ujságíró (aggódva): Nem éppen megcsalni... de kísértésben van...

Férj: Így már inkább közeljár...

Ifju ujságíró (tapogatózva): Mire az orvosnak egy különös, groteszk ötlete támad... amilyen csak a mesternek juthat eszébe! Egy olyan igazi Barom Bódog ötlet...

Férj (nagyon izgatottan): Na? Na? Csak tovább. *(tölt)* Ígyék!

Ifju ujságíró (iszik, gondolkodik): Hogy, hogy próbára teszi a feleségét...

Férj (drukkolva): Na? Na? *(most, hogy az ifju ujságíró fel akar kelni, visszanyomja).*

Ifju ujságíró (boldogan): Közel jár?... Óriási! Tudtam. Sejtettem, még pedig úgy teszi próbára, hogy, hogy...

Férj (alig tudja türtőztetni magát): Hogy?

Ifju ujságíró (tapogatódzva): Hát mondjuk, hogy például azt állítja, hogy megvakult, pedig nem is igaz...

Férj (egy ideig dermedten nézi, aztán lassan feláll).

Ifju ujságíró (ő is is feláll, nyugtalanul nézi).

Férj (hidegen): Fiatalember! Maga nagyon ügyes... biztos, hogy magától jött rá, mert még senkinek nem beszéltem erről a témáról.

Ifju ujságíró (kitörve): Eltaláltam? Eltaláltam?

Férj (ünnepélyesen): Eltalálta, gratulálok.

Ifju ujságíró (rajongva): Óriási! Gyönyörű téma! Hallatlan nagyszerű téma! Ilyen igazán csak mesternek juthat eszébe - senki másnak! A témáról rá lehet ismerni a mester zsenijére. Az orvos vaknak teteti magát... de mindent tud és az asszony nem tudja megcsalni... mert... óriási! Ilyen téma csak a mester agyában születhetik!

Férj (kegyesen): Ugy gondolja? Én is azt hiszem.

Ifju ujságíró (félénken): És... és megirhatom a riportot?

Férj (kis habozás után, bólint): Meg.

Ifju ujságíró (kitörve): Mester! Hogy köszönjem meg? Óriási! Szenzáció lesz! Rohanok a szerkesztőhöz, azonnal felveszek még husz korona előleget.

Férj (kezét nyújtja): Isten vele.

Ifju ujságíró (maga elé mered, hangtalanul jár a szája).

Felesége (jön): Na? Elment?

Férj (összerázkódik, aztán megnézi az óráját, könnyedén): El. Én is elmegyek fiacskám.

Felesége (aggódva): Hova?

Férj (fölkényesen): Hová? Hát hová mehetnék? Az igazgatóhoz megyek hatezer korona előleget felvenni.

Felesége: Mire?

Férj: Mire? Hát a darabra.

Felesége (kétségbeesve): A darabra? Aminek még a témáját se tudod?!

Férj (mulatva): Ugyan, te gyerek, hát beugrottál? Hát elhitted, hogy én nekem nincs témám?

Felesége (simulva): Hát van?

Férj (fölkényesen): Na, te finom egy nő vagy... és még tehetségtelennek nevez. Tudod, hogy ilyen jó témám még sohasem volt, mint amilyen most van? Hiszen már nyíltan beszéltem róla egy ujságírónak, e héten már riport is jön róla.

Felesége (boldogan): Ó, te gonosz ember! Így megijesztettél! *(Simogatja)* Te drága, te nagy, nagy tehetség! Na és mi a témád? Nem mondd el a kis feleségednek?

Férj (leül, felesége ölébe ül): Hát tudod, csak vázlatokban mondhatom el... Ide hallgass: egy orvosról van szó, aki vaknak teteti magát... de mindent tud és a felesége nem meri megcsalni, mert...

(Vége.)

Én...

Irtá... hát igen, mondom, nem tudom leírni, mióta az a furcsaság eszembe jutott. Mint egy rögeszme, úgy kísért, mint valami kényszerképzet - mint azt a bizonyos szakállas bácsit, aki nagyon büszke volt a szakállára, míg egyszer valamelyik kislány megkérdezte tőle, hogy este, ha lefekszik, a paplan alatt, vagy a paplan fölött szokta-e hordani a szakállát? Ő maga se tudta, de este az ágyban olyan idegessé tette a probléma, hogy nem tudott elaludni és másnap levágatta a szakállát.

Igy vagyok ezzel a dologgal, ami, fogadok, egyik cikkíróársamnak se jutott még eszébe, pedig a dolog nyilvánvaló. Engem idegessé tesz, mióta eszembe jutott.

Arról van szó, arról a kis műhelytitokról, arról az egyszerű, tipográfiai okokból kifejlődött szokásról, hogy mikor az író cikket, vagy novellát ír, miután a címet leírta, rendesen odairja a cím alá: „irtá... izé, X. Y.”, szóval, a saját nevét, arra való tekintettel, hogy ezt rendesen így szokták leközoelni, cím után a névvel és ezzel a szóval, hogy „irtá”.

Nekem mindig kényelmetlen volt leírni ezt a három szót, hogy „irtá...”, meg a nevem, magam se tudom, hogy miért, - annyi bizonyos, hogy a szerkesztők mindig haragudtak emiatt. „Már megint elfelejtetted szignálni a cikket!” mondták bosszusan és gyorsan odakanyarították ceruzával, a novella címe, meg a novella közé, hogy „irtá”. Ilyenkor megnyugodtam, - valahogy úgy éreztem, hogy ez a természetes, hogy ezt neki kell odairni, nem nekem - de soha nem adtam magamnak három másodpercnyi időt annak a végiggondolására, hogy miért.

Most hát adok. És már kész is vagyok vele - hát persze, nagyon természetes. Ez az „irtá...” mint a cím alatt, két okból nonszensz. Először azért, mert az író saját tollából származó tulajdon megjegyzése *minden*, amit az író ír, akár első személyben önmagáról vall be valamit, akár másokról, mások életéről nyilatkozik, mindig személyes érintkezés az olvasóval, - valaki előad, elmond, elbeszél valamit és többen hallgatják. Tehát *önmagáról* soha és semmiképpen *harmadik* személyben nem mondhatja, nem írhatja le azt, hogy „irtá...” valakiről, aki ő saját maga. Ez olyan, mintha előadnál valamit és utána hozzátennéd „előadta: X. Y.”. Az ilyen önmagáról harmadik személyben való beszélés csak két-hároméves korunkig van megengedve - és azért az ilyen „irtá X. Y.” a novellacím alatt úgy hat rám, mintha az illető egyszerre csecsemővé válna, kétéves kisfiúvá, aki, ha akar valamit, így közli: „a Pistike éhes”, vagy „a Pistike játszik”. Ez az „irtá X. Y.” cím és szöveg között harmadik személynek, szerkesztőnek, vagy kiadónak közbeszurt megjegyzése, felvilágosító közvetítése lehet csak, melyben az olvasót értesíti, hogy a szóbanforgó írást az illető író bocsátotta rendelkezésére. Viszont éppen ezért nincs is helyén cím és szöveg között, mert az mégse illendő dolog, hogy mikor az író már elkezdte a mondókáját, bemondta a címet, akkor egyszerre félrelökje őt a szerkesztő egy percre és bekonferálja a nevét, mielőtt a szót újra átadná neki. Tessék a nevet a cím elé, vagy a cikk alá írni - és ne tessék követelni, hogy én irjam oda.

A másik nonszensz pedig az, hogy az „irtá” igének nemcsak személyes, hanem időjelző ragja is humbug. Mert ha én mindjárt a cím után azt írom le, hogy „irtá...”: nyilvánvaló hazugságot követtek el, egyenesen a pofájába hazudok az olvasónak. Mi az, hogy „irtá”? Legfeljebb „most fogja majd írni”, vagy „szeretné írni”, vagy „írná, ha tudná”.

A cikkek aláírását másképpen kell elintézni, annyi bizonyos. Boldogult Hazaffy Veray János közelebb járt a helyes uthoz az ő „*irtam* örömömben”, „*irtam* bánatomban” jelölésével, - de még az ő finomabb izlése se volt elég szemérmes ahhoz, hogy visszatartsa nevének aláírásától. Mert, hogy jobban utánagondolok, úgy veszem észre, *általában* van abban valami izléstelen és szemérmetlen, ha az ember saját maga leírja a saját nevét (ezt mindig éreztem

öntudatlanul és most, hogy tudatossá vált bennem, restellem azt a sok - nyugtát, amit aláírtam: szeretném őket visszakapni), - a saját nevét, ahogy nem *ő*, hanem *mások* hívják, amit nem *ő*, *mások* találnak ki számára, megkülönböztetésül a többiektől - ama egyetlen, legszemérme-
sebb és egyben leggőgösebb szó helyett, amivel azt az egész világon egyetlen embert jelöljük meg, amelyen senki nem merészelhet megszólítani bennünket, amivel csak önmagunkat tisztelhetjük, ami a „felség” megszólításnál megkülönböztetőbb és magasabb rangjelzés, amit az angol nyelv, mely isten nevét is kis betűvel írja, egyetlen nagy „I”-vel jelez s amelynek magyar fordítása:

Én

(ami alá, ha kedve tartja, Szerkesztő ur,
odairhatja azt az álnevet, amin mások
ismernek)

Karinthy Frigyes

Ünnepi szám

Hajnalban, négy órakor mégis abbahagytam az olvasást: a lap Ünnepi száma kiesett a kezemből és leragadt a szemem. De nem volt nyugtom: betük szaladgáltak a paplanomon és megint összeálltak: egy hosszú novellacím a nyakam köré csavarodott és fojtogatni kezdett. Szerencsémre segítségemre sietett egy gondolatjel és elvágta a novellacímet. A gondolatjel meghajtotta magát és azt mondta, hogy sietnie kell, egy Erdős Renée-novellából jött és vissza kell mennie. Sürgetve és követelődve szaladgáltak a betük, a lapban levő cikkek beszélgettek.

Egy novella (siránkozva): Hallatlan, micsoda indolencia! Elkezd olvasni, aztán abbahagy! A közepemen hagyott abba! Talán nem vagyok neki elég érdekes?

Másik novella (finoman, kicsit gunyosan): Ne busuljon, kisasszony. Megtörtént ez jobb novellákkal is, például velem. De én nem bánom: én úgy vagyok megírva, hogy engem akárhol abba lehet hagyni és a hangulat mégis teljes. Én egy ugynevezett hangulat-novella vagyok, afféle finom, modern műfaj. Nincs se elejém, se végem.

Egy Móricz Zsigmond-novella: No no, majd adja még alább is a kisasszony, mert amondó vagyok, hogy kezd már a hasam összefancsarogni attól a sok kákabélű finomságtól. Hogy minek tördelnék engem ide egy ilyen parfümös frájlja mellé!

Egy könyvkritika (higgadtan): Nem tartom helyesnek ezt a veszekedést. Önök, bár mindketten más irányt képviselnek, magasabb esztétikai szempontból közös mértékkel mérhetők.

Másik novella (mérgesen): Ugyan, ne beszéljen bele mindenbe! Ezek a kritikák olyan nagyképűek!

Egy krocki (szemtelenül a kritikához): Mennyit kaptak magáért?

A kritika (sértődötten): Maga meg jobb, ha befogja a száját. Maguknak igazán könnyű dolguk van: mindent elviccelnek, aztán fölényesnek képzelik magukat. Pláne maga: már sikerültebb gyerekeit is láttam a papájának!

Krocki (felfortyan): Kikérem magamnak. Olvasott maga engem? Olvasta maga a közepem felé, a negyedik soromban, azt a viccet!

Egy aforizma (gunyosan): Humorban nem ismer tréfát!

Harmadik novella (sugva a negyediknek): Nézze, ott a kétszázadik oldalon azt a csinos, szőke verset.

Negyedik: Tudom. Szép vers, de nagyon henceg, amiért tetszik. Nem áll szóba senkivel. Hallottam, hogy ki fogják adni könyvben is.

Harmadik (sugva): Hát ki tudja ki az? Az egy törvénytelen gyerek. Az apja bemutatta mint eredetit, pedig nem is az övé. Közönséges fordítás!

Negyedik (izgatottan): Ne mondja!

Harmadik: Biztosan tudom. A vezércikk ismeri. De ne szóljon senkinek.

Egy tanulmány: Gyerekek, ne pletykázzatok!

Egy vers (a hirdetések közt): Segítség! Segítség! Nem bírom tovább!

Egy riport (fontoskodva, lihegve): Mi az? Mi történt? Ki az? Ki kiabál?

A vers (nyöszörögve): Nem birom ki itten. Ezek a hirdetések úgy ordítanak és szorongatnak: nem hallja meg senki a hangom.

Egy másik vers (rezignáltan): Hát azt hiszi, ha itt volna, itt olvasnák? Nézzen meg engem: száznegyvenezer példányban jelentem meg és eddig még csak egy öreg varrókisasszony olvasott el, de az se értett meg. (Tompán.) Engem a saját szülőanyám se ért meg.

Egy humoreszk (felébredt és csodálkozva körülnéz): Jé! Hisz én már egyszer megjelentem ebben a lapban!

Egy novella: De akkor más címe volt.

A humoreszk (odafordul): Maga honnan tudja?

Novella (sugva): Ne szóljon senkinek, már én is megjelentem.

A humoreszk (felcsapja a monokliját és fixirozza a novellát): Milyen csinos fruska maga! Szép eleje van. (Novella röhög.) Mit nevet, csinos, szerelmes kis novella?

Novella (röhögve): Hogyne nevetnék, hisz én nem is vagyok novella! Én egy közönséges hirdetés vagyok. Az elejem olyan, mint egy érdekes novella, erre elolvasnak az emberek és a végemen az van, hogy tehát mégis legjobb a Gyomorkakeserű.

Humoreszk (undorral): Hallatlan! (Az utcán hangosan csöngetnek.)

Mindnyájan: Mi az?

A kroki: A szemetes.

Élet, a nagy drámairó

Menj tehát, úgy szól atyai barátom - menj és láss, itt fekszik előtted az utcán, nézz a szembejövők szemébe, ott van elrejtve, kérdezd meg szívök dobogását, felelni fog. Az Élet, a drámairó - hallgasd meg hiven és másold le, amit mondott, a százmillió tragédiák egyikét beszéld el és elbeszélted a tragédiát.

Elmentem tragédiát keresni. S mivel jó mesterember rendszeresen és gazdaságosan dolgozik, a tragédiavásár tőzsdei jelentését néztem át előbb, azt a rovatot, ami „Rendőri hírek” címen szerepel az újságokban. S találtam jelentős cimeket. „Féltékenységi dráma a Retek-utcában”. „Szerelmi dráma a Hüvösvölgyben”, „Egy leány tragédiája”.

Hadd látom hát: hogy volt az a Retek-uccai eset. Kikérdezem a házmestert, a családtagokat, a merényletet, az asszonyt, az áldozatot. Kialakul a kép. Önagysága délután ötkor megjelent az áldozat lakásán - félhatkor a férj arra jár, meglátja az ablakban, revolvért ránt, beront. Nagy verekedés, válás, megtört szívek, tönkretett becsület, bűn és bűnhődés, vagy amit akartok. Mindez nagyon szép, a dráma rendben volna, de hol a féltékenység? Hol van abban féltékenység, hogy a férj méregbe jön, mert a feleségét, annak tudtával és beleegyezésével, egy idegen férfiu ölelgeti? Ez lehet méregbejövési dráma, vagy felháborodási dráma, vagy pech-dráma (hiszen, ha önagysága nem teszi ki magát az ablakon, vagy a férj egy órával később jár arra, már nincs dráma), - csak nem féltékenységi dráma. Féltékenységi dráma, ahol a katasztrófát a féltékenység idézi elő, az például a izé... na, hirtelenében nem jut eszembe egy jó példa. Aha, megvan, az Othelló drámája, az igen, ott tudniillik Desdemona hü volt, tehát halála a féltékenység miatt következett be és nem azért, mert elsikkasztotta az ura vagyonát. Ez igen, ez féltékenységi tragédia - csak hogy sajnós, nem az életből van merítve.

Lássuk hát a másik példát. Szerelmi dráma a Hüvösvölgyben. Az ifju a szép asszonyba volt szerelmes, - a szép asszony leánya meg az ifjuba. A szép asszony viszont a bankárba, a bankár viszont a balett-táncosnőbe. A balett-táncosnő megunta a bankárt, a szép asszony elfelejtette nagynehezen ugyanazt, az ifju lelőtte a szép asszonyt, a leányzó marólugot ivott. A sorozat elég gazdag és bőven van benne dráma - de hol a szerelem? Ha jól emlékszem, harminc évvel ezelőtt, mikor a Lexikon Sz köteténél tartottam, ott úgy volt meghatározva: szerelem, két más-nemű lénynek e másneműség következtében beállott egymás iránt érzett vonzalma. Szerelmi dráma: e vonzalom által keltett váagnak teljesülése elé gördült elháríthatatlan akadály s annak katasztrófális következménye a szerelmes pár sorsában. De hol vannak itt a szerelmes párok? Hogy a kislány marólugot iszik, mert a fiu nem szereti, viszont - ez veszteség-dráma, vagy hiuság-dráma, vagy gyermektragédia. - Hogy az ifju lelőtte a szép asszonyt, mert az más szeretett - ez erőszakoskodási dráma, vagy kétségbeesési-dráma, vagy irigység-dráma. Szerelmi dráma!... barátom, arra tudok egy példát - ahol két ifju szerelmes nem bírja elviselni, hogy el akarják választani őket egymástól - hogy is hívják őket? Romeo és Julia... ez igen, ez szerelmi dráma, csak hogy, sajnós, Shakespeare írta meg és nem az élet.

Nem, ezek nagyon durva példák mind. Valami mélyebb, valami lelkebb, elvonatkozottabb történés kellene... belső tragédia, ami csendben zajlik le. Talán a harmadik...? Ahá, az lesz az. Ehhez már nehezebb hozzáférni. A leány, N. N. gépirókisasszony volt - megismerkedem vele, összebarátkozunk. Lassankint megtudom történetét. X. a dúsgazdag gyáros belésszeretett. Csaknem elvette már, mikor, a házasság előtt, a vőlegény bevallotta neki, hogy meghasonlott önmagával és jobb, ha elválnak. A meghasonlás alapja: a férfi nem tud hinni menyasszonya szerelmének, mert *nagyon gazdag*: mindig azt fogja gondolni róla, hogy nem az embert szereti benne, hanem a pénzt. És zokogva hagyja ott a nőt.

Gyönyörű téma! belső és mély - valódi lelki tragédia. Hazamegyek, hogy megírom. Mikor az első felvonással kész vagyok, meglátogat modellem. Összeismerkedett egy másik férfival - az illető hírneves művész. Darabig boldogak voltak - de a művész végre elment, mert rájött, hogy a nő nem a férfit szereti benne, hanem az embert, a zsenit.

Nekiültem még egyszer a drámának. Ezúttal nem jutottam el a második felvonásig. Modellem meglátogatott - összeismerkedett egy mozzsinésszel. Éppen most hagyta el, mert a férfi rájött, hogy ő csak a férfit, a szép embert szereti benne - nem őt magát.

Már most, hogy írjam meg a tragédiát? Mi legyen az alapgondolata - mit tanultam az Élettől, a nagy drámairótól? Tudom már: egy szép mondatot. „Nincs Jó és Rossz - gondolkodás teszi azzá!” Ezt kihirdetem - azaz, pardon. Most jut eszembe - hisz ezt se őtőle hallottam, hanem a Hamletben olvastam.

Nem irok színházról

Édes Inczém,

ne haragudj kérlek, csak azt akarom bejelenteni, hogy az e heti cikket nem küldhetem el, pedig nagy szükség... izé, nagy szükséged volna rá. Nem irom, mert nem tudok írni, nem akarok, nem bírom már, unom, egy kis luft kell, átmenet, pihenő - vagy pedig engedd meg, hogy másról irjak, akkor igen, nagyon szívesen, privátim, levélformában. Te, most jut eszembe, hogy mi soha nem írunk levelet egymásnak, csak úgy, szerelemből... multkor elkezdtem egyet és szórakozottságból ráírtam, felül, hogy *borgis durch* szedjék. Egyszóval nem akarok színházról írni, el akarom felejteni, hogy van, másról akarok beszélni. Értsd meg, kérlek alássan, te, akinek tele van a fejed színházzal és azt hiszed, másra nem is lehet gondolni, hogy mennyi minden rengeteg dolog van a világon... sok dolgok, földön és égen, semhogy képzelnétek... pfuj, elég, hiszen ez Hamlet.

Nézd, Inczém, értsd meg, egyéb is van. Ma megjött nekem például a Természettudományi Közlöny legújabb száma - egy nagyszerű cikk az atomokról - tudod, milyen érdekes? No de komolyan, nem viccelek, figyelj ide, a legújabb kutatások eredménye is, dehogy nem érdekel, majd meglátod. Nézd, kis üzlet: mennyiért engeded meg, hogy erről irjak valamit, vagy legalább elmondjam neked szóval? Kérlek szépen, az atomokat, ma már, mint tudod, tulajdonképpen *elektromoknak* hívják - te, igaz, hogy a jövő szezonban *Elektrá-t* előveszik a Nemzetibe, Ivánfival? Pardon - pfuj. Látod, fene egyen, már megint kezdod.

De mit is beszélek én az atomokról, amikor annyi minden van még itten. Tegnap este *Fabre*-nak a nagyszerű bogarászati művét olvastam („Souvenirs Entomologique”) a hangyákról, a természetekről, a pókokról... csodálatos világ, te! Sohase hittem volna, hogy ilyen izgalmas olvasmány az, amit általában *tudománynak* neveznek. Soha még regény így le nem kötött, mint a *valóságnak*, a *létező világnak* az az óriási regénye, amiben benne élünk, aminek részei vagyunk és amit a képzelt világ után, harmincéves korunkban kezdünk felfedezni újra, nagy álmélkodással, hogy miért untuk úgy az iskolában... Mondd csak, például, tudtad te azt, hogy a hangyák háziállatokat tenyésztenek maguknak? Teheneket, amiket megfejenek... és hogy ott is királynő-rendszer van, egyetlen nő, aki... én azt hiszem, innen vette Pierre Benoit az *Atlantis* című regény témáját, amiből azt a nagy filmet csinálták, persze, rosszul szerintem, mert a film-dramaturgia első feltétele, szerintem, hogy a hősnek, éppen úgy, mintha szinpadon történne, szerintem, a mellékalakokkal... no de, ugyan, már megint kezdod?! Hát nem tudsz egy pillanatig megfeleledkezni a színházról, a kedvemért?

Vagy mit mondjak a pókokról? Van egy pókfajta, amelyik buvárharangot csinál magának levegőből és oda rejtőzik el. Ennek a himje borzasztóan fél a nősténytől, nem mer közeledni hozzá, fél, hogy megeszi. Tehát ás magának egy utat, kibéleli levelekkel és mikor találkoznia kell, úgy a második felvonás közepe felé, beküldi az öreg orvost, aki rá akarja beszélni Annát, hogy mondjon le a gyerekről, de ekkor Anna, csakhogy neki legyen igaza, inkább azt állítja, hogy a gyerek nem is a férjétől van, hanem négy évvel ezelőtt, mikor Hamburgban voltak nyaralni - ejnye, mi ez? Hiszen én itten a Strindberg „Apá”-ját mesélem el neked, na látod, már megint, ez hallatlan.

Hagyjuk a tudományt. Hová mész nyaralni az idén? Talán Lontóra, Beöthyhez? Te, kérlek, ha találkozol Beöthyvel, szólj neki, hogy az a francia darab, amiről szó volt - nem, nem, ne szólj semmit!

Beszéljünk szerelemről. Mostanában sokat gondolkodom rajta, hogy mi az értelme az életnek. És hogy minek csináljuk az egészszet, kinek tartozunk vele, - magunk akartuk-e, mielőtt lettünk,

mert ha igen, kell, hogy megvoltunk már valahol, valamilyen formában, ahhoz, hogy akardassunk valamit... ha pedig nem, miért erőltetjük? Igaz? Lehet, hogy valódi énünk nem is bennünk van, hanem valahol másutt... Mit szólsz ehhez a gondolathoz? Nagy marhaság, mi? Egy komikus figura szájába lehetne adni, epizódalaknak - másképpen nem igen használhatnám fel.

Nem, nem írok színházról, ne haragudj. Inkább ne legyen cikkem ezen a héten. Te - apropó, nem lehetne egy alak, aki nem akar színházról tudni - vagy talán háromfelvonásosnak is jó lenne? Szervusz!

Paraj ur pünkösdi királysága

A budai kávéházban, ahova járok, patriarkális erkölcsök uralkodnak - évtizedes törzsközség, foltozott billiárd, frakkos pincér. A pesti kultúra és civilizáció úgy szívárog ide, mint valami vidéki városba a lapok, melyek másfélórás késéssel érkeznek és nagy szerepe van a szájhagyomány útján terjedő pletykának és malomközi megbeszéléseknek.

Hippolit Taine, a milieu-elmélet alkotója, ezt a környezetet ecsetelné előbb, négy árkuson keresztül, mielőtt Paraj ur sötétből való felbukkanásának, a dicsőség fénykörében való szereplésének és tragikus bukásának, illetve elsüllyedésének történetébe belefogna. Nekem nincs annyi időm, mint Hippolit Taine urnak. És mindjárt Paraj úron kezdem, szívem egész részvételével, ahogy ott ül, a kávéház tulsó végében, a legszélső széken, a billiárdok mellett. Évek óta ül ott Paraj ur és nézi a billiárdozókat - azt hiszem, ha Paraj ur egyszer könyvet írna a billiárdozás elméletéről, a legvitézebb Sztanoj-utód is haszonnal forgathatná ezt a könyvet. Paraj ur világszemléletét úgy képzelem, hogy benne a tárgyak és ideák egymáshoz viszonyított helyzetét nem a tömegvonzás és taszítás, a jó és rossz, a helyes és helytelen, a szép és csunya ellentéte szabná meg, hanem tisztára és kizáróan az a szempont, hogy az egyik tárgy, vagy eszme, úgy áll-e a másik kettőhöz, hogyha meglököm, mindkettőt eltalálja. Ha Paraj ur kinéz az utcára és ott lát egy embert, akkor arra gondol, hogyha az illetőt a két lépésre álló rendőr meglökné, *kontrafalssal*, esetleg *keresztduplát* lehetne csinálni vele a husz lépésnyire játszadozó gyerekekre célozva és ha Paraj ur felnéz, hazamenet záróra után a csillagos égre, akkor némán megállapítja magában, hogy a Nagy Göncöl utolsó csillagával *vékonyan* kell találni a Fiastyuk fejét, ha azt akarjuk, hogy *mantinel nélkül* visszakerüljön a Vénuszra.

Pedig Paraj ur sohase billiárdozik, csak nézi a billiárdozókat, délután háromtól hajnali kettőig - és talán arra gondol, hogy milyen haszontalan naplopók lehetnek azok, akik ilyesmivel töltik az időt. Az emberek nem igen törődnek vele, a billiárdozók néha bosszankodva néznek rá, mint egy utbanálló tárgyra, mikor a dákót nem lehet eléggé hátrahuzni miatta - ilyenkor Paraj ur udvariasan mosolyog és félrerántja magát, székestül, a dákó elől, mintegy elismerve, hogyha már két test nem lehet ugyanakkor egy helyen, a dákót mindenesetre elsőbbség illeti meg. Néha megesik, hogy Paraj urra rászólnak: „kérem, hozzon egy pohár vizet” és az a gyanus, hogy Paraj ur nem is haragszik, inkább büszke rá, hogy pincérnek nézték, - de azért nagylelkűen elhárítja magáról a megtiszteltetést és az illető zavartan hebeg „pardon, azt hittem...”

Paraj urnak a neve is csak azon a bizonyos csütörtök estén derült ki, amikor rövid időre az érdeklődés középpontjába került - addig senki se tudta a nevét.

De csütörtökön este megtudták.

Paraj ur csütörtökön este, nem tudni honnan, későbbben bukkant elő, leült a rendes helyére, de izgatottnak látszott. Felugrált, izgett-mozgott, többször úgy tett, mintha beszélni akarna. A tulsó oldalon, a nagy ablaktábla mellett elment valaki, ebben úgy látszik ismerősét vélte felismerni, mert váratlanul és olyan hangosan, hogy a billiárdozók is odanéztek, átkiáltott rá:

- Fuksz ur!

Fuksz ur odafordult, habozva és felhuzott szemmel, mintha nem nagyon tudná, milyen jogcímen, vagy milyen ismeretség alapján aposztrofálja őt Paraj ur.

- Tudja-e, hogy megvan a gyilkos?

Fuksz ur megállt.

- Ugyan, ne beszéljen.

- Most egy félórája tartóztatták le. Mit szól hozzá? A házmester fia!

- Ki mondja?

- Most beszéltem a rendőrtisztel, akit betelefonáltak. Egy óra múlva rendkívüli kiadás lesz.

Fuksz ur azt mondta az egyik billiárdozónak, aki utjában állt: „Pardon!” - átfurakodott két asztal közt és leült Paraj ur mellé. De a két billiárdozó is abbahagyta a játékot, - az egyik úgy tett, mintha lökni akarna, de szándékosan kihagyott egy ziccet, hogy odafigyelhessen. A másik fölemelt dákóval megmerevedett. Mindketten füleltek, de nem lehetett hallani semmit a suttogásból. Mikor pár perc múlva Fuksz ur izgatottan felugrott, hogy átszaladjon a kávéház másik végébe, az egyik billiárdozó bátorságot vett magának és megszólította:

- Pardon... hogy ismeretlenül... mit mondott az az ur? Hogy elfogták a gyilkost? Nevem Plach.

- Örvendek. Fuksz. Hát, kérem, elfogták. A házmester fia. Álkulcsa volt, féléve. Ollóval szurta le.

Hárman odasomfordáltak a billiárdozó mögé, hogy ők is hallják. A hátvéd fedezetében a billiárdozó már hangosabban érdeklődött.

- Rémes! És bevallotta?

- Rögtön. Megtalálták a véres olló darabját. Daktiloszkópiát vettek a fejről. Le akarta szurni a rendőrtanácsost is. Pardon, sietnem kell.

És Fuksz ur a nagyon elfoglalt emberek könnyed fejbiccentésével ruganyosan tovább nyargal. A faképnél hagyott csoport tanácstalanul mered egymásra. Egyik ujonnan jött a billiárdozóhoz fordult:

- Hát elfogták?

A billiárdozó legyint:

- Biztos volt! Én megmondtam, hogy csak a házból lehetett valaki.

- Ollóval szurta le?

- Mérgezett ollóval. A gyógyszerész árulta el, akinél a kópiát készíttette.

- Ki hozta a hírt?

- Az az ur ottan, aki ott ül.

Egyszerre nyolcan merednek Paraj ur felé. De Paraj ur elnéz a fejek fölött. Nem merik megszólítani. Az egyik odahívja a főpincért, sug neki valamit, borravalót ad. A pincér biccent, odamegy Paraj urhoz, suttog. Aztán visszajön.

- Hát, kérem, a főkapitányhelyettes ur mondta neki. Azért volt olyan fekete a holttest, mert előbb megmérgezte. Felhasználta az alkalmat, hogy nem volt cseléd a házban.

Perc múlva egy csinos, bricsesszes ur áll Paraj ur előtt. Raccsolva beszél hányaveti bizalmaskodással:

- Szervusz, Paraj! Nem ismersz? Nem emlékszel vám? Pedig együtt gyevekeskedtünk. Mindig ígévted hogy egyszer lejössz a pusztáva.

További két perc múlva négyen ülnek mellette. Paraj ur piros, jobbra-balra fordul. De nem maradhat, Fuksz ur sietve jön vissza.

- Pardon, Parajkám, hogy zavarlak... A méltóságos ur nagyon kéret, ha volnál szives egy percre megtisztelni őt az asztalánál... Az urak megbocsátanak...

- Pardon, uraim...

Paraj ur felugrik, a négyek irigyen néznek utána. Az egész kávéház az elkülönített asztal felé mered, a méltóságos ur törzsasztala felé, ahová rajta és szűk társaságán kívül halandónak még nem adatott leülnie - és ahol most Paraj ur helyet foglal, szemben a méltóságos urral, a diszhelyen.

Nem részletezem tovább ennek az órának izgalmas történetét. Politikusok, forradalmi kalandorok, hadvezérek és történetírók szoktak beszélni arról a bizonyos *moment psychologique-ról, lélektani pillanatról*, amelyben egy nagy karrier megszületik, ha a karrier hőse ezt a pillanatot észreveszi. Nem tudom, Paraj ur észrevette-e, de hogy közel volt hozzá, az bizonyos. A budai kávéház egy órára hasonlított ahhoz a mareillesihez, ahonnan Napoleont Párisba hívták. Akadtak ebben az órában jóállású emberek, akik azt állították, hogy közeli rokonságban állanak Paraj urral, „aki az egész dolgot hozta, részletesen” - egy ezredes bemutatkozott neki. A pincérek elállták az ajtókat, elküldözgetve a kíváncsiakat, akik Paraj urat látni akarták. A szomszédos kávéház kiürült, mindenki átjött, a gazda óriási konzumot csinált, sztentori hangon adva ki utasításait Paraj ur asztala mellől, ahová befészkelte magát, mint a történelmi ember impresszáriója.

Annak a kis ujságírónak, aki véletlenül vetődött be a kávéházba és akinek Paraj ur leereszkedően veregette meg a vállát, mikor interjút akart vele csinálni, sejtelve se volt róla, hogy a pütkösdi királyság összeomlásának ő volt közvetlen oka - őneki arról se volt sejtelve, hogy kicsoda Paraj ur és miért ünneplik. Ő csak annyit tett, hogy betelefonált a rendőrségi sajtóirodába, ahonnan azt telefonálták vissza, hogy a nyomozás holtpontra jutott. És bizonyosan nagyon csodálkozott, mikor egy óra múlva, miután a riportját megírta, kifelé menet ott látta ülni Paraj urat a legszélső billiárd legszélén, egy széken, elhagyatva, egyedül - egy magányos, kopott ember, akire bosszankodva néznek, mint egy utbanálló tárgyra, mikor a dákót nem lehet eléggé visszahuzni miatta.

És Paraj ur megint udvariasan mosolygott és félrerántotta magát, székestől, a dákó elől, mintegy elismerve, hogyha már két test nem lehet ugyanakkor egy helyen, a dákót mindenesetre elsőbbség illeti meg. És keserűen gondolt a letűnt dicsőség órájára és ha volt valaha ember, akit gyűlölni tudott, akkor az a Teréz-körut 6-os számú ház házmester fia volt, az az ostoba és ügyetlen és tehetetlen számár, aki nem ölte meg Leirer Amáliát, mint ahogy ő azt elképzelte, mikor pedig olyan fényes alkalma lett volna hozzá, hiszen nem volt cseléd a házban.

Csoportosulás

- Hó! Hé!
- Jaj, jaj!
- Jézus Mária! Fékezzen!
- Puff.
- Szent Isten! Aladár! Nézd, mi történt ott?
- Na, csak ne ugrálj. Maradj itt mellettem. Mi közöd az egészhez.
- De nézd, összeszaladnak az emberek.
- Hát aztán? Csak maradj itt. Hogy nekem megint elájulj.
- Hát huzza vissza a kocsit, kalauz. Mit dadog?
- Fogják meg. Így... na, huzza ki... A ruhája beleakadt egy kerékbe.
- Valami szegény öregasszony.
- Barátom, mauztód.
- Hagyják így, ahogy van, míg rendőr jön.
- Jézusom, jesszasz... borzasztó... Hogy mit tesznek a népek!...
- Ne bőgjön a fülembe, nénike.
- Ennek, uram, a gyomrán ment keresztül. Mi?
- Ugy látszik, szegénynek vége. Kérem, ne tolakodják és ne tessék a hátamra tehenkedni.
- Vissza kellene fordítani.
- Nem szabad, míg rendőr jön. Különben mindegy. Agygutát kapott. Ismerem az esetet. Egyszer a Klauzál-uccában láttam ilyent, akkor még egyetemi hallgató voltam.
- Kegyed is? A Tellyesniczkyhez tetszett járni?
- Oda. Kollega ur talán szintén?
- Hogyne! Hiszen akkor együtt kollokváltunk kolléga uram. Hát hogy van az, hogy nem ismertem meg?
- De bizony én már emlékszem, Ön a Vörösekkel volt, nem?
- Azokkal, hogyne!... Hallotta, hogy a Vörös Macza férjhez ment?
- Ugyan, ne mondja! Az a csunya lány! Na!!
- Kérem, a mai világba!... Pénze volt neki. Hehe.
- Kérem, tessék arrébb menni, ne állják el az utat.
- Látod, Pistike, ugy-e, mindig mondom neked, hogy ne járj a kocsin.
- Nem, majd ezután átugrom az egyik járdáról a másikra. Stanczi néni is mindig ilyen okosakat beszél. Muszáj a kocsin átmenni.
- Pistike, du bist wider grob. Mert, kérem, a kalauz az oka. Mert, kérem, a kalauz fékezzen rendesen. A fékkel kell bánni tudni. Jobbra kellett volna rántani a féket, - így - aztán balra -

igy - aztán oldalt kitérni - így... mert, úgy-e, kérem, tessék elképzelni, úgy-e, itt jön az a szegény öregasszony és itt jön a kocsi... már most ha ideér, hirtelen fordul egyet - így... úgy-e, és erre visszaránt... így...

- Hallja, a nagyapját lökdösse, hé! Mit rugdos a könyökével?

- Pardon.

- Nix pardon. Kuss.

- Ugyan ne veszekedjenek, nem szégyelik magukat.

- Vannak népek, amik ilyenkor is veszekesznek.

- Mindenki a maga háza előtt seperjen.

- Csunya egy dolog az. Én nem volnék képes rá.

- Vannak piszkos népek.

- Szeret vért látni, kisasszony? Na, ne nézzen olyan megvetően.

- Gyere, Mariska, mit nézzük.

- Várj még egy kicsit.

- Ilyenkor leghelyesebb azonnal amputálni. A kocsis nem tehet róla, szegény.

- Mi történt itt?

- Valaki rosszul lett.

- Fenét, valami részeg ember. Csak tetteti magát.

- Kérem, én itt voltam az elején, úgy történt, hogy szegény, öreg ur ment, hát egyszerre meglöki a kocsi, mire egy részeg asszony hátbaszurta.

- Maga látta, mikor hátbaszurta?

- Így, ahogy most az urat látom. Nekiment, hátbaszurta és mindjárt elment a rendőrségre. Le kell vágni a lábát, még lélegzik. Amputálni kell.

- Köszönöm. Telefonálni fogok a könyomatoshoz. Gyerünk.

(A megfigyelő, aki éles és fölényes tekintettel mindezt figyelte): Jaj! Jaj! Hé! Rendőr! Konstabler!

- Mi az?

- Ellopták a pénztárcámat a kabátzsebemből!

Sakkozók

(Személyek: P. M. egyetemi tanár és G. N., a híres drámaíró.)

- Plem, plem.
- Plem, plem? Hogy mondta: plem, plem?!
- Voltam bátor. Voltam bátorságos.
- Na, ha maga volt egy bátor Ságos, ha ön egy Ságos, az a bátrabbik fajtából való, hát akkor én adok magának egy sakkot, kedves Ságos.
- Maga ad nekem egy sakkot, egy sakkantyut.
- Mit vesz magának az illető sakkon, ha én idelépek... vagy mondjuk, nem is idelépek, hanem mondjuk, ide lépek...
- Maga nem lépegethet, kedves Ságos, kedves bátor Ságos, mert maga nem van egy ballerina, aki idelépeget, odelépeget és ezzel megkeresi a kenyerét, hanem igenis maga egy sakkozó, aki csak egyet lépegethet, mert piéce touchée történt piész tusa, egy piész tusa, egy kicsike finom tusa, érintett figura mozdul, érintetlen figura marad, de hát van-e érintetlen figura? Sakk!
- Sakk! Ön azt mondja, sakk! Ön bizonyos előszeretettel mondja, hogy sakk. Ön egy sakter.
- Sakter? Groszartig. Hogy magának ilyenek az eszébe jutnak; mondja, hol jutnak bele az eszébe, az eszecskejébe, a kis esze-meszejébe, kis mesze-eszejébe az ilyen dolgok, hogy sakter, - alul jutnak bele, vagy felül jutnak bele a kis mesze-esze-veszejébe?
- Mesze, esze, vesze, mondja ön, nahát ha mesze, esze, vesze, hát akkor én megfogom a bátyámat és leteszem ide, leteszem a ház asztalára a bátyát, az asztal házára leteszem ezt a kis magyar bátyát, ezt a kis pörge fiút, de kizárólag arra való tekintettel, mivel ön szerint esze-mesze-vesze.
- Na, jó, jó... tyotyotyó... tyetyetye... hiszen nem mondtam semmit, azt is egy hangárnyalattal csupán... és ha maga ezt ide teszi, akkor mi történhetik, Istenke, hát akkor én lépem eztet, maga lépi eztet, ütöm eztet, ja persze, ez ütésbe marad, - na, gyerünk. Tessék. Sakk.
- Sakk? Talán azt akarta mondani: sakk? Miért mondja a helyett, hogy: sakk, azt, hogy: sakk? De ha sakk, csak legyen sakk. Ami sakk az sakk.
- Hát most mi lesz a huszárral? Mi lesz a huszárral, mi lesz a Husz Áronnal, avval a kis Husz Áronnal, akiről szó volt a napokban?
- Napokban? napokban, jelzi ön? Hát tudja mit: fog még maga bagóér táncolni. Vagy mondjuk: fog még uraságod dohánymaradékért koreográfiai mutatványokat adni cserébe. Majd meglátjuk, mi lesz azzal a futóval a sarkon.
- A futóval? Önnek láza van. Mi lenne a futóval? Ha Önnek láza van, tegyen borogatást a fejére, jeges borogatást, jeges barátom, mit szól hozzá?
- Mit szólok hozzá, hát maga mit szól ahhoz a pofonhoz, amit multkor váratlanul kapott, mikor a futóját leütötte annak a Kellernek, mit szólt, mondja?
- Feltűnt nekem, nem tagadom, feltűnt nekem az a pofon... pofó... pofon... fopopofon... propoon... balefon... fonofon...

- Hopp! Hopp! Mit is mondott az imént: esze-mesze, vesze... mondta ön... nahát, ha esze-mesze-vesze... hát akkor idenézzen... itt van egy plem... egy futó, leütve.

- Plem, plem, mondja ön, bizonyos méltóságérzéssel kapcsolatban. Nahát, a plem, plem... akkor megint egy sakk...

(És így tovább.)

Bátorság, fiatal barátom

Képzelfhető, milyen izgalommal olvastam a „Hajduböszörmény” husvétli mellékletének „Innen-Onnan” rovatában, hogy az a német tudós már megint mit talált ki. Kitalálta, hogy a bátorság és gyávaság nem lelki diszpozíció dolga, hanem van egy idegszál hátul a nyakban, ha azt átvágják, akkor minden ember olyan bátor lesz, mint egy másik ember, akinek szintén átvágták, mert olyan bátor lesz, hogy ahhoz senkit nem lehet hasonlítani.

Nem mertem hinni szemeimnek, hogy ez igaz. De aztán úgy okoskodtam: Én csak azért nem merek hinni a szemeimnek, mert még gyáva vagyok, mert még nem vágták át; mihelyt átvágják, mindjárt bátor leszek elhinni, hogy nem vagyok gyáva.

A német professzort nem kerestem fel, ő se keresett fel engem, úgy találkoztunk, egy neutralis területen. Ijedten szólítottam meg:

- Uram vagyok bátor...

- Ön még nem lehet bátor, - vágott közbe szigorúan a negyevü Hogyishijjácsak - önnek még nincs átvágva.

- Tehát vagyok megkérni önt, vágja át nekem - esedeztem.

- Az más. Üljön le, felvágom hátul a nyakát, kiveszem az idegszálat és ön oroszlán.

- Igen, - mondtam - de félek. Nagyon gyáva vagyok.

- Hát persze. Azért akarom átvágni az idegszálat.

- Ejnye, - vakartam a fejem - furcsa ez. Ahhoz, hogy felhagyjam vágni a nyakam, bátorság kell; ahhoz pedig, hogy bátorság legyen, fel kell vágni a nyakam. Nem lehet előbb kivenni az idegszálat és aztán felvágni a nyakat?

Az orvos szigorúan nézett rám.

- Hol tanulta maga ezt?

- Az iskolában - mondtam szemtelenül.

A következő percben négy félmeztelen vérengző asszisztens rohant rám fogcsattogtatva, kivont bonckéssel, letepertek egy asztalra és a német tanár hangos „tam-tam” kiáltásaira felvágták a nyakamat.

A következő pillanatban felugrottam és úgy vágtam pofon az asszisztenset, hogy az rögtön megállapította önmagán a műtéti változásokat.

A tanár mosolyogva nyujtotta a kezét.

- Gratulálok - mondta szívélyesen. - Mint látja, az operáció fényesen sikerült. A csekély háromszáz korona díjat azonnal kifizetheti.

- Szépen fizetek - mondtam hangosan és bátran. - Nem fizetek - mondtam bátran.

Ujjonganom kellett az eredménnyen. Az operáció nélkül ugyanezt félénken mondtam volna.

Feszült mellel és megvető göggel lépkedtem ki az uccára. Hangosan fütyültem és körül-néztem, kibe kössek bele. Egy szép asszony ment előttem a férjével. Nyugodtan félretoltam a férjet, megcsiptem az asszonyka állát és így szóltam hozzá:

- Uncili, smuncili, hacacaré.

A következő pillanatban rémes pofont kaptam. De én egy cseppet sem ijedtem meg. Hangosan felkacagtam és bátran így szóltam:

- Hát látni szeretném, mer-e még egy pofont adni.

Kaptam még egy pofont, mire én bátran nekimentem a férjnek és bátran meg akartam verni, de, sajnos, erősebb volt nálam, és védekezés közben gyáván és halotthalványan remegve ugyan, de pofonvágott, mert ő erősebb volt. Kaptam még néhány pofont, bátran mondhatom, hogy lehetett öt is, mire a férj remegve és fogvacogva nézett rám, mert olyan bátran viselkedtem és remegve védekezett megint és védekezés közben, mivel sajnos, erősebb volt nálam, kiütötte három fogamat, mire bátran megint nekimentem, mire ő sirva félelmében és ijedtében ismét védekezett és beverte a fejemet és belelépett a gyomromba, mire gyáván elszaladt, én pedig bátran ottmaradtam.

Felépülésem után elmentem megint a német tanárhoz és bátran felszólítottam, hogy varrja össze megint az elvágott idegszálat, mert különben nagyon megverem. Bátran kijelentettem, amit azelőtt sohase mertem megtenni, hogy én gyáva akarok lenni, az sokkal jobb.

A tanár megijedt és összevarrta az idegszálat. Kezet csókoltam neki, félénken megkértem, várjon a fizetéssel és azóta elég jól érzem magam. Csak egyet sajnálok. Hogy abban az időben, mikor még át volt vágva az idegszál, elfelejtettem megmondani a véleményemet Lajos barátom legujabb verseiről.

U. i. Ezt a humoreszket még akkor írtam, mikor még nem varrták össze az idegszálat.

Népek öröme

... azután, kedves Málcsi néni, miután a Nikaraguai Frászkunyhót és az Amerikai Tüdővasutat is kiélveztük, bementünk a cirkuszba, mivel férjem igen szereti a művészetet.

Megnéztük először is a Járó Elefántokat, amik két hátulsó lábukon járkáltak körül, de a Pistikének nem nagyon tetszett, azt kérdezte, hát mit tudnak ezek az elefántok, hisz ez semmi; olyan elefántokat szeretne látni, amik mind a négy lábukon tudnak járni; abba igaza van neki, hogy én még nem is láttam elefántokat másképpen, csak a két lábukon járni, igaz hogy elefántokat még csak cirkuszban láttam eddig, azt mondják, Afrikában olyanok is vannak, akik mind a négyen tudnak.

Azután jött a Számoló Kenguru, ami számokat összeadott és szorozott, ez nem volt érdekes, mert a Pistike mondta is, hogy nagyon hasonlít a számtantanárjához, a Piczege tanár urhoz.

Azután jöttek a Dzsiggelő Heringek, amik az uszonyaikon igen szépen táncoltak, továbbá gépen is igen jól tudtak írni, egész levelet diktálás után leirtak gépirással.

Azután jött a víz alatt élő gépirónő, aki egy viztartály fenekén uszkált és egészen jól tudott kopoltyuval lélegzeni. Már egészen úgy néz ez ki, mint egy hal, pikkelyei is vannak.

Azután jött a Harisnyakötő Saskeselyű, ami leült a földre és elég gyorsan bestoppolt tiz harisnyát, keresztöltéssel. Egy másik hosszú harisnyát is kötött, kötőtűkkel, ez elég érdekes volt, csak lehet látni, hogy már nem sokáig bírja szegény, rövidlátó lett attól a folytonos kötéstől, egész a szeme elé kell tartani a tűt, amikor befűz.

Azután jött a Repülő Vénasszony, az egy szikla tetején ült és rikácsolva felrepült a magasba, majd lecsapott és egy darab véres hust elragadott.

Azután jött a Nubia párduca és egy gyáva nyulat szült.

Azután jött ugyanaz a gyáva nyul és viasszaszülte a nubiai párducot.

Azután jött a Léggömb-Ember, aki egészen felfujta magát, mint egy léggömb, aztán felszökött a ponyva tetejére.

Azután jött a Szívós Léggömb, amibe három pumpával fújták a levegőt, de nem akart tágulni, míg végre megpukkadt.

Azután jött a Szénevő Ember, aki négy kiló szenet megevett, azután ráült egy kályhára és kezdett gőzölgönni, sivitott és kitüzesedett.

Azután jött az Ebédelő Lokomotiv, aminek a kazánjába betettek egy tányér levest és két rostélyost és turós csuszát és a Lokomotiv jóízűen megette az ebédet és utána megtörülte a kéményét és elindult sétálni és ujságot olvasni.

Azután jött a Tüdő-Akrobata, aki három fogán tud járni és közben a lábával eszik.

Azután jött a japán hegedűművész, aki egyik fülével megfogja a hegedűt, míg a másik fülével megfogja a vonót és úgy hegedül egy létra tetején, mit egy másik zongora-virtuóz tartott a kifordított tüdőcsucsán, mialatt Chopint játszott.

Azután jött Ibsen Henrik svéd akrobata, aki egy bot tetején állt, három malomkövet forgatott és közben kigondolt egy drámát.

Elég érdekes volt az egész, de mikor kijöttünk az uccára, a Pistike nagyon csodálkozott, mert látott egy embert, aki a lábán járva, az orrán keresztül lélegzett. Egész este erről beszélt aztán.

Megszólal a telefon

Nagyon untam magam. Az ablaknál álltam és figyeltem az uccát, de nem volt rajta mit figyelni. Szemben, a szűk ucca tulsó oldalán, háromemeletes ház, - nézzük, mi van rajta látnivaló. A második emelet ablaka leeresztett vasrolókkal szomorkodik: innen már nyaralni mentek. De ni csak, ott a másik szárnyon élnek még, - nyitott ablak elöl elhúzták a függönyt - mi van odabent? Egy bőrkarosszék az ablak előtt, távolabb könyvszekrény. Nagy íróasztal előtt korpulens, középkorú ember, úgy látszik, irt valamit, most álmatagon hátradől és az orrát piszkálja. Ejnye, ki lehet ez az ember? Mit írhat és mit gondol magában és miért piszkálja az orrát? Igaz, hogy nem muszájna odanézni, de viszont mi joga van ennek az embernek ahhoz, hogy a térnek pont azt a helyét tegye számomra sérelmessé, ahol van és én oda ne nézhessek. Milyen borzasztó, hogy nem adhatom tudtára, hogy társaságban van, nem egyedül, és hogy figyelik. Persze átkiabálni nem lehet, ahhoz messze is van, meg még megsértődik. Messze van, azaz hogy!... Ejnye, ejnye. Ez egy furcsa ötlet.

Ki ez az ember? Milyen buta vagyok. Ez Kucor Béla ügyvéd, hisz odalent a táblája a kapun... Második emelet. Öt szám, balra. Stímt.

Kikeresem a telefonkönyvből a telefonszámát. Kucor Béla, ennyi és ennyi. Felhívom. Közben lesem.

A telefon megszólal odaát. Az ügyvéd ur felugrik, szalad a kagylóhoz.

- Halló, halló. Ki beszél?

- Ott Kucor Béla ügyvéd ur?

- Én vagyok. Ki beszél?

- Nem arról van szó, hogy ki beszél. Arról van szó, hogy ne piszkálja az orrát. Mert majd a kezére ütök, te kis komisz.

Az ügyvéd torkán akad a szó. Hebeg valamit, hogy mit, azt nem hallom, csak a száján látom, mert közben folyton figyelem.

- Na, ne hebegjen, fiatalember.

Az ügyvéd kétségbeesetten kap a fejéhez:

- De... de... de... mi az... ki... ki... ki...

- Ne dadogj, fiacskám. És ne kapkodj a fejedhez, ne gesztikulálj, ne ugrálj. Nem tudod magad tisztességesen viselni?

- Halló! halló! Ki az? Ki beszél?

Az ügyvéd rémülten forog a tengelye körül, hátranéz, kapkodja a fejét. Nyugodtan leteszem a kagylót. A többi csak figyelem, mint egy mozivásznón. Még egy ideig kiabál a telefonba, nem kap választ. Erre a szemeit kezdi dörgölni, meg a füleit. Megcsipi a karját. Végre megkönnyebbülten mosolyog, felsóhajt, - végre meggyőzte magát, hogy csak álmodott ezen a forró délutánon. Iszik egy pohár vizet. Megnyugszik. Leül. Odakünt, az előszobájában csengetnek. Az ajtóhoz fut. Egy hölgy jelenik meg. Ejnye, ejnye. Nagyon bizalmas üdvözlések. Néhány perc múlva mind a ketten pamlagon ülnek. A beszélgetés egyre bizalmasabb. Az ügyvéd kezét csókol a nőnek, - mi ez? a másik karja ravaszul átfut a pamlag peremén. Ejnye, ejnye. Ideje lesz közbelépni.

Felszólítom.

Ijedten bontakozik ki és a telefonhoz fut.

- Halló, halló!

- Halló! Ott Kucor Béla ügyvéd?

- Én vagyok. Ki beszél?

- Hallja, barátom, nem hagy békét annak a nőnek? nem szégyenli magát? Szegény felesége Siófokon, hát az mit szóljon?

Az ügyvéd térdei megrogynak. Leomlik a telefon előtt, kezeit imára emeli. Ugy rebegi a telefonba sirva:

- Ó, Uram! Jehova!... Most végre megismertem sujtó szavadat... Én csak egy szegény bűnös halandó vagyok a te fenséged árnyékában... Emelj, vagy sujts, kitárom keblemet... parancsolj a te szolgádnak...

És buzgó imába merült. Megsajnálta: mit izéljem szegény embert.

- Hát ne félj semmit, édes fiam. Bocsásd el békével azt a nőt, akkor minden jó lesz... Ita missa est. Dominus in excelsis Deo... Nec sutor ultra crepidam... Time is money...

Az ügyvéd keresztet vetett a telefonra és békével elküldte a nőt. Azután leült az asztal elé és buzgón imába merült.

Kezdett untatni a dolog. Nagyon mulatságos volt eddig, de végre semmi anyagi hasznát nem láttam. Ejnye csak... nem lehetne valamit...

Bátorság. Ujra felszólítom. Hajlongva, imádkozva jön a telefonhoz:

- Parancsolj velem, ó Uram!

- Köszönöm, édes fiam, jól vagyok... eee... izé... mondd csak, nem küldenél száz koronát kölcsön... egy percre megszorultam... tudod, ezek a bolygók, meg a naprendszer... ide, a másik házba küldjed, harmadik emelet négy...

Az ügyvéd összeráncolja a szemét. Zavarba jövők.

- Tudod, édes fiam, nekem mindegy, hová küldöd... igaz ugyan, hogy én mindenütt jelen vagyok... de mégis, ami biztos...

Az ügyvéd lecsapja a kagylót. Most jött a világosság... átpillant hirtelen... Puff. Meglátott.

Tanulság: ha Isten vagy, ne kérj kölcsön.

Mokan

(Tavaszi hangulat. A liget szélén két konflisló áll, Böske és Paczal. Fiatalok még és tavasz van.)

Paczal (oldalt sandít az ellenző mögül. Hirtelen lopva átveti fejét és veres hajával meglegyinti Böske nyakát, enyelegve).

Böske (idegesen elkapja a fejét): Ugyan menj...

Paczal (meghökkenve): De Böske!...

Böske (bosszusan): Hát igaz is... Mit tolakodsz? Látod, hogy nincs kedvem.

Paczal (halkan): Tegnap nem haragudtál, mikor megfogtam a patádat...

Böske: Az tegnap volt... Ma rosszkedvű vagyok.

Paczal (keserűen): Ugy, rosszkedvű vagy... *(Szünet után, haraggal dobban)* Jó, jó. Azt hiszed, nem tudom, mi bajod? *(Keserűen felnevet.)* Haha! Azt hiszed, mert nem szólok, nem látom!... Ó, megkeserülsz még ezt!

Böske (elpirul): Nem értelek.

Paczal (hevesen): Nem értesz? Jól tudod te, miről beszélek. Haha! Tudom, mire gondol a kisasszony! Azt hiszed, nem láttam, mikor a hirdetőoszlop mellett trappoltunk, hogy fordultál meg... hogy néztél mohón a versenyhirdetést...

Böske (dobban): Hallgass! Hazudsz!

Paczal (egyre hevesebben): Hazudok? Hát azt a „Turf”-ot ki szedte fel multkor a földről a szájával és a negyedik oldalon ki hajtotta be a patájával, azon az oldalon, ahol...

Böske (lángvörösén): Hallgass...

Paczal (kérelhetetlenül): Azon az oldalon, ahol a Király-díj favoritja! Hja! A nyalka Mokan! Hát attól olyan ideges a kisasszony, hogy nem türi, ha a szügyéhez érnek... Hahaha! Nyihaha!

Böske (elgyengülve): Hazudsz...

Paczal: Hát Mokan jár az eszébe önagyságának... a favorit... a nőcsábász... az ünnepelt Mokan... Hja babám, attól elkéstél. Lesz annak szeretője, mire a ménesbe kerül, nem egy, de száz... hercegi sarjak várnak rá, angol lovak... Haha!

Böske (zokogva): Nem!... Nem!...

Paczal (a megcsufolt szerelmes dühével): Egy Mokanra mersz gondolni!... Te buta liba, te!... Akit rizskásán és cukron neveltek és az istállója tizenkét szobából áll... Haha! Te szegény konflisló... Egy Mokanra, akinek a családja csupa huszezerkoronás mén volt... te, te, szegény! Hogy röhögne, ha hallaná... Mokan, a favorit, ha hallaná, hogy a liget sarkán egy rongyos konflisló ábrándozik róla... haha, egy konflisló...

Böske (kétségbeesetten): Nem!... Nem!...

Paczal (kegyetlenül): Egy konflisló... akinek apja-anyja mint gebe pusztult el valami gödörben...

Böske (befogja füleit): Nem!... Nem!...

Paczal: ... vagy hurkát csináltak belőle...

Böske (zokogva, lángoló szemekkel kitör): Hazudsz! Hazudsz!... Te!... Te gebe!... Te aljas!... Hogy értenél te meg engem?... a te zabszalma eszeddel!...

Paczal (gunyosan): Igen. Majd a Moka meg fog érteni.

Böske (extázisban): Igen!... Ő meg fog érteni!... Ő el fog jönni értem... igen... el fog jönni...

Paczal: Nyihaha! Hahaha! Ő érte!...

Böske (lehunytt szemmel, mintha álomban beszélne): Igen... el fog jönni... mint ahogy álomban láttam... egy tiszta, holdvilágos estén... meg fog jelenni itt az uton... és szép, karcsu nyakát idenyújtja... és eloldja a gyeplőt... és szeliden nyérit rám... és akkor megindulunk a holdvilágos uton... és megyünk egymás mellett... és a ragyogó versenytéren át... és be az öltözőjébe... és felemel magához... és egy napon együtt futunk majd a zöld gyepen... az ordító, tapsoló tömeg mámoros tengerében... és együtt hajlongunk a célnál... és együtt fogadjuk a tömeg részeg hódolatát... a Király-díj... Moka... Moka... (Rajongva) Ó, hallom már a hangot... Moka!... Moka... Böske!... (Extázisban) Első díj!... Sieg!... Sieg!... Fuss, vagy fizess!... (Elful.)

Paczal (röhögve): Haha! Siegre, mi? Ezekkel a görbe bordáiddal? Ezzel a savó-fejeddal?... Ezzel a horpadt tüdőddel... Meg a vaksi szemeddel, mi?... Ó, te szegény gebe!... Pfuj!... (Undorral otthagyja, tekintve, hogy valaki beült a kocsiba.)

Böske (lassan magához tér. Bután néz az elrobogó Paczal után, aki szorgalmas, egyenletes trappban egyre távolodik. Aztán végignézi a saját lábait. Csönd. Egyszerre csendesen megerednek a könnyei, lassan folydogálnak végig az orrán. Lopva néz oldalt, hogy a gazdája észrevette-e... aztán beletöröli szemeit a zabzsákba. A hold tovább süt).

„Világegyetem” kaucsuksarok

Harmincezer év múlva pedig leküldé az Ur Riporter arkangyalt a Földre, hogy hozzon hirt, mi történt azóta és röviden foglalja össze a legfontosabb változásokat, hogy hisznek-e még az emberek és nincsenek-e fából csinált bálványaik?

Riporter arkangyal visszatért és szomorú eredményekről számolt be.

- Az emberiség - ugymond - fejlődött valamiképp, szellemileg és anyagilag is, de, én Uram Istenem, ne haragudj, nagyon kinos jelenteni valóm van: új istent választottak maguknak.

- Egészen bizonyosan meggyőződte erről, ó Riporter arkangyal?

- Egészen bizonyosan. Inkognitóban bejártam a társadalom legkülönbözőbb rétegeit és behatóan tanulmányoztam a megváltozott viszonyokat.

- És ki ez az új isten, hogy hívják őt, ó Riporter arkangyal?

- Az ő neve „Világegyetem” kaucsuksarok.

- Kaucsuksarok? Micsoda marhaságot beszélsz, ó Riporter arkangyal?

- Már pedig ez így van, bocsánatot kérek. Eleinte magam sem hittem, de meg kellett győződnöm róla, hogy az emberiség egyetlen mozgató eszméje, legmagasabb ideálja és lelkének legmagasabb szükséglete, melyért mindenét feláldozni hajlandó: a „Világegyetem” kaucsuksarok.

- Beszélj, ó Riporter arkangyal, mert ennek semmi értelménye nincs. Mi az a kaucsuksarok?

- Ó, Uram, nem értem én ezt magam se, hadd el. Képzelheted, hogy meglepett engem, hogy ilyen értelmetlen apróság ekkora jelentőséget kapott, de kénytelen voltam meggyőződni róla, hogy ennél fontosabb dolog jelenleg nincs a földön.

- Először már az uccán találkoztam az új istenséggel, mielőtt megérkeztem. Háboru, szórakozás és szerelem, mindez uralkodik még az emberi nem képzelet közt, amit a falragaszokból és hirdetésekben kivettem, de a leghatalmasabb és legfélelmetesebb falragaszok azok voltak, amelyek a „Világegyetem” kaucsuksarok hasonlíthatatlan dicsőségét zengették. E hirdetésekben értesültem arról, hogy nincs ember, nincs asszony és nincs csecsemő a földön, ó Uram, ki el ne ismerné, hogy a „Világegyetem” kaucsuksarok legyőzött mindent, ami őt megelőzte, hogy meghódította a világot és agyonverte Napoleont, hogy már Mózes is „Világegyetem” kaucsuksarkot használ és hogy „Világegyetem” kaucsuksarok nélkül az élet sivár tengődés és kinos halál.

Azután megnéztem a lapokat, ó Uram. Voltak hírek, melyek a háborúról, és voltak, melyek a repülőgépről, és voltak, melyek az emberiség boldogságáról beszéltek; de a legnagyobb betűkkel, a legszembetűnőbb helyen arról értesítették a tömeget, hogy hol kapható a „Világegyetem” kaucsuksarok.

Aztán megnéztem az épületeket, ó Uram. Én láttam Párisban és Newyorkban olyanokat, melyeknek csúcsa a fellegekbe nyult, de a legmagasabb csúcson zászlók lengtek és a zászlókra e szók voltak írva: „Világegyetem” kaucsuksarok. És megnéztem a templomokat, ó Uram, és a templomok tetején is ez volt: „Világegyetem” kaucsuksarok.

Aztán megnéztem a temetőket és a temetők kapujára ez volt írva: „Világegyetem” kaucsuksarok és megnéztem a zászlókat, melyekkel harcba indultak a hősök, és a zászlókon is ez új istenség neve tündökölt; és leszálltam a folyók fenekére, és ott is ezt olvastam; és egyszer feljött egy szívárvány az égre, ó Uram, és arra is az volt írva: „Világegyetem” kaucsuksarok.

- Ó Riporter arkangyal, elvetemedett a gonosz emberiség. Menjünk innen és ne szállj le többé közéjük soha.

- Nem lehet, ó Uram! Új isten, az új isten. Én bizony átpártoltam már, ne haragudj. És le-szerződtem az új istenséghez ügynöknek (így hívják az új hitvallás papjait), mátol kezdve vásárlókat gyűjtök a „Világegyetem” kaucsuksarok londoni fiókjának szolgálatában.

Autótaxi

Az apja talán Edison volt, anyja Puch, Daimler, Benz, ragyogó palotában született, a Pénz biborbölcsőjében, a palota udvarában ujongó tömeg nyüzsgött, amikor hírül hozták, hogy megszületett.

Széditő karrierjét gyermekkorában kezdte már: emberfölötti páratlan jövőt jósoltak neki, - ő lesz az, mondták, aki repülni fog.

Pompa és fény és ingerlő ragyogás, mámoros sikerek reménye vette körül, míg felnevekedett. Gazdag selymekben és ruhákban káprázott és kápráztatott, a költők verseket irtak hozzá a vágy és bánat könnyeiből, mert szép volt, a beavatottak rapszódiaiban rebesgették, hogy mit tud és mi lesz belőle, ha megjelenik, hogy győzelmes ünnepe legyen az emberiségnek.

És fellépett végre és a siker nagyszerűbb volt, mint minden remény és képzelet. Bódult tapsra verődtek a tenyerek, a nézők szeme kigyult, mint megannyi lámpa, mely sikerének széditő utvonalaán kétoldalt sorakozik.

Jöttek a himnuszok. „Repül!” - kiáltott mámorosan a költők serege, és a kritikusok halkabban, de mámoros zavarban sugták utána: „Repül!” „Az ember repül!”

És megkezdődött a karrier.

Páris legdusabb utain, fejedelmek és milliomosok fürdőhelyein, a tengerparton látták őt suhanni, fejedelmek voltak a szeretői és a pénz, szellem és rang arisztokráciája dédelgette a költők bálványképét.

Ó, drágán adta magát, - magát és művészetét, amelyhez nem volt fogható. Automobilia!... - rebegték sápadtan és lihegve a parvenük - Automobilia!... Néhány év kellett, hogy nevét együtt emlegessék az arisztokrácia másik favoritjával, a pompás fehér Yachttal, - s néhány év, hogy hirtelen föléje emelkedjék. Mert ő repül! - rajongtak a költők. Abban az időben a lapok, melyek a nagy primadonna kulisszatitkaival állandó rovatban foglalkoztak, holmi fényes házasságról is beszéltek, melyben Automobilia a Yachttal egyesülne...

Egy napon aztán apró, furcsa hírek pattogtak fel a szenzációk fazekából.

Eleinte mosolyogtak rajta a vén habitűék: no, a kis ujságírók megint felfedeztek valakit, mondták hizelegve a primadonnának, mikor az könnyedén, fölényes közönnyel, de el nem rejthető remegéssel szavában, felhozta, hogy valami új csillagról beszélnek. Igen, igen, beszélnek valamit... valami nagy tehetség legyen... azt mondják, nagyobb tehetség, mint... A primadonna erőltetve nevetett. Ugyan! És hogy hívják? Valami Aeroplán, vagy micsoda.

De a hír egyre nőtt és egyre különösebb hangon tárgyalta a régi és az új primadonna közti különbségeket. Ez az új csillag repül. Ó, ezt már hallottuk, mondta a régi primadonna gunyosan, rólam is így beszéltek a költők. Igen, a költők, felelt szárazon az impresszárió, akik képletes szavakkal fejezik ki magukat. Erről az újról nem a költők mondják, ez igazán repül, drága Nagysád, a levegőben, nem a földön, azért hát bocsásson meg nekem, ha ebben az évben nem ujítom meg a szerződést, annál kevésbbé, mert Aeroplan kisasszonyt szerződtettem le, aki az ifjuság és a közönség kedvence, már ilyen fiatalon.

Automobilia szédelegve tántorgott ki a szabadba, és néhány hónap múlva látva, hogy senki sem segít rajta, leszerződött a Párisi és Amerikai Fuvar-Vállalathoz, ahol még szívesen látták.

Azóta csak nagy időközökben hallottam felőle. Mindig mélyebbre sülyedt. Állítólag összeállt valami bérkocsitulajdonossal, aztán a kaszárnyába került...

Tegnap este végre találkoztam vele.

Az uccasarkon állt, fásult közönnyel dőlt neki a járdának és üres, kiégett lámpákkal nézett maga elé... Pompás ülésén ráncok húzódtak... egyszerű, szürke fedél volt rajta, motorja, ez a valaha dobogó és mámoros sziv, pőfékelve zakatolt. Gyáván szólítottam meg, mert költő vagyok és emlékeztem szédítő multjára és az én huszéves, forró epedésekre, amivel néha utánanézttem, mikor a boulevardon milliomos szeretőjével elsuhogott előttem... de kiderült, hogy nincs okom félni. Nyugodtan kitérte előttem karjait... és amikor rémülten és szivdobogva rebegtem, hogy nem lehet, mert csak két koronám van... nyugodtan és a züllött nők közönyével bólintott, hogy az is elég neki.

Ölébe ültem hát én is, életemben először, szegény, epedő költő. Lopva megsimogattam kopott bársonyölét... És az autótaxi, a nagy Automobilia egykor, lomhán és döcögve megindult...

Résztveszek a drámapályázaton

- Lapszámozva és idegen kézzel lemásolva -

Az Akadémia e hó végén tűzte ki a múlt évben meddő maradt Mamu (az átkos modernnek szerint: Hamu) díjat, következő feltételekkel:

Kiváncsodik középfejta dráma, mely a társadalom bűneit ostromolja és kielégítő elégtételt szolgáltat befejezésében a lelki nemességnek. Egységes cselekmény, biztos vezetése a vonalnak előnyös. Tulságos komplikációk és bonyodalmak nem kíváncsodiknak (tekintettel a pályabírókra). Jelíés levéllel ellátott pályaművek lapszámozva és idegen kézzel lemásolva a titkári hivatalhoz küldendők.

Van szerencsém ez uton juttatni a tekintetes titkári hivatal kezeihez háromfelvonásos drámat. A lapok meg vannak számozva, de csak tizig, onnan megint elülről kezdve (tekintettel a pályabírókra) és direkt egy idegen szedő kezeivel lemásolva: hiteles okmányokkal igazolhatom, hogy a szedőt nem ismerem. Tekintettel voltam az összes feltételekre s remélem, sikerült egységes s szerintem legmegfelelőbb befejezést találni. Jelíe: Száz korona fejenként a szegény elmebeteg pályabíróknak.

Ime a dráma:

I. FELVONÁS

Hátgerinc, öreg, megfontolt és tisztességes ember. Bejön a színre.

Hátgerinc: Pénz kell, sok pénz. *(Pénzt gyűjt különböző tisztességes vállalatokkal).*

II. FELVONÁS

Hátgerinc: Még több pénz kell. *(Még több pénzt gyűjt, nagyon helyes és okos módon, minden megengedett eszközt felhasználva.)*

III. FELVONÁS

Hátgerinc: Még több pénz kell. *(Még többet gyűjt, majd hirtelen megáll. Kopognak.)*

Én (belépek az ajtón): Jónapot.

Hátgerinc: Jó napot. Tessék. *(Az összegyűjtött pénzt mind nekem adja.)*

(FÜGGÖNY)

Nem tudom, de nekem a feleségem gyanus...

(Egy férj naplójából)

Nov. 1.

Nem tudom, de nekem a feleségem gyanus. Ma este, mikor hazajöttem, egy kardot találtam otthon a szobában, de a feleségem megmagyarázta, hogy hogyan esett be véletlen az uccáról a kard, mikor lent elmentek a katonák, hát ami igaz, az igaz, nagy szél volt ma.

Febr. 15.

De nekem mégis csak gyanus a feleségem. Ma gyereket szült nekem, hát nézem a gyereket, vörös haja van és három füle, nézem a szobaurat, annak is vörös haja van és három füle, de furcsa találkozás, mondok, de a feleségem megmagyarázta, hogy asszongya, biztosan ikrek akartak születni, aztán meggondolták és összementek mégis, de siettükben az egyiknek a másik füle kimaradt, hát ebben lehet valami.

Márc. 2.

Nem tudom, de nekem roppant gyanus a feleségem, mégis. Ma megyek az uccán, hát véletlenül fölnezek egy ablakba, ott látom a feleségem kibontott hajjal csókolózik egy alacsony fiatalemberrel. Mindjárt különös volt nekem, direkt megvártam lent a lépcsőházban és kérdeztem tőle, mit keres ebben a házban, erre pofonvágott, mondta, hát egy új unokafivérem született, marha, azt jöttem üdvözölni. Kérdeztem, hogy akkor mér bontotta le a haját, mondta, mert meleg volt, hát abba igaza van, kezd már nagyon meleg lenni.

Jun. 14.

Mégis csak gyanus nekem a feleségem, tudja isten. Hazajövök a hivatalból, hát amint megyek keresztül a szobán, a feleségem, látom, fekszik a diványon, és a házmester is feküdt a diványon, de aztán, mikor a házmester elment, mégis csak szeget ütött a fejembe a dolog, meg is kérdeztem egyenesen a feleségemet, nem sokat teketóriáztam, hogy mi az, de ő mondta, hál' istennek, hogy csak valami lakberről volt szó, aztán közbe elfáradtak, hát azért feküdtek le, szegény házmester fáradt volt, az igaz, egész éjjel kell neki szaladgálni ajtót nyitogatni.

Aug. 3.

Valami jót kitaláltam ma, mert nekem nagyon gyanus volt a feleségem, éjjel, mikor azt hitte, hogy alszom, lassan felöltözködött mindig és elment hazulról. Hát erre kötöttem egy spárgát a lábára, egy hosszú gombolyagról, mer az ember vigyázzon a feleségére, ha az elmegy hazulról, ezer szeme legyen az embernek a feleségére, mondok, nehogy magcsaljjon. Így most jó lesz, gondoltam, a feleségem járka, de nem csalta meg, mer' én abban a percben, amikor akarom, visszagombolyítom a spárgát és visszahuzom a feleségem.

Aug. 10.

De mégis csak gyanus nekem a feleségem. Ma éjjel megint felkel, én lassan, hogy ne vegye észre, ráteszem a spárgát a lábára, ő meg huzta maga után a spárgát és elment. Most legalább nyugodt lehetek felőle, gondoltam, mert az utóbbi időben, mondom, igazán szinte gyanus nekem a feleségem. Egy óra múlva kezdem gombolyítani visszafelé a spárgát, huztam vissza a feleségem, egész szépen jött, de egyszerre csak, furcsa, kétszer olyan nehéz lett huzni, ez tartott egy darabig, aztán egyszerre megint könnyű lett huzni, később pár percre megint sokkal nehezebb lett huzni, aztán megint olyan könnyű lett, mint eleinte és végre behuztam a szobába. Nem értem, mért lett közbe nehezebb, roppant gyanus nekem a feleségem, meg fogom kérdezni.

Okt. 31.

Már régebben meg akartam írni a naplómba, hogy nekem gyanus a feleségem. Ma este hazajövök és le akarok feküdni, hát nem lehet lefeküdni, próbálok így, próbálok úgy: egyszerre rájövök, hogy azért nem lehet lefeküdni, mert már fekszik valaki az ágyamba. Mondok csodálkozva, nini, hát akkor én már előbb lefeküdtem? de ez nem lehet, mert hiszen még fent vagyok. Megkérdeztem a feleségemet, hogy lehet az, ez a helyzet nekem nem elég világos. Mondja a feleségem, gyujtsak gyertyát és tartsam egy ideig a fejem előtt, akkor majd világos lesz. Meg is gyújtottam a gyertyát és tartottam egy ideig a fejem előtt, arra aztán mondta a feleségem, hogy oltsam el hirtelen. Hirtelen eloltottam, de mondom, nekem roppant gyanus a feleségem, csak nem szeret ez a nő valaki mást?

Nov. 7.

Egy hónapja nem láttam a feleségem, egy hónap előtt azt akarta ugyanis, hogy menjünk a kaszárnyába lakni, de nem akartam, azóta nem láttam a feleségem. Este mindig rágondolok és nagyon fáj a szívem, mert valami egészen különös, egészen érthetetlen gyanu lappang a lelkem fenekén, alig merem leírni: én azt hiszem, ez az asszony nem szeret már engem annyira. Norvég regényekben olvastam én már valamikor, hogy lehetséges, hogy az asszony lassan elhidegül a férje iránt és belső átalakulások lelki távolodást idéznek elő hovatovább. Lehetséges volna, hogy az én feleségem is egy ilyen átalakulás felé közeledik?

Dec. 25. karácsony

Nem, nem: a feleségem mégis szeret. Két hónapi aggodalmak és lelki harcok után végre mégis megértettük egymást: ma este ismét enyém lett. Az Ó-utcán jöttem éppen haza tizenegy után, hát egy kapu alól egyszerre eléem toppan a feleségem, biztosan azonnal megismert, bár sötét volt, mert rögtön mondta, hogy jöjtek be hozzá és még szép embernek is nevezett. Be-mentem és feleségem rögtön karjaimba omlott, - mégse volt hát igaz azzal a norvég regénnyel. Boldog vagyok, hogy gyanum alaptalannak bizonyult; soha nem gyöttröm magam többé ilyen elvont dolgokkal, amelyek csak lelkünk nyugalmát zavarják.

Johnson-Jeffries boxmérkőzés

(Hangok a moziban)

- Odanézz, barátom. Ez muszkli.
- Barátom! Ez a Dzsonzon, ugy-e? Örölmény. Szszsz...
- Elemér, was bedautet das „elschö fordoló”?
- Ject kezdet man, tante.
- Most felállnak. Látod a Jonszon mindig vigyorog. Nagyszerű barátom.
- Mi van abba nagyszerű? Vigyorogni én is tudok.
- Puff. Ez volt egy flemm!
- Ez orrba megy. Nagyon jóóó. Most kapott megint egy brusztflekket a tanár ur.
- Milyen vallásu ez a Jefries?
- Du, Elemér, warum schlagen sie sich?
- Das ist ein mérkőzés, tante. Sie versenyzzen um ein dij.
- Bumm! Ez hasfájást fog képezni. Nagyon hirtelen csinálta a kis öreg.
- Pofába. Csak pofába. Pofába! Mért nem üt pofába? Hu, láttad ezt? De ezt láttad? Ezt a poficseket? Odanézz!
- Nézek, mit orditsz?
- Most figyeld ezt, fiacskám, látod mindig hasat védenek és orrot védenek, tempó az egész ügy. Tempóra megy ki az egész.
- Hát igazán, Adolf te is tudsz így? A Glasernak mondtad.
- Semmi az egész. Tempó. Kitempózni.
- És nem félsz olyankor? Borzasztó lehet.
- Hideg vér az egész, fiacskám. És persze egy kis bátorságra megy ki az egész. Nem nagy dolog.
- És mernél ezzel is? Johnsonnal?
- Naaaa... Fogás az egész... Egy kis bátorság... Az ember roppant gyorsan mozgatja az öklét, így csavarva, látod... egyik ujjal hirtelen be... aztán ki... látod? aztán hirtelen előre... látod?... nézd a kezemet... most fölülről megint, csak bátorság az egész... látod?
- Kérem, tessék vigyázni a tisztelt praclijával.
- Appardon... nem láttam...
- Hát nyissa ki a pofáját.
- Kérem, mondtam pardon...
- Nix pardon. Kuss: az a pardon.
- Adolf, te ezt hagyod?

- Csak nem csinállok skandalumot itt a moziba. Különben direkt sértés nem történt, azt mondta: couche, ez egy francia szó, olyan, mint: touche vagy mouche.
- Du, Elemér, was bedautet das: „támad”?
- Draufugrani.
- Mennyit kap a győztes?
- Hetvenötezer dollárt. Akit legyőztek, az kap huszonötezret.
- Nevetség. Ezt akarod nekem beadni? Hiszen akkor én is kiállok ezzel a Johnsonnal. Annyira én is tudok boxolni, hogy legyőzzenek.
- És a pofonok, amiket kapsz?
- Szépen kapok. Felhuzom a keztyűt, bemegyek a pályára, rámosolygok a Johnsonra, erre fültövön vág, mondom neki: „engem vág maga fültövön, maga utolsó? Tudja mit, ilyen emberrel, mint maga, szóba se állok, adja ide azt a huszonötezret, vigye el a többi, fusson ki a szép szeme!” Erre leülök a földre és mit mondjak neked, le vagyok győzve. Hadd legyen a hetvenötezer a Johnsoné, én nem irigylem tőle.
- Most, most! Plemm!
- Van ennek a Jeffriesnek felesége?
- Miért?
- Mert ezután a flekk után ítélve, nem ajánlanám magamnak az ábrándozást.
- Odanézz, ez a Jeffries folyton mozgatja a száját. Beszél ez?
- Hát persze, hogy beszél, hagyj békembe.
- Mit beszél?
- Mit beszél, mit beszél! Vicceket mond. Előadást tart a boxolás káros behatásáról a zsigerekre. Füst Milán szimbolikus verseit szavalja a Nyugatból. Mit beszél? Elhunyt nagybátyjáról emlékezik meg néhány kegyeletes szóban. Az idealizmusról beszél. Arról beszél, hogy a középkor piedesztálra állította a felmagasztalt női ideált.
- Bimm! Ez klappolt a hasüregbe!
- Mit csinál ez a Jeffries? Mér hagyja magát ez a bimf?
- Hja, a fekete lök most. Karambol.
- De mért nem üti kupán, most lehetne. Hisz ez csak ábrándozik, ez a sóhivatalnok. Itt ne ábrándozzék, - hallja, menjen a sárga holdvilágba! Nyavalyás.
- Ne szidja az unakofivéremet.
- Das sollst du lernen, Elemér.
- Ugy éljen az a vén fejed.
- Wie meinst du?
- Ich záge, igen, tante.
- Ó, ó, ó, szegény Jeffries! Nem bírja. Már alig áll a lábán. Végleg letört. Nézd, most milyen szomorúan néz azzal a szelid kiütött szemével. Mintha azt mondaná: én csak egy szegény szomorú világbajnok vagyok, miért bántanak engem itten? Már csak úgy legyint a kezével.
- Légy nyugodt, veled azért még elbánná.

- De iffiur...
- Semmi, ez boxolás.
- De iffiur, hasba nem szabad.
- Ez már nem has.

Levél tisztelt cugszfüreremhez

Mélyen tisztelt cugszfürer Ur!

Nagyrabecsült engedelméhez hiven abfürolás után első kötelességemnek érzem, néhány sorban ezt a rövid meldungot leisztolni cugszfürer urnak, bejelentvén, hogy minden rendben van, Gebür und lönung richtig erhalten, menázsi vár gut. A rüsztung levetése után jelenvolt hozzátartozóimtól azonnal kifaszoltam, rendesen volt minden reinigolva, cugszfürer ur, se a nyakkendőn, se a kamáslimon, se a mellényen nem volt semmi anstand, a cvikkeremből is kipucolták a homokot, tessék kérem megnézni, alul is ledörgöltem. Azután elmentem menázszizni a Pannónia nevű kantinba, ez egy nagyobb kantin, cugszfürer ur, ahol porcelán-csajkákban faszolnak ebédet, volt sör is, nem hozhattam cugszfürer urnak, nem volt abtreten. Utána még bementem a Newyork korcsmába, amiről már beszéltem cugszfürer urnak, itt szoktunk mi összejönni, akiknek civilben doktori meg ügyvédi, meg zeitungsreiberi mesterségünk van, itt piálunk, meg kajolunk, ha van mit, de nem muriztunk, csak ittam egy féllangyosat, csajkában, meg egy feldflasni fagylaltot. Nem hozhattam sört, kérem cugszfürer ur, mert aztán mindjárt hazamentem, durmoltam egy kicsit, aztán meglátogattam a pucc-pasztaszemű szeretőmet (ahogy cugszfürer urnak parancsolni tetszett), akinek színésznői mestersége van a Vigszinház nevű barakba, már kétszázhuszonkét kicsi napja. Igen jó egészségben találtam, éppen durmolt, amikor jöttem, egy magasabb, ugynevezett Louis XV. (luikenz) priccsen, a hintaszék, meg a taburettek, meg a medveszőnyegek, minden szépen ki volt reinigolva, cugszfürer ur kérem, nem hozhattam sört. Én is leültem a réz-priccs szélére, semmi anstandot nem találtam, igenis, cugszfürer ur, háromszor megölelgettem és a pucc-pasztaszemű színésznő tisztelteti cugszfürer urat, nem hozhattunk sört, de majd lesz minden. Aztán berukkoltam ide a szerkesztőségbe, ahova be vagyok zupálva, egy pár ilyen sreiber-mesterségű komámmal együtt, többnyire intelligens emberek, tiszteltetik cugszfürer urat. Mi itten sreibolunk, nem liegenstüccöt csinálunk, azért mondom, mert multkor, mikor cugszfürer urnak tetszett megrugni és cugszfürer urnak úgy tetszett csudálkozni, hogy egy zeitungsreiber ne tudjon tisztességesen megcsinálni egy liegenstüccöt, mikor az olyan egyszerű, az ember félkarral az orral elvágva előrekap, aztán egyszerre a hasára esik, hátul két lábbal gyorsan kirug, aztán két kezéről és két lábáról két méternyire felugrik a levegőbe, úgy, hogy egy vonalba maradjon a földdel, übt, gyors tempóban tizszer; - mondom, cugszfürer urnak tetszett mondani, hogy nem érti, valakinek legyen pófája ezt mondani, hogy ő ujságíró és még egy liegenstüccöt se tudjon csinálni, cugszfürer urnak úgy meg tetszik rugni hátulról, hogy a levegőben halok meg éhen, mert addig esek fölfelé. Tehát a szerkesztőségi barakokban mi nem mindig liegenstüccöt szoktunk csinálni, azért nem lehet azon annyira csodálkozni.

Most már minden strammul megy, sokat gondolok katonai eskümre, melyről a főhadnagy ur is megmondta, hogy azt megszegni nem szabad, „mert isten és ember előtt bünösök leszünk és isten és ember előtt kellemetlenségeknek tesszük ki magunkat”. Esténkint el szoktam járni a Kaszinó nevű pálinkamérésbe, ahol néha blattozunk is, ma megint elvesztettem az egész lönungomat. Aztán van itt a Dunaparton egy gyakorlótér, amit Korzónak hívnak (a korsó sört majd elhozom cugszfürer urnak), ide is lerukkolok néha, nagyon jópofájú tyukok vannak lent, csak aztán soká tart a fegyverpucolás.

Bocsánatot kérek cugszfürer urtól, hogy abfürolás előtt a nadrágját elfelejtettem kipucolni. Cugszfürer ur abbeli parancsának, hogy mihelyt Pestbe érek, menjek el Darab Mari urhölgy lakására a Külső Lókupec-utca 39. számú ház alá és vigyek neki két kiló szalonnát és mondjam meg neki, hogy cugszfürer urnak csókoltatni tetszik neki a szive csücskét, agyon-veri, ha valami anstand lesz: - még nem tehettem eleget, - a Nemzeti Szinházban egy

darabomat adták aznap este és bárhogly magyaráztam az igazgató urnak, mit parancsolt cugszfürer ur: nem akart elengedni. Ne tessék kérem azért rapportra stimmölni az igazgató urat: - ha cugszfürer ur egy hónap mulva leszerel és visszamegy a standjára, a Rókus-kórház elé, a 238-as számú kocsinak a bakjára, - akkor gyorsabban kijuthatunk mindketten a külső Lókupec-utcába - én oda fogok jönni a bádogszemü színésznő szeretőmmel és felülök a kocsiba és megmondom a cugszfürer urnak: „na te büdös paraszt, most aztán hajts, ahogy birsz, kifelé, amerre nem jár sok ember - értetted? És hátra ne forgasd a pofád, mert oda vágok”.

Melde gehorzamszt, egyéb ninc. Cugszfürer urnak alázatos szolgája.

Heraklesz tizenharmadik hőstette

Ezek után pedig megpihent Heraklesz Eurisztheusz király előtt és beszolgáltatta a naemeai oroszlán fejét, mellyel Augiusz istállóját kisöpörte.

- Itt van a fej, ó király - mondta Heraklesz. - Feloldasz-e mostan végre?

De Eurisztheusz összeráncolta a szemöldökét és gondolkodva szólt:

- Még egy hőstett vár rád, ó Heraklesz.

- Mi legyen az? - kérdezte Heraklesz és meglöbögte buzogányát.

Eurisztheusz kivette zsebéből a „Rafina” című szépirodalmi lap legutóbb megjelent számát és felhajtotta azon az oldalon, ahol Pök Lajos „Tiszta nyál egy régi lemezen” című költeménye volt kinyomtatva, kék betűkkel, keresztbe és visszafelé.

- Látod ezt a verset? - mondta Eurisztheusz.

- Látom - mondta Heraklesz; és tényleg látta.

- Na - mondta Eurisztheusz - menj el Pök Lajoshoz és bizonyítsd be neki, hogy ennek itten nincs értelme. Tizenöt éve nem meri ezt neki senki megmondani.

Heraklesz felcsatolta buzogányát. Két kőből dörzsölt magának nehéz baltákat, egy hosszú kötelet csavart dereka köré, három könyvet dugott tarsolyába, négy vad kritikust szájkosárral szijra fűzött, véres hussal etette őket két napig, aztán vízben áztatta a „Nyugat” négy évfolyamát s megindult.

A szörnyeteg lakhelyét a körut felől kísérelték megközelíteni. Körülárkolta a kávébarlangot, melyet a bentlakó fenevadak után, akik „Nyu-nyu” hangot adnak, „Nyujork”-nak neveztek ezidőben. A barlangot körülvevő csalit egy zugában találkozott Heraklesz a Vasorru Boszorkánnyal.

- Jó estét, öreganyám, - szólitotta meg Heraklesz.

- Szerencséd, hogy magyar írónőnek szólitottál, - felelt az - most megmondom neked, hogy erre a szóra: „merkantil-rendszer”, milyen rimet lehet csinálni.

De Heraklesz nem ült fel a ravasz cselnek és egyetlen csapással levágta a boszorkány verslábait.

A szörnyeteget fent a hegyen találta, egy pohár mérget kevert habbal.

Heraklesz nem rohant rá azonnal. Hátrament, öt római pénzt adott Ágnesnek. A vad kritikusokat kétoldalt, a lejárat mellett helyezte el és megkötötte szíjjal, majd egy nyers, még véres verskötetet dobott eléjük, hogy azokat felfalják, míg majd szükség lesz rájuk.

Azután hátulról, óvatosan közeledett a szörnyeteg felé. Hirtelen csapott le rá: a szörnyetegnek megfordulni sem volt ideje. Heraklesz szeme elé csapta a verset, mielőtt még a szörnyeteg egy mozdulatot tehetett volna, megszólalt:

- Ennek nincs értelme! - mondta Heraklesz elszántan és minden izma megfeszült.

A szörnyeteg borzasztót horkantott. Szemei vérbeborultak. Ujjait szétmeresztette és szembe fordult támadójával.

- Ennek nincs értelme! - mondta Heraklesz újból s megragadta a szörnyeteg veséjét.

Rettentő harc kezdődött. A fenevad csapkodott maga körül, tollát Heraklesz torkába furta és egy nyilatkozatot tett közzé a „Világ” irodalom politikai rovatába, Hatvany Lajost idézve, aki azonban nem jelent meg. Majd szédítő gyorsasággal forogni kezdett és harmincöt verset döfött tavalý megjelent kötetéből.

- Nincs értelme! - mondta Heraklesz.

A szörnyeteg más tizenkét verset harapott Heraklesz hasába. Mellébe is furt egy verset és két lapockája közé.

- Nincs értelme! - lihegte Heraklesz és nem engedte el a vesét. - Nincs értelme! Hol van az értelme? Kérdem, hol van az értelme?

A fenevad újabb verseket karmolt Heraklesz hóna alá. Heraklesz érezte, hogy már nem bírja sokáig. Elmetszette a szíjakat, mire a vad kritikusok csaholva rohantak neki a fenevadnak, de megszagolva a verseket, hurrogva sompolyogtak vissza.

- Nincs értelme! - ordított Heraklesz; kifordította a verset és a szörnyeteg fejére dobta. Amaz habzsolva nyelte be a verset, összerágta és kihányta. Nem lehetett birni vele.

Ekkor Heraklesznek egy ötlete támadt.

Egyetlen buzogánycsapással odairta a vers alá egy másik költő nevét és a szörnyeteg fejéhez vágta. A szörnyeteg odanézett.

- Nincs értelme! - ordított ő is.

Heraklesz felnyalábolta és elvitte Eurisztheüszhöz.

Hetyegés

Nem csinálta senki, magától született meg a szó, valami fonetiko-biogenetikus alapon, mint ahogy az ős-szó születik, közvetlenül a fogalomból, annak valami érzékelhető tulajdonságát utánozva, hangra, szájmozgásra fordítva le a különleges mozdulatot, amit ez az érzéklet jelent. Az ős-szó, aminek gyökerét nem elemezheti tovább az összehasonlító nyelvészet, tulajdonképpen mindig *halandsa*, - ideges emberek közül ki ne ismerné azt a különös játékot, mikor egy egyszerű szót, akármit, mondjuk „kenyér” vagy „halál” vagy „gép” sokszor, gépiesen elismételünk magunkban, míg a mögéjerejtett fogalom-érzéklet ki nem esik alóla és marad a puszta hangzósor - egyszerre milyen kómikusan zörögni kezd a szó: *nem értjük*, pedig emlékszünk az értelmére - örülden nevétség, groteszk valamivé válik, hogy komoly és értelmes emberek ilyen furcsa zörejt csinálnak a szájukkal, hogy aszongya, „kenyér, kenyér” meg „halál” meg „gép, gép, gép”... és nem nevetik el magukat ugyanakkor, mikor a libák jajveszékelő gágogását, vagy a verebek hengegő fercselését, vagy a páva nagyképű rikoltását, vagy a kis malac naiv, csodálkozó visitását nevétségnek találjuk - holott ezek is *szavak* tulajdonképpen, bár nem tudjuk mit jelentenek, csak sejtjük, hogy a „jaj”-nak, vagy más indulatszónak különféle állatfajok nyelvén kifejezett különféle dialektusai.

Hetyegés. Ha jól értem, különféle, hasonló körből vett fogalmak összegezését jelenti. Hetyegés az a furcsa járás-féle, ahogy a modern bubifrizurás és rövidszoknyás delnő libeg el bámuló férfi-szemek sorfala közt, élet-halál harcának döntő színterén, a korzón, vagy a délutáni tea parkettjén, vagy a strandfürdőn, vagy a báli estélyen, vagy a Váci-uccában. Van benne valami a derékriszálásból, valami a tipegésből, a váll kacér táncoltatásából. A szó, talán öntudatlan utalással, emlékeztet a „hetykeségre” - s a *hetyegés*, egyébként leszármazottja a kor vitus-táncának, a *simmi*-nek, ennek az elmés változatnak, mely a *keresztretjvény* tanulságai szerint *függőlegesen* oldotta meg ugyanazt a ritmust, amit a múlt század párocskái még *vízszintesen* tudtak csak táncolni (akkor se nyilvánosság előtt) - mint egyértékű kifejezése annak a lelkiállapotnak, amiből fakad, valóban magán hordja a minden bajnak, bánatnak, szorongásnak, erkölcsi skrupulusnak fittyet hányó női önérzet bélyegét. És ha tovább elemzem, abban a kuruc hetykeségben, abban a csaknem militarista agresszivitásban, ahogy a hetyegő nő vállát rándítja, kihívóan s egyben lerázó göggel, a „füttyölök, sőt hetyegek mindenre” mozdulatával - ebben a dacban és önállóságban megtalálom a kor férfiasságát is, amit a kor férfiembere, egyéb elfoglaltsága és bokros teendői között, nem ér rá hangsúlyozni s így egyszerűen *ezt* is rábizza a nőre, akit ezzel kétnemű lénné, *tökéletes* emberré avat, a szerelem valódi papjává.

A ma nője, a Nagy Hetyegő, versenyen kívüli letéteményese valóban mindannak, ami az emberben nemiség - férfias is meg nőies is egyszerre, persze, csak addig a pontig, amíg a férfiasság és a nőiesség szigorúan vett testi nemisége (ugynevezett elsődleges nemi vonások) terjed. De mit vártok tőle még egyebet? A másodlagos nemi vonások (jószág, megértés, önfeláldozás, önzetlenség, gyengédség, odaadás egyrészt, szellem, okosság, erő, bátorság másrészt) kultuszát majd vállaljuk, ugyahogy, mi férfiak. Hogy nem jó az elosztás, nem igazságos - hogy legyen a nő *másodlagosan* is nő, inkább s az *elsődleges* férfiasságot bizza ránk!

Ne jajveszékeljete, ostobák. Ezt jámbor sóhajtozással nem lehet elintézni. Az a kérdés: *tetszik-e* nektek a Nagy Hetyegő, vagy nem tetszik?

Fölösleges felelni: ahogy tátott szájjal, bambán bámultok utána, a szemetekben benne a válasz, izlésetek hűséges képmása - *tetszik* bizony, nagyon *tetszik*. Mit akartok hát? - egyétek meg, amit főztetek. A *szerelem* hetyeg itt előttetek - a kor szerelmi izlése, vágya, lihegése - s

ti azon jajgattok, hogy lelki jótulajdonságok híján, ezt a nőt, akibe *szerelmesek vagytok*, nem lehet *szeretni* - mert önző és kapzsi és ostoba és közönséges?

Ostoba holdkórosok - nyissátok ki végre *befelé* is a szemetek! Még mindig nem jöttetek rá az egyszerű titokra, a testlelkű ember ősi tragédiájára - hogy a *jó tulajdonságokat szeretjük a másik nemben* - *de szerelmesek a rossz tulajdonságaiba vagyunk*.

Vesztőhely

- Nagyságos ur! Nagyságos ur!...

Átfordulok a másik oldalamra.

- Nagyságos ur!... Hét óra!... Tessék már gyorsan fölkelni!...

- Ugyan hagyjon... Mit akar?... Minek?...

- Nyolckor van a kivégzés... Megint el tetszik késni.

Nyolckor kivégzés? Persze erről megfeledkeztem... Brr, ilyen korán felkelni, álmosan, ásítózva... és még hozzá minnek? Ha valami jó dolog volna, pénz, vagy ilyesmi... De a kivégzésem... Ilyesmi miatt nem hagyják aludni az embert...

Mit vegyek föl? Szmokingot, délelőtt? Mégse... de viszont ünnepélyes aktus... Á, jó lesz egyszerű fekete.

- Halló! Halló!...

- Tessék...

- Szerkesztő ur!... Tessék már jönni, már mindenki itt van, nem lehet vártni az urakat.

- Jól van, megyek már.

Na, csak hogy az uccán volnék. Hü, de álmos vagyok. Mégis kiméletlenség, ilyen korán végezni ki az embert. Reggelizni sincs időm. Ezt kívánni valakitől, hétkor fölkelteni, csak azért, hogy nyolcra kivégezhessék. Tönkreteszik a napomat, az életemről nem is szólván.

Villamosra üljek? Merre is van az a vestőhely?

Ni, a Milán.

- Szervusz!

- Szervusz, Milánkám!... Nem tudod, merre van a vestőhely?

- Dehogyan, a hetvennyolcasra ül fel, a végállomásnál aztán balra. Mi dolgod ott?

- Ki leszek végezve.

- Ja igaz, persze... Olvastam a reggeli lapokban. Hm... hm... persze, igazán... Fogadd részvéteimet.

- Köszönöm. Mit szólsz hozzá, disznóság, nem?

- Elég disznóság történik mostanában, hadd el... Felmondták a lakásomat, éppen most, mikor meg akarok nőülni... Egészen oda vagyok. Tudod, milyen szerencsétlen, érzékeny természetem van, az ilyesmi napokra elveszi a kedvem.

- Ugyan, ugyan Milánkám... majd elintéződik.

- Te könnyen beszélsz. Te egy jókedvű ember vagy, egy humorista, azonkívül, ne vedd rossznéven, őszintén megmondom, önző ember is vagy, hamar tulatesz magad másnak a baján, most is, látom, ide se figyelsz, nem tudsz egy percre részvétellel foglalkozni a bajommal...

- Ne haragudj Milánkám... tévedsz... csak kicsit szórakozott vagyok, ez az izé...

- Jó... jó... neked könnyű... te önző ember vagy... na szervusz!...

- Szervusz!...

Biztos elkések! Nem jön villamos. Na végre.

- Tessék jegyfüzetet váltani, az olcsóbb.

- Köszönöm, nekem már elég lesz egy jegy.

Megint valaki.

- Csakhogy utolértelek... Fiacskám, mit írjunk a könyomatosba?

- Miről?

- Hát... izé... erről a mai... izédről... bocsáss meg...

- Ja, a kivégzésemről? Bánom is én, irjatok, amit akartak.

- Persze, már megint könnyelmű vagy... Pedig a közönséget érdekli, egypár impresszió, hogy hogy érezted magad előtte... Nincs egy kis lámpalázad?

- Nincs. Nem lesz semmi zavar, a hangversenyiroda rendezi.

- Apropos, nincs egy szabadjegyed? Az unokanővérem szeretné megnézni... nagy tisztelőd... tudod, az a magas, szőke...

Na, helyben volnánk, Ugy látszik, ez az... Elég sokan vannak... Még nem felejtettek el az emberek... Igaz, hogy ma ilyesmire van közönség.

- Szervusz, Nándor! Sokan vannak?

- Elegen. Csak siess, már el kellett volna kezdeni.

- Jó, megyek már.

Brrr!... Alásszolgája!... Igen, itt vagyok.

- Kedves mester... Egy autogramot...

- Tessék.

Na, a formaságokon túl lennénk. Azt hiszem, elég strammul viselkedtem, báró ur, nem? Szervusz, Desiré, te is itt vagy? Mit szólsz hozzá? Hogy mondod? Hogy nem adtam le az izét, a „Szemlé”-nek... Majd jövő hétre... Hát ez ki? Oh, a főtisztelendő főszerkesztő ur...

- Kezét csókolom, tisztelendő ur.

- Gyónjon meg, édes fiam.

Letérdelek, esküre emelem a kezem.

- Gyónok. Nem tehettem másképpen. Amit elkövettem, nem tehettem másképpen. Nem és nem, itt a vérpad előtt sem vagyok hajlandó megbánni... nem vagyok hajlandó visszavonni... - itt, a vérpad előtt még egyszer, ünnepélyesen kijelentem, hogy Wedekind „Föld szelleme” című darabját marhaságnak és gyalázatos tákolmánynak tartom, Reinhardt rendezésében is és anélkül is - itt állok, mást nem mondhatok - és most gyerünk.

Esz-tétikus - teljesítse kötelességét!

Még egy szót, - kérem a kritikusokat, hogy ne boncoljanak fel!

Vigyázz - kész - tűz!

Na ez a hét jól kezdődik!

Kész kroki!

Nahát, milyen szerencsém van! Kész kroki!

Mint kiváló humorista, nem is kívánhatok magamnak nagyszerűbbet. Akinek elmondtam, mindenki nevetett, vagy ha nem is nevetett, de biztatóan nézett rám: - na hallja, hisz ez egy kész kroki, csak meg kell írni!

Vagyis hát le kell diktálni, mert írni nem tudok az ágyban. Hát akkor írja, fiam, legyen szíves, ahogy diktálom. Így, ahogy mondom, hiszen csak le kell írni. Kész kroki, amivel a kiváló humorista ostromozza a kor fonák kinövéseit. Hogy is kezdődött! Kicsit fáradt a fejem. Aha, igen, tudom már. Van szerencsém teljes tisztelettel ostromozni.

Tehát sétálok önnagyságával az áprilisi verőfényben.

Milyen szép ilyenkor a Váci-ucca! A Dunapart felől kócos kis szellőcskék szemtelenkednek be, a mellékuccákból, mint viháncoló proletárgyerekek, akik...

Tessék? Akik?... Olvassa csak fel, kedves, amit diktáltam... ja igen, ezt hagyja ki a végén, ezzel a hasonlattal, onnan, hogy kócos kis szellőcskék, ezt huzza ki. Ez nem tartozik a kész krockhoz, csak úgy magam elé motyogtam. Kicsit zug a fejem ettől az átkozott aszpirintől, várjon, mindjárt összeszedem magam. Na jó, kész, mehet. Írja:

Tehát sétálok önnagyságával az áprilisi... Csak így írja, áprilisban. Verőfényt huzza ki.

Vagyis írja le mégis. Tudniillik ez hozzátartozik.

Tudniillik verőfény, de egyszerre csak csöpögni kezd az eső.

Persze, április van.

Önnagysága: Na tessék, esik az eső! És én itt vagyok az új kalappommal!

Én: Hü, ebből felhőszakadás lesz! Ülünk gyorsan ebbe az autóba! Hé, izé...

Önnagysága: Hogyne, autóba! Csak dobálni a pénzt, három lépés miatt! Ez maga! Autóba ülni, azt igen... előkelősködni, azt igen!...

Én: De kérem, maga mondta, hogy a kalapja...

Önnagysága: Persze, mert még egy rendes esernyőm sincs! Előkelősködni, autóba ülni, azt igen - ilyen földhözragadt koldusnak, aki még csak egy esernyőt se tud venni a feleségének, hogy ne ázzon el a vadonutaj kalapja!

Én: Igaza van! Vegyünk gyorsan egy esernyőt! Izé... mennyibe kerül egy esernyő?

Eső: Hó, rukk! Gyerünk! (*Megered.*)

Önnagysága (végigmér): Autóba ülni, - azt igen! Arra nem kérde, hogy mennyibe kerül! De ha a feleségének esernyő kell, akkor első kérdése... Köszönöm már nem is kell!

Én (ijedten): Nanana... Csak úgy szórakozottságból kérdeztem... Nézzen ide, milyen szerencsénk van... Éppen itt van egy esernyős... Fussunk be, mert nagyon izél az eső...

Önnagysága (rekedten, gunyosan kacag).

Én: Mi az?

Önnagysága: Itt akar esernyőt venni, - itt, ahol kofáknak meg kocsisoknak való özőnvizelőtti sátrakat árulnak? Köszönöm, már nem kell.

Eső (markába röhögve): Zutty! (Nyakamba borul.)

Én (szégyenkezve): Hát... azt gondoltam... hogyha nem jó az esernyős... nem baj, akkor talán menjünk be ide a cipőáruházba, talán itt kap megfelelőt.

Őnagysága (átveszi a csapat parancsnokságot): Jöjjön utánam.

Eső: Várjatok, jövök én is, csak hozom a dézsát (Utánunk szalad.)

Második jelenet, öt perc múlva.

I. Segéd: De kérem, nagyságos asszony, gyermekeim életére esküszöm, a legujabb... Persze, hogy nem hordják, mert még csak most fogják hordani... holnap kezdik... Ma reggel kaptuk Párisból az első mintát...

Őnagysága (kérlelhetetlen): Rövidebb nyelének kell lenni. Jó két centivel rövidebb. Köszönöm, jöjjön, fiacskám! Majd a Dorottya-uccában. (Kivonulunk.)

Eső (harsogva): Szervusz, öcsém, te vagy az már megint! (Átölel, magához szorít, nagyot cuppant mind a két kezemre, mint egy vidéki nagybácsi.)

(Harmadik jelenet, egy óra múlva.)

XIII. Segéd: De méltóságos asszonyom... nem tetszik hosszabbat kapni az egész városban...

Őnagysága: Ugyan kérem, ne mondjon ilyet... A Múzeum-köruton is kapok... Jöjjön, fiacskám! (Kitottyanunk.)

Eső (dühösen): Mi az, maga még mindig él? Miután negyven perce esem direkt a maga megfullasztására? (rámismer.) Szervusz, Noé, te vagy az? Nem emlékszel rám? (Fülembeluhogva, diszkrétén.) Doktor Özönviz... Mutasson be a nagyságos asszonynak...

Én (dühösen): Szaladj utána, bement abba a boltba, én már nem megyek egy tapodtat se, pukkadj meg.

Eső (megsértődve): Finom ember vagy! Füttyölök rád, megyek vidékre! (Elvonul.)

Nap: Ááá... (kisüt, körülnéz, meglát.) Nini, Ádám! Hogy nézel ki, szerencsétlen... Na mi az, mért nem felelsz? Hová tetted Évát?

Őnagysága (jön ki a boltból, ragyogó arccal, esernyőt lobogtatva): Na, megvan... Adjon, fiam, gyorsan ötmilliót... Örült olcsó!...

Nap: Kezit csókolom!... Nem tetszik emlékezni rám?

Őnagysága: Jónapot, Sonnenstrahl ur, hogy van a Renée, - vagy már otthagyt a magát? Mondtam, ugy-e, hogy ne kezdjen ki vele, rémes nő, én ismerem, a legjobb barátnőm volt! Tudja, ki volt az első barátja?... Le fog esni az égről, ha megmondom... hajoljon csak közelebb...

Én (intek egy arra robogó hullaszállító kocsinak).

Kocsinak...

Jól van, fiam, elég.

Most adja ide a teát... hát igen, egy kicsit meghültem. Még írja hozzá, hogy jelen utolsó
krokimat ép elmével, akaratomnak és ítélőképességemnek birtokában mondtam tollba,
egyébként mindenkinek megbocsátok és nyugodt lelkiismerettel... izé...

Ugy. Irassa alá két tanuval.

Jó dolog, mi?

Kész kroki! Mondom, csak le kell diktálni.

Ne boncoljanak fel!

Protekció

Levelet irtam éppen egy kis ügyben, elég fontos ügy nekem, de maga a dolog nem érdekes, még nem is biztos, hogy lehet-e, és ha lehet, sem érdekelné az olvasót, - tehát csak azt akarom mondani, hogy levelet irtam, amelyben valakit arra kértem, hogyha lehet, esetleg szóljon annak az urnak, aki aztán megkérhetné az illetőt, hogy említsen meg engem, ha az a bizonyos dolog szóbajön, hogy ottan az a bizonyos ur, akitől függ, elintézzé, - hiszen csak egy szavába kerül, - hogy én jussak arra a bizonyos helyre, ami nekem jó volna, ha lehetne.

Iksz ur, - hiszen a neve nem fontos, - ekkor jött hozzám, és miután igen udvariasan bemutatkozott, egy levelet mutatott fel, amelyben Ipszilon ur hozzám fordul, hogy legyek szives és vegyem pártfogásomba Iksz urat, vagyis irjak annak az urnak, aki Iksz ur érdekében szólhatna a méltóságos ur titkárának, hogy beszéljen neki arról a dologról.

Sietnem kellett volna, de viszont Ipszilon urat nem sérthettem meg azzal, hogy Iksz urral, akit hozzám protezsál, ne legyek előzékeny: így hát kénytelen voltam foglalkozni a dologgal, ami egy kicsit nehezen ment, mert Iksz ur, érthető okokból, nem beszélhetett magáról a dologról, illetve arról, hogy tulajdonképpen miről is van szó és neki mi kellene: az én közbejárásomra tulajdonképpen csak azért volna szüksége, hogy irjam annak az urnak azt, hogy Iksz megbízható, derék, tehetséges ember és minden pártfogásra érdemes.

Nem egészen értettem az egészet és eleinte szabadkoztam, hogy az én protekcióm ugyan keveset ér, hiszen én kicsi ember vagyok ahhoz, - de Iksz ur biztosított, hogy inkább nagyon sokat ér, és ha én azt írom róla, hogy ő egy igen talentumos és képzett férfi, hát akkor őneki nyert ügye van.

Miután a magam ügye már nagyon sürgős volt, nem vitatkoztam tovább Iksz urral, hanem megírtam Zéta urnak a levelet, hogy a legnagyobb bizalommal fogadja Iksz urat, a kitűnő és elsőrangú hgszberbögszöt, (ezt a szót olvashatatlanul irtam le, mert őszintén szólva, sejtelmem se volt róla, hogy Iksz ur kicsoda és micsoda, és miben, olyan kitűnő és elsőrangú) és ha örök hálámra számítani akar, tegyen meg mindent Iksz ur érdekében.

Iksz ur hálálkodva elment, én pedig befejeztem és feladtam a levelet abban a bizonyos ügyben.

Néhány nap múlva levelet kaptam az illetőtől, amiben közli, hogy természetesen mindent megtesz az illető és az én érdekemben is szól majd az Izé urnak, aki bizonyosan méltányolni fogja kívánságomat, csak persze várni kell kicsit, mert előbb Izé urnak is el kell intézni egy másik urat, akit szintén hozzá protezsáltak és akinek a protektora szintén olyan ember, hogy a kérését nagyon nehéz mellőzni.

Már akkor sejtettem, hogy nincsen egészen rendben a dolog és így nem is lepett meg néhány nap múlva a kellemetlen értesítés, hogy bizony az a bizonyos dolog, amit szerettem volna, nem sikerült, mert arra a helyre egy másik ur került. Izé ur mentegetőző levelében részletesen kifejtette, hogy a protektor, akihez engem protezsált, hogy protezsáljon a protektorhoz, nem elég hatalmas ember, hogy ne lehessen elutasítani a kérését. Protekció nélkül pedig az ilyesmi nem megy, azt belátom, ugy-e, - nem akar ezzel sérteni, de hiszen én okos fiu vagyok, magam is belátom, - és hogy én ez alól legkevésbé sem lehetek kivétel.

Magam is beláttam és lemondván arról a bizonyos helyről, ahová szerettem volna bejutni, egyebet próbáltam, - ehhez azonban föl kellett mennem oda, ahol az a bizonyos hely van, hogy valakivel beszéljek, aki protezsálna. Legnagyobb meglepetésemre azon a helyen, ahová én szerettem volna kerülni, Iksz urat találtam, - aki legnagyobb sajnálatára kijelentette, hogy

kényes és felelősségteljes állására való tekintettel, nem protezsálhat engem. Egyben örömmel közölte, hogy ezt az állást az én levelemnek köszönheti és gratulált, hogy aszongya, ugy-e megmondta, hogy én milyen befolyásos ember vagyok.

Amiről másnap meg is győződtem, kapván egy levelet Zéta urtól, melyben felszólít, hogy miután ő kérésemre protezsálta X urat, akit nem is ismer, legyek szives viszonzásul írni egy levelet Á urnak, hogy B ur érdekében szóljon C urnak, hogy D ur beszéljen E urral.

S megint előlről, mint Babits Mihály mondja.

Költő és kritikus

(Kiskaté irodalombarátok és irodalomtörténészek számára.)

Mi a költő?

A költő olyan ember, aki mások gyönyörködtetésére és okulására verseket ír.

Miért ír verseket a költő?

Mivel érzékeny lelkének hurjait nagy mértékben megrezegteti az élet és érzelmeinek kénytelen kifejezést adni.

Mi rezegteti leginkább a költő lelkét?

A költő lelkét leginkább a fájdalom rezegteti.

Mi fáj a költőnek?

A költőnek fáj, hogy nem boldog.

Miért nem boldog a költő?

Mivel nincsen része azokban a földi javakban, melyeknek birtokában boldog lehetne.

Miért hiányoznak e földi javak a költő életéből?

Mivel a költő nem földi javak gyűjtésére szenteli életét, hanem érzelmeinek versekben való kifejezésére.

Ha földi javak gyűjtésére szentelné életét a költő, mi lenne?

Akkor nem lenne költő, hanem vezérigazgató, vagy földbirtokos.

Irna-e akkor verseket a költő?

A költő akkor nem írna verseket.

Tehát akkor mi a költészet?

A költészet a költő afölött érzett fájdalomának kifejezése, hogy ő miért nem vezérigazgató.

Mit szólna ehhez eredetileg a vezérigazgató?

Eredetileg a vezérigazgató erről azt mondaná, hogy hát persze.

Mi az, hogy hát persze?

Hogy hát persze, igaza van a költőnek, bizony neki jobb dolga van.

Sajnálná a vezérigazgató a költőt, hogy ilyen boldogtalan?

Sajnálná, sajnálná, de hát mit csináljon. Legfeljebb azt ajánlaná, hogy hagyja abba a panaszt és lépjen be hozzá: talán ő is viszi valamire.

De mit tesz a kritikus?

A kritikus azt teszi, hogy elolvassa a költő versét és méltatja.

Hogy méltatja a kritikus a költő versét?

Ugy, hogy felfedezi és kimutatja róla, hogy a versek gyönyörűségek és a költő nagy.

Miért tartja szépeknek a kritikus a költő verseit?

Mert gyönyörűen fejezik ki a költő fájdalmát.

És miért nagy a költő?

Mert nagyon fájt neki, hogy olyan boldogtalan.

Tehát mi tetszik a kritikusnak?

A kritikusnak az tetszik, hogy a költő boldogtalan.

Tehát mit ajánl a kritikus a költőnek?

A kritikus a költőnek azt ajánlja, hogy legyen minél boldogtalanabb.

És mit ajánl a kritikus a vezérigazgatónak?

A kritikus a vezérigazgatónak azt ajánlja, hogy tisztelje a költőt és a költő fájdalmát.

Mit tesz erre a vezérigazgató?

A vezérigazgató kijelenti, hogy tiszteli és nem tesz neki többé olyan tiszteletlen ajánlatot, hogy lépjen be hozzá és műveljen valamit.

Tehát ki az oka mindennek?

Mindennek a kritikus az oka.

Az inkarnátor

6826, december 24-én.

A pódium közepén álló szelén-szekrény tolóajtaja lecsapódott, - Sylvia V₉, aki negyvenöt másodperccel ezelőtt, a Földgolyó tulsó felén, Floridában lépett be a szelén-szekrény kiegészítő másába, a leadóba, s most itt állott előttünk, mosolyogva, - hunyorgó szemekkel nézett körül a V teremben. A higanylámpák kék fénye vakítóan emelte ki körvonalait.

A két ellenőrző Rádusz hozzálépett, megtapogatták és meggyőződtek róla, hogy eleven, hus és vér valóság.

Két percig halálos csend volt. Azután a kongresszus tagjai felálltak és némán, homlokukra tett mutatóujjal tisztelegtek a mindenütt Jelenvaló Emberisten előtt. Ennyi volt az egész szertartás.

Ennyi volt - aztán Karbon 22 nyugodtan folytatta és befejezte előadását.

- Ezzel tehát, eszmetársaim megoldottuk és lezártuk az ember közlekedésének problémáját teljes egészében, megállapítom, pontos számítások alapján, hogy ősi természetünkől származó ezirányú vágyaink és akaratunk és azoknak teljesülési lehetősége között az anyagvetítőgép megoldásával, számbavehető különbség nincs többé. A kategórikus parancs teljesítését, melyet tízezer évvel ezelőtt a „hipp, hopp, ott legyek, ahol akarom”-féle tündérmesék fejeztek ki burkoltan, az ember ötezer év munkája után, most vallhatja befejezettnek, szószerint és valóságosan. Azért mondom ötezer évet, mert a papírkorszakbeli repülőgép, telefon, rádió és mozgóképvetítés e parancs teljesítésének első fázisául tekinthető, - részletekben, az embert összetevő jelenségek és tünetények közvetlen áttétele tetszésszerű térbe, az időegység alatt, már akkor megkezdődött. A rádióval, telehorral és telekino-vetítőgéppel hangunkat, külsőnk képét, szándékunkat és mozdulatainkat el tudtuk vetíteni pillanat alatt oda, ahová akarjuk, de egészen a mai napig, ahhoz, hogy valóságban, teljes és mindent összefoglaló testi mivoltunkban, eljussunk egyik helyről a másikra, közlekedési eszközök segítségét kellett igénybevenni, és ezek az eszközök, maguk is anyagból lévén, csak bizonyos időhatárok között győzhették le a távolság ellenállását. Addig, amíg csak erőket, illetve erők tünetényeit kellett áttenni más helyre, a megoldás könnyen ment, egyszerűen azt csinálták már őseink is, hogy a hang és fény és mozgás jelenségeit a helyszínen felbontották elemeikre, ezeket az elemeket fénnel vagy villamossággal elvetítették a kívánt helyre és ott az elemekből rekonstruálták megint megfelelő eszközökkel, az eredeti hang és fény és mozgásjelenségeket. Nagyjában ezen az elven alapul minden jelenségközvetítési találmány: a rádió, mozgókép, telehor és a többi. Felbontás és összerakás - analízis és szintézis - ez egyrészt minden megismerés, másrészt minden alkotás alapja. Ezen az alapon kellett tehát tovább fejlődni és a fejlődés meg is történt.

- Megtörtént akkor, mikor kiderült, a huszadik század elején, hogy az anyag végső elemzésben egyik megnyilvánulási formája csak az erőnek, - annak az eredendő erőnek, mely hol villamosság, hol hő, hol fény tünetei közt jelentkezik, - s melynek bizonyos rezgésszám melletti jelentkezési formáját nevezzük ma anyagnak. Mikor nyilvánvalóvá lett, hogy az anyag összetevő egysége, amit valaha atomnak és molekulának és ionnak és elektronnak neveztek, tulajdonképpen nem anyag, hanem erőközpont, ugyanaz, ami a fény, a hő és a villamosság: végeredményben nem *objektum*, hanem *kvalitás*, nem test, hanem tulajdonság. És itt valamit befejezésül meg kell jegyezni. Hogy e felfedezés gyakorlati jelentőségét már ötezer évvel ezelőtt sejtették, mikor az anyagvetítőgépről senki sem álmodott még, annak bizonyosságául szolgál az a megkövesedett papírlap, amit a kozmopoliszi muzeumban őriznek és

amelyről kiderült, hogy 1924 decemberében készült, s alkatrésze volt egy akkoriban Közép-Európa környékén divatos, ugynevezett napilapnak: - ezen a maradványon olvashatatlan aláírással naiv, de meglepő képzelődés olvasható, ungár nyelven, az Inkarnátor lehetőségéről. Az együgyű, de tagadhatatlanul zseniális szerző ebben a mesealakban megírt spekulációban, - értekezésnek nem nevezhetjük gyermekes formájánál fogva, - már azt fejtegeti, hogy amennyiben az anyag ép olyan erőforma csak, mint a többi, nincs semmi elvi lehetetlenség benne, hogy éppen úgy vetítsük egyik helyről a másikra, mint a hőt, a fényt vagy a villamosságot. Az eljárás módja lényegben ugyanaz lenne, mint más erőknél: analízis és szintézis, felbontás és összerakás. Megfelelő készülékkel bármely anyagot erőelemeire bonthatok fel, az erőelemeket aztán átvetitem akárhová, ahol megfelelő felfogókészülék összeszedi őket. Ha ez a felfogókészülék ugyanolyan sorrendben és módon sűriti ezeket össze anyaggá, mint ahogy a leadókészülék felbontotta erővé - kell, hogy a felvétel helyén ugyanazzá a testté *inkarnálódjék* az elektromossággá felbontott és továbbított, akár szerves, akár szervetlen, akár halott, akár eleven ásványi vagy állati vagy emberi test. Gyakorlatban annyit jelent ez, hogy a leadókészülékbe belépve eltűnök, elillanok, semmivé válok, de néhány pillanat múlva ott, ahol lenni akarok, Ausztráliában, vagy akár az északi sarkon, megelevenedve, feltámadva, testet öltve, kilépek a felfogókészülék szekrényéből.

Karbon 22 pillanatra elhallgatott, aztán emelt hangon fejezte be.

- Eszmetársaim - nem azt akarom mondani, hogy a fentemlített papirkorbeli lelet írójának ködös képzelődése és az előttünk most lezajlott tökéletesen sikerült kísérlet között okozati összefüggés lehet. De ebben a felemelő pillanatban, mikor *Sylvia V₉* kisasszony, aki félórával ezelőtt a floridai anyagvetítő állomáson belépett a leadószekrénybe, ott eltűnt, elillant, semmivé vált - s néhány pillanat múltán, szemeink előtt megelevenedve, feltámadva, testet öltve kilépett a szelén-szekrényből, - ebben a pillanatban úgy érzem, hogy sok ezer év óta porladó ismeretlen ujságíró, ki tudomásunk szerint először álmodta meg azt a lehetőséget, ami ma valóra vált, s akit barbár kortársai bizonyára kinevettek és humoristának csufoltak - ez az ismeretlen ujságíró megérdemli, hogy a kongresszus berekesztése előtt, újjfeltevással áldozunk emlékének.

A kongresszus tagjai felálltak és mutatóujjukat némán homlokukra illesztették. *Sylvia V₉* kisasszony mosolyogva hunyta le a szemét és megpróbálta elképzelni milyen lehettem.

A becsületes ember

- Csakhogy...

- Ne szakítson félbe, - folytatta emelt hangon a Becsületes Ember, őszinte, nyílt, egyenes tekintetével elfogni igyekeztén az Éhes Ember zavart, kapkodó, lesütött pillantását - ne szakítson félbe, kérem. Én nagyon jól tudom, mit akar mondani nekem, csak nem meri megmondani, mert fél, mert nem mer a szemembe nézni, mert ön nem őszinte, nem tud őszinte lenni, - nekem kell őszintének lennem ön helyett. Megmondom hát ön helyett, amit ön akar: önnek pénzre van szüksége.

- De hiszen éppen azzal kezdtem magam is...

- Ne szóljon közbe, - folytatta még emeltebb hangon a Becsületes Ember - nagyon jól tudom, hogy ön mivel kezdte. Azzal kezdte, még mielőtt idejött, hogy engem gondolatban megsértett, hogy becsstelen embernek tartott, uzsorás gazembernek, aki kihasználja az ön szorult helyzetét és nyereszkedni akar rajta.

Az Éhes Ember megrémült.

- Az istenért, - erről szó sincsen... - már hogy tettem volna én ilyet?

- Ha szó sincsen róla, miért mondta nekem, hogy az a három gyümölcsfa a kertjében, amit el akar adni nekem, tulajdonképpen sokkal többet ér, mint amennyit ön kér érte, mert a termésből ötszörösen kitelik a kölcsön összege?

- Hogy ezt mért mondtam? Mert igaz, tessék megkérdezni akármilyen szakértőt. Különben maga is megítélheti...

- Szóval, ötször annyit ér, mint amennyiért el akarja adni nekem. Szóval ön felteszi rólam, hogy tolvaj vagyok és uzsorás, - hogy nem vagyok becsületes ember. Ön szóval azért jött hozzám, mert feltette rólam, hogy én uzsorás vagyok, aki mások szorult helyzetét kihasználja.

- Dehogy, kérem, jaj, dehogy... - dadogott elgyengülve és roskadozó lábakkal az Éhes Ember... - nekem ilyesmi eszembe se jutott. Én Mayer ur jellemére, őszintén szólva, nem is gondoltam - én csak azt gondoltam, hogy Mayer ur gyümölcsnagykereskedő... és tekintve, hogy ízé... nekem van ez a három gyümölcsfám... és hogy ízé, tekintve, hogy csak ősszel lesz rajta termés, mivel nem lehet azt ugyyszólván siettetni... ámbár... de azonban mindazonáltal nekem ízé, hogyismondjamcsak, mostan kellene... egy kicsit kellene... hát gondoltam, hogy eladom... De isten bizonny, nem gondoltam én másra...

A Becsületes Ember szigorú, de szánakozó pillantással bólogatott.

- Vagyis: a jellemre nem gondolt. Ezt maga is bevallja. Mindabból, amit előadott nekem, ez a lényeges, hogy ön nem gondolt a jellememre. Ez azért van, mert önnek, kedves barátom, bocsásson meg nyíltságomért, nincs jelleme, - mert ön maga után itél, amikor nem tudja elképzelni, hogy ezek közt a gazember, uzsorás, kiszípolozó, kizsákmányoló nagykereskedők közt akadhat esetleg egy kivétel, egy becsületes ember, egy tisztességes kereskedő, aki nem kap az alkalmon, még a kínálkozó nagyobb nyereség kilátásában sem, ha valaki a saját érdeke ellen rá akarja venni, hogy uzsoraüzletet csináljon.

- De, kérem, az istenért... én nem mondtam, hogy uzsora... én csak azt mondtam...

- Ne szóljon közbe!... - kiáltott a Becsületes Ember most már kérlelhetetlen szigorral. - Ön, ha gyenge jellem is, de van annyi jószándék önben, hogy megérdemelje tőlem ezt a leckét. Meg fogja tanulni, példát fogok adni önnek róla, hogy igenis, *van* becsületes nagykereskedő, aki

semmi áron nem megy bele becstelenségbe, kizsákmányolásba. Én nem veszem meg öntől azokat a gyümölcsfákat, hanem meghagyom önnek, mert önnek igaza van, - az a termés ötször annyit ér, mint amennyiért én most megvehetném - és én azt akarom, hogy az ön munkájának gyümölcsét ön élvezze egykor... én azt akarom, hogy egykor ön üljön az érett, duzzadó gyümölcsök alatt, vidáman és elégedetten, kedves családja körében, az őszi verőfényben - és hogy akkor, ezekben a boldog napokban eszébe jusson, hogy akadt egy becsületes ember, aki önt ebben a nehéz órában kézenfogta s megmutatta az igazi utat - az önmagunkban és másokban bizó tisztességes, kitartó, becsületes, önmagunk s a társadalom számára, törvényes és jogos keretek közt feltételezett értékes munkát, - mely egy szebb, boldogabb, tökéletesebb jövőbiztos támasza és talpköve!

A Becsületes Ember megtörölte homlokát. Az Éhes Ember felelni akart, de már nem tudott: egy könnyet törölt ki a szeméből, összeesett és éhenhalt, mivel egy kicsit éhes volt.

A kalap

(Szin: egy autobusz teteje, padokkal, a padokon emberek. Kalauz fel és alá jár. Süt a nap, de egy kis szél fuj.)

Egy ur: Jaj! (A kalapjához kap, mind a két kezével.)

A barátja: Mi történt?

Egy ur: Majd elkapta a szél a kalapomat.

A barátja: Még jó, hogy megkaptad. Kár lett volna érte.

Egy ur: Mi az, hogy kár lett volna érte. Tegnap vettem kétezer koronáért.

A barátja: Azért mondom, hogy kár lett volna érte, ha elviszi a szél.

Egy ur (kipirosodva): Az én kalapomat? Az én uj kalapomat? Na és ha elvitte volna?

A barátja: Hát, ugy-e, akkor ujat kellett volna venni.

Egy ur (mérgesen): Mit? Tegnap vettem és ujat kellett volna venni? Miért kellett volna ujat venni?

A barátja: Hát nem ugorhatsz utána a robogó autobusz tetejéről.

Egy ur (izgatottan): Nem ugorhatok utána? Azt elhiszem. Nem is ugrom utána.

A barátja: Azért mondom. Elveszett volna.

Egy ur: Az én kalapom? Azt szeretném látni.

A barátja: Hát mit csináltál volna? Megállítottad volna az autobuszt?

Egy ur (méregbe jön): Persze, hogy megállítottam volna.

A barátja (nevet): Hehe. Jó vicc. Csakhogy nem állt volna meg.

Egy ur: Mit? Nem állt volna meg? Azt szeretném én látni.

A barátja: Csak nem képzeled, hogy egy robogó autobuszt megállítanak, hogy te felvehesd a kalapodat.

Egy ur (kiabál): Micsoda ostoba beszéd az? Nekem jogom van felvenni a kalapomat és miután nem ugorhatok le az autobuszról, az autobusznak kutya kötelessége megállani, vagy pedig megtéríteni a kalapom árát, miután az a szél vitte el, amit az autó csinált.

Egy sovány ur: Igaza van a tisztelt urnak. Kutyakötelessége megállani.

Kövér ur: Szépen kötelessége. Hogy jövök én ahhoz, hogy megállítsák az autobuszt, mikor nekem sietős dolgom van.

Egy ur: Akkor hát meg fog állni az autó!

Kövér ur: Micsoda? Én lefizettem a jegyemet, engem annak a rendje és módja szerint visznek itten. Nem fog megállani.

Egy ur: Én meg a kalapomat fizettem meg. Meg fog állani.

Kövér ur (magánkivül): Nem áll meg, tudja!! Nekem ötre ott kell lennem az orvosnál... a feleségem minden percben...

Egy ur: Énnekem meg a minisztériumba kell mennem... Nem állíthatok be kalap nélkül... Akkor tessék kifizetni a kalapomat.

Kövér ur: Nem fizetem ki.

Egy ur (vérbesorul): Mit? Nem fizeti ki? Kalauz! Kalauz!

Sovány ur: Disznóság!

Többen: Hallatlan! Igaza van!

Mások: Nincs igaza!

Kövér ur: Azt szeretném én látni! Kalauz!

Egy ur (bőg): Kalauz! Kalauz! Állítsa meg a kocsit.

Kövér ur (ordít): Ne merje megállítani! Hajtson, ahogy tud.

Többen: Állítsa meg! Állítsa meg! Jézus Mária! Segítség! Katasztrófa történt! Mentők! Mentők!... Segítség!...

Mások: Kalauz... Vezető ur... Hajtson, ahogy tud... Vágjon bele abba a motorba... Csak neki... Talán még megmenekülhetünk... Most vagy soha!... Csak rajta!... Csak a belibe a disznónak!... Segítség!...

(Kocsivezető örülten hajt. Autók jönnek, kocsik egymásba rohannak. A tömeg beveri az ablakokat, a lovasrendőrség kivágat. A kaszárnyában alárnot fujnak, kitör a pánik.)

Férfi-ideál

- Mégis, milyennek kellene lenni annak a férfinak? - sürgettem önágyágát, magam is csodálkozva kíváncsiságomon, mert hiszen egy csöppet se érdekelt, hogy mit fog felelni.

Ónágyága behunyta a szemét, mosolygott.

- Azt hiszi, azt így el lehet mondani?

Hála istennek, gondoltam, ugyse lehet elmondani, akkor hát beszéljünk valami másról, például, hogy mikor hozzák az uzsonnát.

Ónágyága kinyitotta a szemét és elkomolyodott.

- Azt hiszi, azt így el lehet mondani?

- Persze, hogy azt hiszem, miért ne? Magasnak, szókének és kékszeműnek, mi?

Ónágyága legyintett.

- Milyen ostobák maguk! Igazán azt hiszi, nálunk is az a fontos, mi maguknál - megjelenés, forma - testi szépség?

- Igazán? Hát lehet csunya is?

- Csunya? Azt nem. Azt nem mondom. Arról szó se lehet. Szépnek kell lenni, az természetes. Csakhogy a szépség magában nem elég. Az olyan természetes alapfeltétel, mint a levegő, ami nélkül ugyse lehet szó semmiről. De hol van még a szép férfi a férfi-ideáltól! Csak maguk örülnek meg mindjárt, ha egy nő szép. Nekünk az kevés! Szépek lenni magunk is tudunk.

Megint behunyta a szemét, nedves, kicsit nyitott szájjal mosolygott, hátradőlt, hosszú szempillái kéjesen remegtek. Rettentően csunya volt.

- Szóval - okosnak is kell lennie? Lángésznek, - zseniálisnak, - nagy gondolkodónak? - suttogtam rekedten. Nagyon szerettem volna uzsonnázni.

Ónágyága dallamosan felnevetett. Rémes hangja volt.

- Csacsi! Mi közöm a gondolataihoz, - ha nem énrám vonatkoznak! Még ha akkora lángész is, mint az a Shakespeare, vagy az az Edison! Az a férfi, akiről mi ábrándozunk, elsősorban *férfi* - nem világbolondító apostol!

- Hát lehet buta is?

- Hova gondol! Az természetes, hogy mellékesen világboldogító apostol. Csak nem gondolja, hogy engem például igazán érdekelni tudna egy buta férfi. De az, hogy okos és tehetséges legyen, hozzátartozik a dologhoz, abban semmi különös nincsen, - hiszen különben nincs is mód rá, hogy megismerkedjünk. Egy buta férfival szemben mindig érezzük a szellemi fölényünket és az elviselhetetlen, - mert mi nem szeretünk fölényben lenni, szellemileg.

Kiegyenesedett, gunyos szikra villant meg a szemében, hidegen, nyugodtan végigmért. Kimondhatatlanul ostoba képe volt.

- Értem, - mondtam lesütött szemmel, mert mintha a szobalány lépteit hallottam volna és nem akartam, hogy észrevegye, mennyire örülök az uzsonnának. - Értem. Röviden szólva: olyannak kell lennie, hogy szerelmet keltsen. Az a bizonyos férfi, aki nem tudni miért, tetszik a nőknek: valami rejtett fluidum van benne, sugárzó erő. Az arca szellemet, bátorságot, okosságot, önérzetet tündököl.

Sajnálkozva nézett rám. Nagyon megsajnálta.

- És egyéb semmit?

- Hát még mit?

- Szellem! - bátorság! - okosság! - önérzet? És hol a legfontosabb: a rajongás?

- Rajongás?

- A rajongástól és szerelemtől elboruló szemek, ahogy rámnéz? A vak imádat, az alázatos hódolat, amibe felolvad, ha meglát? Az ájult szerelem, amitől egész lénye remeg? A kétségbeesett zokogás, a leugrás a negyedik emeletről, a vad dühroham, amivel tört ragad, hogy leszurja azt a másik férfit, akire ránézek.

- De miért nézne másra, ha egyszer...

- Na hallja! Hát azt hiszi, tudnék szeretni olyan férfit, aki terrorizál engem, aki a szabadságomat akarja? Egy rabszolgatartót? Pfuj! Undorodom a féltékeny férfiaktól, - akik megálázzák önmagukat!

- De hisz az előbb...

- Mit, előbb? Az én férfi-ideálom titokban szenved, nem szól, csak szenved, emészti magát értem, - halálosan tudnék szeretni egy ilyen férfit!

Megállapítottam, hogy önagysága halálosan tudna szeretni egy olyan gyönyörűszép, zseniális, gazdag és tökéletes férfit, aki reménytelenül szereti őtet és fájó szívvvel lemondtam az uzsonnáról, mert már mennem kellett.

Az emberiség városa

Már nem emlékszem arra, hogy hol, csak arra az elragadtatásra, amivel olvastam: hogy Amerikában nagyszerű és grandiózus tervvel foglalkoznak. Meg akarják építeni az Emberiség Városát, egy óriási, pompás kozmopolist, márványból és termésköböl, melynek közepén háromszáz méter magas torony hirdetni fogja az Emberi Haladás eszméjét. Ebben a városban hatalmas boulevardja lesz minden tudománynak és művészetnek; ebben a városban nem lesznek bérpaloták, gyárak és rendőrlaktanyák, csak muzeumok, egyetemek és emlékművek. A házakat remekbe építi az építőművészi ambíció, az uccák minden köve, az épületek minden téglája művészkezek alkotása lesz. Senkié se lesz ez a város és mindenkié; ami az emberi szellem fejlődésében érték és szépség adódik, az mind idekerül, hogy örökkévalóvá avatassék a Szellem és Haladás városában.

Valósággal extázisba hozott ez a nagyszerű gondolat. Ujongtam magamban. Azonnal levelet irtam barátomnak, a Rekonstruált Embernek, aki nekem a jövőből szokott üzeneteket küldeni, lenne szíves és értesítene. Meglesz-e az Emberiség Városa és unokáink kaphatnak-e ott szállást és polgárjogot?

Válaszul a Rekonstruált Ember két újságlapot küldött nekem a jövőből: az egyik 1962-ből való, a másik 1983-ból. Mindkettő lelkes és elragadtatott cikkben foglalkozik az Emberiség Városával, amint az alább következik:

1962 november 20.

„... Óriási ünnepségek keretében ma végre felavatták Kozmopolist, az Emberiség Városát. A haladás Tornán harminckét lobogó lengett, harminckét festő világhírű műve. Mikor az üvegharang megkondult és kinyílt a város kapuja: az ünneplő tömeg elárasztotta az uccákat s lelkesedve és kábulattal csodálta végig a nagyszerű sugárutak pompáját: a Képzőművészetek Csarnokát, a Tudományok Egyetemét, a Művészek Ingen-Otthonát, a kísérletek Akadémiáját, a Fejlődés városát, mindent. Az uccán önkéntes egyetemi hallgatók tartották fenn a rendet; minden nemzetbeli tanárok és szakemberek kalauzolták a bámulókat.

Egy kellemetlen momentum zavarta meg az áhítatos hangulatot: a belga nagykövet, sokak szerint, megneheztelt, mert a kapunál előbb egy cseremis uralkodó hercegtől vették el a jegyet, - nem is maradt ott végig az Egyetértés palotájában rendezett banketten...”

A másik cikkből, mely egy francia újságban jelenik meg, csak egy passzust:

1983 augusztus 4.

„... A dicsőségteljes és nagyszerű hadjárat elérkezett végpontjához: dicsőséges seregeink döntő győzelmet arattak ma az áruló, ellenséges angol csapatok felett. Minden hazafi lelkében magasan lobog fel e napon az öröm ujjongó lángja: a hatalmas és halálmegvető, dicső francia katonák újra fényesre mosták lobogónkat, vérben és könnyben, de tisztára mosták! Ünnepeljünk; a francia nemzetnek nagy ünnepe van!

M. Intrepide tábornok ma este 6 órakor tönkretette Irksome összevont csapatait s ezzel az angolok egész hadművelete meghiúsult. Tudjuk, hogy csütörtökön az angolok bevonultak Kozmopolisba, ahol védett pozíciót foglaltak el. Könnyen tehették ezt, mert az Emberiség Városának még helyőrsége sincs. Két heti előkészület után végre Intrepide, dicső tábornokunk ma megkezdte a város ostromát, hogy onnan a gaz, komisz angolokat nemzetünk dicsőségére

kiverje. A nagy siège hajnalban megkezdődött; az angolok kétségbeesetten védekeztek, de derék tüzéink halálmegvető hősiességgel nyomultak előre, srapnelekkel és bombákkal ledöntötték a Falakat, majd makacs és szilaj rohammal bevették a Lirai Költők Palotáját, amit erőddé alakítottak át. Ebből az erődből katonáink kényelmesen ágyuzhatták a város közepén meredő nagy tornyot, amibe azok a kutya angolok belebujtak. Két óra alatt sikerült derék katonáinknak rommá lövöldözni az egész tornyot, - nagy veszteségekkel, de fokozódó bátorsággal ezután a Tudomány Egyetemén rejtőző angol ágyukat támadtuk meg, szétlövöldöztük az egész házat és elfoglaltunk harminc kocsi puliszkát, amit derék katonáink annyira szeretnek.

Hat órára az egész város romokban feküdt és az angolok megverve, szégyenkezve hátrálnak Belgium felé... A város uccáit holttestek borítják, - a francia lobogó azonban ott lebeg az egyik betört fedelű házon.

Intrepide tábornok a következő beszédet intézte a katonákhoz:

- Ünnepeljünk! a francia nemzet ismét bebizonyította, hogy katonáit a legbátrabb anyák szülik halált megvetve, s hogy a dicsőséges hazafiui hősiesség lobogó lángja oly folyó, melynek árnyékában borzongva hajolnak meg e dicső ország ellenei... Tramtadaramtadaram.”

*

Ennyi az, amit Kozmopolisról megtudtam.

Feltámadás

A Föld kemény kérgét hetvenezer kilométer magasságu levegőréteg borítja. Ennek a rétegnek a tetején négyen uszkáltunk angyalok, szabályosan tempózva: Henrik, Vilmos, Sándor, meg én. A többi angyal szétszórva uszkált, fürdött a jó, friss levegőben, mások meg lebuktak a levegőréteg alá, egészen a földig és fogadtak, melyik tartja ki tovább a levegőréteg alatt; ezeket embereknek neveztük; voltak, akik ötven évig kibírták, voltak, akik negyven évig, volt egy, aki százig is kibírta. Fölülről aztán mulattunk, hogy lubickolnak odalent, behunyt szemmel, nem ismerve meg egymást; egymást lökdösve.

- Te, - mondta Sándor nekem - fogadjunk mi is, ki bírja ki tovább, jó?

Nem nagyon szeretek lebukni, - haboztam - az angyal tele lesz mindenféle sárral, meg iszap-pal, aztán évekig moshatja a levegővel, míg lemegy.

- De csak gyerünk, - nógatta Sándor.

- Hát nem bánom, - mondtam - de viszek magammal valami pálcát, vagy fegyvert, mert hallom, mindenféle undok állatok vannak lent: Betegség, Pénz, Kritika, Butaság, meg egyéb hüllők. Majd ezt a jó, kemény, hegyes kis napsugarat.

Ezzel már buktunk is le mind a ketten. Sándor nagyon megváltozott a levegő alatt: kidagadtak a szemei, mint a halnak. Nem beszéltünk eleinte, mert féltünk, hogy a levegő bemegy a szájunkba.

Hamar földet értünk. Körülöttünk szaladgáltak az angyalok; egyiket se ismertük meg, a levegő nagyon megváltoztatta őket, emberi állatformájuk volt, a vékony, átlátszó szárnyak egészben eltűntek, azt csak odafent látni.

Husz évig könnyedén birtuk mind a ketten. Nagyon kétséges volt, ki nyeri meg a fogadást. A chance-ok egyformák voltak: Sándor jobban bírta a fövény iszapját, én meg a hegyes kis pálcámmal lökdöstem magamtól a kellemetlen halakat, polipokat. Sándornak egyre jobban dagadtak a szemei. Nem szóltunk egymáshoz semmit, vártunk. Közben körülöttünk hol süllyedtek le az angyalok, hol meg az emberek nem bírták tovább, kinyitották a szájukat, becsukták a szemüket és szálltak fölfelé a levegőréteg felszínére...

További nyolc év múlva Sándor arcán türelmetlen kifejezés jelent meg. Ugy látszik, félt, hogy elveszti a fogadást, én tovább bírom ki. Egyszerre csak odajött hozzám és elkezdett csiklandozni.

- Ne, ne bolondozz, Sándor, - mondtam én - nagyon csiklandós vagyok. Akkor persze, hogy nem bírom ki.

De hogy nem hagyta abba, a hegyes kis pálcámmal lökdösni kezdtem magamtól.

Sándor mérges arcot vágott és gondolkodott, mit tegyen velem. Közben az emberek körénk álltak és röhögve nézték, kinek sikerül felszekirozni a másikat, hogy elveszítse a fogadást.

Őszintén szólva, már akkor rosszul éreztem magam, nem szeretem a csöcseléket és inkább már itt hagytam volna az egész dolgot, egye fene, de hát fogadás, az fogadás. Aztán, gondoltam, itt a pálcám, Sándornak meg semmije sincs.

Az ám, csak hogy Sándor ekkor a fövényben kezdett kaparászni és kikaparászott magának egy nagy ménkü dorongot. A dorongnak jó sáros vége volt és hosszú volt. Aggódva néztem, mi lesz ebből, az emberek röhögtek.

Hát egyszerre csak Sándor elkezd döfködni a hosszú sáros doronggal. Most aztán őszintén felháborodtam.

- Hallod, Sándor ez nem gílt, - mondtam. - Nem így fogadtunk. Így nem ér a fogadás, ha ilyeneket csinálsz. Tudod, hogy csak ez a pálcám van, napsugárból.

- Micsoda link duma ez? - mondta Sándor. - Micsoda napsugár-pálcáról beszél maga? Én nem is ismerem magát. Én nem értem ezeket a furcsa vicceket. Kérdezzen meg itt akárkit, érti-e ezeket a vicceket? Az enyémet értik.

Az emberek a fejüket bólongatták és röhögtek, hogy azt értik. Sándor döfködött a doronggal, tele voltam izzappal. Kétségbeesetten védekeztem az én hegyes kis pálcámmal, de hiába, a dorong hosszú és vastag volt és sáros.

- Hát ez disznóság, - mondtam Sándornak - így nem ér az egész. Gyere te is ilyen fegyverrel, mint én.

De Sándor csak döfködött tovább.

Egyszerre csak éreztem, hogy nem birom. Tele voltam izzappal, sárral, fájt a mellem, körülöttem rossz szagú lett a levegő. Elkeseredtem, no, mondtam, én megyek fel, ez nekem nem kávéház.

- Tudod mit, - mondtam Sándornak - tudod mit: nyertél.

Husvét vasárnap volt, kinyitottam a szájamat, behunytam a szememet és elrugtam magam; nagy ivben szálltam fölfelé, mikor felszint értem, jól megmosakodtam, nagy lélegzetet vettem és vigan lubickolni kezdtem a napsugárban.

Nagybeteg a cipőm

November 20.

Ma délután végre megvettem azt az amerikai lakkcipőt. Szép, formás cipő, klappnival: a nap-sugár kétszer szégyenkezve tápázkodott fel, miután hanyattesett rajta. Jó erősen befűztem, egy kicsit szorított eleinte a nagyujjnál, de mindjárt elmúlt. Husz koronába került az egész.

November 21.

Reggel, mikor felvettem, megint úgy egy kicsit szorított, mint tegnap, de majd megint elmúlik. A suszter mondta, hogy csak tapossam jól ki.

November 22.

Tyü, de szorít! Taposom.

November 23.

Tyü, a kirelejumát, ejnye, ejnye. Még ma is, harmadik napja? Tapiskálom.

November 24.

Nagyon fáj, nanana, nagyon fáj. Tyü, de fáj. Nagyon fáj nekem ez a cipő. Ma délután egy kis lázam is volt. Hü! de belenyilalt!...

November 25.

Bebebe... vavava... vávává...

November 26.

Beteg ez a cipő, kérem alássan... most végre rájöttem! Hogy ehhez nekem öt nap kellett! Három napig kint kószáltam a Hűvösvölgyben, gyökereket és erdei sáskákat ettem kinomban és táncoltam hozzá, ahogy a suszter bácsi mondta, a kis hamis. Tangót táncoltam, de most már kicsit ideges vagyok.

November 27.

Ugyanis rájöttem, hogy ez a cipő beteg. Fáj, tehát beteg. Ha az embernek a foga fáj, ugy-e, akkor a foga beteg, ha a hasa fáj, ugy-e akkor a hasa beteg: ha tehát a cipője fáj, akkor a cipő beteg. Na, nem mondom, hogy nagyon beteg... hm, egy kis náthája volt, abból lett egy kis influenzája, mit tudom én, és most fáj. Fájingál egy pirinkót. Csak éppen annyira, hogy az ember úgy vakkant egyet-kettőt, de legfeljebb minden lépésnél egyszer, úgy bömbinget egyet és a szeme egy pirinkót kidagad az üregéből, de csak egy cseppecskét; az a pár szem szikra, amit az ember lát, meg az a pár csillag, fényes nappal, Istenem, oda se neki, katonadolog! Majd beszólok egy cipő-doktorhoz hazamenet. Addig csak kibirom!

November 28.

A cipő-doktor, Suszter mester, megnézte a cipőt, szegényt, megtapogatta, hallgatózott, aztán mondta ő is, hogy nincs nagy baj, kicsit meghűlt, annyi az egész, üljek le addig, bizzam csak rá, mindjárt segít ő rajta. Belgyógyászati szempontból tekintette az esetet, hosszan beszélt rosszul varrt stepliről, bevágott klapniról, feichtolásról, de biz én nem értem ezeket az orvosi dolgokat. Valami csövet dugott bele, - nyilván gyomormosás vált szükségessé - aztán hideg borogatást alkalmazott.

November 29.

Még mindig itt vagyok a cipő-kórházban, harisnyában ülök, mert a borogatás nem használt, mikor felhúztam, még fájt egy kicsit, na, nem nagyon, csak egy negyed méternyire. De a mester mégis lehuzta, azt mondta, most még megpróbálkozik meleg borogatással, ha az se használ, akkor - de azért ne ijedjek meg! - akkor menjek el doktor Kobrakhoz, az specialista, mert, úgy látszik, valami szervi baj van, amit így, belgyógyászilag, nem lehet gyógykezeleni és konziliumra lesz szükség. Tíz koronát kért.

November 30.

Tényleg a specialistához kellett fordulni, mert este nyolc órakor hirtelen görcsök álltak be és a jobboldal megdagadt. A specialista sokáig vizsgálta a beteget, hosszan beszélt a diagnózisról, de nem értettem. Most valami újrendszerű bőryomóval próbálkozik, mondta, de ha ez sem használ, akkor műtéti beavatkozásra kerül a sor, mert komoly szervi bajok vannak és a borogatás csak súlyosbította a kórt. Már harminc koronámban van a kezelés.

December 1.

Bulletin: A Cipő az éjszakát nyugodtan töltötte (talán mert nem volt a lábamon). Láz nem volt, az érverés emelkedett. A bélést beragasztották valami nyulós anyaggal. Kívül két evőkanállal sóborszeszt alkalmaztak. A beteget befektették a sámfába és az ágyamba. Én a pamlagon aludtam.

December 2.

Délben kivettem a sámfát és megpróbáltam a Cipőt. De az első lépésnél kiütött rajta a verejték, le se mehett az uccára, azonnal telefonáltam a cipősebésznek. Automobilon jött, megvizsgálta és kijelentette, hogy tüstént hozzá kell látni a műtéthez: egy félóra múlva már későn lehet.

December 3.

Rettenetes volt. Egy görbe késsel először bemetszett a bélésbe: ekkor kiderült, hogy a nyelve a Cipőnek a bélés alatt összehúzódott, daganat képződött, ez volt az oka annak, hogy olyan rettenetesen fájt, szegény. Nem lehetett okoskodni: a sebész kimetszette (extirpálta) az egész nyelvet, bemetszett a klapniba, aztán összevarrta, lazán, a felsőrésszel. Utána újra sámfába tették a narkotizált Cipőt. Most várni kell.

December 4.

Fájdalomtól megtört szívvel jelentem, hogy a beteg nem bírta ki az operációt. Ma reggel, mikor felvettem, végigrepedt a varrás és levált a talp, a cipő abban a percben felsikoltott és - meghalt! (Exitus.) Nyugodjék békében!

December 5.

Az a borzasztó a dologban, hogy most tizenötödikéig nem mozdulhatok ki hazulról, mert addig a fizetésemet kivettem és elköltöttem a gyógykezelésre, csak tizenötödikén lesz annyi pénzem, hogy új cipőt vehessek.

Feljebbvalóval senki se ideges

(Idegkórtani értekezés)

Bocsánatot kérek szerkesztő urtól, amiért ezen kis tanulmányommal olvasóit untatom, - tulajdonképpen orvosi szaklapban volna a helyén, mivel azonban nem vagyok tagja az orvosok egyesületének s így szaklapokba se dolgozhatok, ujságírói összeköttetéseimet vagyok kénytelen felhasználni, ha tudományos vizsgálódásaim szerény eredményeiről időnként mégis számot óhajtok adni.

Az utóbbi években különös érdeklődéssel tanulmányoztam a modern idegkórtan irodalmát s az összegyűjtött adatokat, szerény megfigyeléseimmel párosítva, igyekeztem összhangba hozni a mindennapi élet tapasztalataival. Nem került el figyelmemet az a páratlan fellendülés, mely a rokontudományok kultuszával karöltve az ideges tünetek helyes fogalmazásához vezetett a diagnosztikában - ennek a fellendülésnek köszönhető, hogy ma már alig van ember, akinek idegrendszerében a tökéletesen kifejlődött orvosi gyakorlat fel ne tudná fedezni ama kóros elváltozások ismérveit, melyeknek összessége a különböző neuraszténiák, hisztériák, neurózisok és pszichózisok klasszikus klinikai kórképét nyújtják a lelkiismeretes orvost gyönyörködtető tisztaságban. E téren, a diagnosztikában, a kórképek etiológiájában s a különféle kórokozó lelki sérülések vizsgálatában különösen a nagy fejlődésnek indult lélekemelő módszer ért el szép eredményeket - Freud és követői az ideges tünetek elméletét a gyakorlati megfigyeléseknek, klinikai adatoknak olyan gazdagságával támasztották alá, amire nem volt példa a múlt század tudományában.

Alábbiakban éppen az utóbb említett megfigyelések tárházát szeretném egy szerény adalékkal gyarapítani, helyesebben felhívni az idegesség és ideges tünetek tanulmányozóinak figyelmét valamire, amiről, az idevágó szakirodalom tüzetes tanulmányozása után, bátran merem állítani, hogy elkerülte a pszichiáterek figyelmét.

Az idegesség különféle megnyilvánulásának számtalan fajtáját és fokozatát ismertetik a nagy-tudású és nagytekintélyű szerzők, de sehol nem akadtam nyomára feljegyzésnek, mely az idegesség eme különleges sajátságát rögzítette volna le. Ez a sajátság nemleges természetű ugyan, de annyira általános, tehát nyilván jellemző jelentőségű az idegességre magára, hogy úgy érzem, nem végzek fölösleges munkát, amikor szóvá teszem, éppen általános jellegénél fogva talán alkalmas lesz rá, hogy az idegesség még mindig ismeretlen és rejtelmes *lényegét* egy lépéssel közelebb hozza a világossághoz.

Tudományos szabotossággal vizsgálódásaim eredményének ismertetését ezzel a címmel szeretném az orvoskongresszusnak bejelenteni: „*Ideges tünetek kihagyása, illetve szünetelése olyan egyedek jelenlétében, akikkel szemben a páciens bizonyos természetű függő viszonylatban áll*”.

Egy szerencsés véletlen adta az első ötletet, hogy a kérdéssel ebből a szempontból foglalkozzam. Feleségem, akinek idegállapotát számos pompásan körülírt tünetcsoport állandó jelentkezésén volt módomban tanulmányozni, e jelentkezések legkedvezőbb feltételeinek együttműködése közben éppen a tünetek mennyiség- és minőségbeli optimumát nyújtotta: sirt és nevetett egyszerre, miközben az előzően darabokra tört Vacuum-féle porszívógép (igen ajánlhatom a céget) alkatrészeit dobálta abba az irányba, ahonnan őt megfigyeltem, azzal a határozottan kóros jellegű megokolással, hogy én gyilkos vagyok (mellesleg, nem is igaz). Ezek az ideges tünetek teljes koncertben mutatták éppen a kórképet, mikor váratlanul belépett a kalaposnő, hogy az új modelleket bemutassa. Feleségem abban a pillanatban megnyugodott,

barátságosan és udvariasan tárgyalni kezdett a kalaposnővel, a tünetek *per primam* megszűntek, amint azt a paciens tudta nélkül ejtett reflex-vizsgálatokkal azonnal konstatáltam.

Gondolkodtam az eseten és arra az eredményre jutottam, hogy az ideges tünetek szünetelése s a kalaposnő megjelenése közt a kauzális összefüggés nem *incidentaliter*, hanem *kategorice* alakult ki. Feleségem a kalaposnővel szemben függő viszonyban van, a kalaposnőtől függ, hogy neki lesz-e jó kalapja és nem megfordítva. További megfigyeléseim kiderítették, miszerint:

a hadnagy sohasem ideges a főhadnaggal szemben, hanem mindig a zászlóssal szemben,
az osztálytanácsos sohasem ideges az államtitkárral szemben, hanem mindig a referenssel szemben,

az ideges ember a drágaság miatt például rendesen a pincért szidja és nem a kormányt,
és általában nem a gazdát, aki okot adott az ideges tünetek jelentkezésére, hanem az alkalmazottat.

Ez a megállapítás, ha ellenőrizzük, olyan általános tüneménynek fog bizonyulni, hogy komoly lehetőséget nyújthat a terápiának az idegesség gyógykezelésének új irányban való fejlesztésére. A magam részéről pácienseimnek máris melegen ajánlhatom, hogyha nem bírnak az idegeikkel, ne idegorvoshoz menjenek, aki *velük* szemben van függő viszonyban, tekintve, hogy belőlük él, - hanem mindig inkább egy *másik ideges emberhez*, aki még *náluk is idegesebb*, - mondjuk, a főnökhöz - vagy valakihez, akinek több pénze és hatalma, ennek megfelelően érzékenyebb idegei lévén, okvetlenül le fogja őket csillapítani.

Daliás idők

Én (a család feje és a ház ura, ugyis mint nagyságos ur, felháborodva és elképedve): Mi jut eszébe? Este kilenc után kimenő, itthagyni a gyerekeket? Hogy mer még csak beszélni is ilyeneket!

Mari: Én nem tehetek róla, nagyságos ur, én nem akartam, de az a csirkefogó egyre a nyakamra jár, aszongya, sürgősen beszélni akar velem, - nem hagy más.

Én: Miféle csirkefogó?

Mari: Az a léhűtő sehonnai.

Én: Miféle léhűtő sehonnai?

Mari: A vőlegényem.

Én: Ugy!

Mari: Hogy ü csak most beszélhet velem, mert hónaptól már nem lehessen - oszt felkajabált a lépcsőn, hogy gyűjjek le, oszt ü is igen kéreti a nagyságos urat, hogy tesszen leereszteni.

Nőm: Hallatlan!

Én: Kilenc óra után!

Nőm: Mit gondol az az ember?

Mari: Más hiszen én is tudom, hogy ami nem illik, nem illik, mondtam is neki, - de hát nem hagy békén, hogy csak gyűjjek, oszt fenyeget, hogy elhagy.

Én: Na, majd ellátom a baját annak az embernek! Még fenyegetőzik? Hol van az az ember?

Mari: Itt lent áll a lépcsőházban.

Nőm: Ugyan, csak nem állsz oda...

Én (harciasan): Dehogy nem! Csak nem hagyom, hogy itt engem is zsaroljanak, meg a cselédemet is, holmi érzelmi revolverrel. Hogy különben elhagyja! Majd adok én neki! Este kilenc után kimenő! Majd megnézem magamnak azt a legényt!

(Lefutok a lépcsőn.)

Mari barátja (lent áll a földszinten. Csinos, bajuszos cugszfürer. Három csillag a paroliján, harmincnyolcas paroli, extra bluz, az oliva szépen, forsriftosan áll, a bajonetten sárga bojt, tizenkettes emlékérem, süccerbojt, sárga distancseccer stráf.)

Én (messziről, mikor még nem láttam meg): Hallja, izé, mit gondol maga... *(Meglátom, haptákba vágom magam és szalutálok. Ja, igaz, elfelejtettem közölni az olvasóval, hogy közkatona vagyok, egyszerű infanterist.)*

Mari barátja (könnyedén sapkájához legyinti a kezét): Szervusz! *(Látva, hogy még mindig álllok.)* Ruht!

Én: Mondja csak, maga a...

Mari barátja: Ki az, hogy maga?

Én: Akarom mondani cugfürer urnak tetszik lenni a... Mari vőlegényének?

Mari barátja: Én hát. Mi bajod vele?

Én: Nekem semmi...

Mari barátja: Nem „nekem semmi”, hanem „jelentem alássan, nekem semmi”.

Én: Jelentem alássan, nekem semmi.

Mari barátja: Ugy bizony fiam. Nem azért mondom, de a legénység vigyázzon a főriftra. Mert a nélkül öt rossz.

Én: Tudom, kérem...

Mari barátja: Nem „tudom, kérem”, hanem „jelentem alássan, majd megtanulom”. Így kell beszélni. (Jóakarattal.) Látom én, fiam, hogy abba a fatornyos hazádba nem volt benne módod, hogy az uri beszédet megtanuld, hát akkor leginkább is jobb, ha hallgatsz, mikor urakkal beszélsz. Mert én óriási jó ember vagyok, de tudok óriási rossz is lenni.

Én: Igenis.

Mari barátja: Nnna. (Jóindulattal.) Aztán hová mégy?

Én: Csak ugy... kicsit sétálni...

Mari barátja (összehuzza a szemét): Kilenc után? Van erlaubnis?

Én: Bizony, ma éppen nincs...

Mari barátja: Na ugye. Oszt erlaubnis nélkül akartál ellógni kilenc után. Hát mi lenne most, ha én holnap rapportra küldenélek.

Én: Hát...

Mari barátja: Na, nem kell begyulladni, kék a paroli. Tudok én óriási jó is lenni. Most fel-mégy ide a második emeletre, osztán Darab Mária kisasszonyt keresed, - meg tudod jegyezni a nevét? akkor jó - oszt megmondod, hogy Führer ur izeni, jöjjön már, mert nem várok tovább. Akkor aztán, ha éppen el akarsz lógni - hát ne tudjak róla! Csak vigyázz a patrujra.

Én: Igenis, führer ur... Köszönöm... (felszaladok).

Nóm: Na, mi az?

Én (Marihoz): Na jó... nem bánom, lemehet egy kicsit, Mari... nem látom sehol a vőlegényét... majd legközelebb megmagyarázom neki, hogy ez nem járja... most lemehet, az egyszer... (Nómhöz.) Tudod, eszembe jutott... hogy ilyen dolgokban nem szabad mereven ragaszkodni az embernek az álláspontjához... inkább jónak és engedékenynek kell lenni... ha az ember akar, óriási jó tud lenni...

Az emberszelidítő

Drága Leónám!

Egy évi hallgatás után csak most jutok hozzá, hogy beszámoljak Neked eddigi eredményeimről, - sietve tehetem csak és vázlatosan, mert a fecske, aki itt ül ketrecem szélén, félóra múlva csatlakozik Egyiptomba induló ezredéhez, hogy Neked elvigye ezt a leveletem.

Én Neked, egyetlen Leónám, hűséges és szelid őrangyala életemnek, annakidején, mikor erre a nehéz expedícióra rászántam magam, csak általánosságban és nagyon szűkszavuan jeleztem, hogy tulajdonképpen mi a célja annak a tudományos és lélektani vállalkozásnak, aminek végrehajtása annyira lelkesített, hogy ott tudtalak hagyni érette, aggódó és féltő marasztalásod ellenére. Most, hogy a nagyfontosságú kísérlet befejezése felé közeledik, büszkén vallhatom, hogy nincs okom megbánni elhatározásomat: megcsináltam, amit akartam, az expedíció célját általánosságban megközelítettem és megfigyeléseim, az eredmények, amikről annakidején az Oroszlánerkölc Ligájának közgyűlésén módomban lesz majd beszámolni, azt hiszem, kielégítően bizonyítják feltevésemet, amivel utnak indultam s amit az oroszán-közfelfogással szemben régen hangoztattam: hogy a szelidítés és idomítás lehetősége olyan általános elveken nyugszik, amik a Föld legvérengzőbb és legvadabb állati fajtájára, az emberre is vonatkoznak.

Pályatársaim nagyon óvtak a vállalkozástól, mint olyantól, amibe eddig még minden kísérletezőnek beletörött az agyara. Hagyományaink szerint embert nem lehet szelidíteni és mikor szándékomat a Dsungel-cirkusz igazgatójának, Orang-Utangnak bejelentettem, vállat vont és meg sem próbálta, hogy a kísérlet végrehajtására társakat próbáljon szerezni nekem.

Egyedül indultam tehát utnak, mint tudod, gondosan előkészítve tervemet. Abban az időben előőrseink több ember betörését jelezték a székhelyünket körülvevő erdőség északi ritkásai felől: a legveszedelmesebb, ugynevezett *puskáshátu* emberféleségek fejlett példányainak jelenlétére lehetett következtetni a jelentésekből. Ezek a fenevadak igen nehezen közelíthetők meg, - a hátukon lévő mirigyekből halált okozó tüzes folyadékot lövelnek az oroszán felé - amellet gyávák és rosszindulatuak: a viselkedésük csaknem kiszámíthatatlan.

Vállalkozásomat megnehezítette, hogy nekem egy *eleven* emberpéldány birtokába kellett jutnom, - megsebesíteni, vagy harcképtelenné tenni se igen lehetett a megfelelő embert, akivel kísérletezni akartam. Cselhez folyamodtam hát, éjnek idején kimásztam a cserjék közül és meghúzódtam egy ugynevezett *kelepce* közelében, amit ezek a fenevadak otthagyoatnak táborhelyük közelében, nem tudni, milyen okból. Gyalakkal letakart gödör volt a kelepce, bemásztam a fenekére s nem minden izgalom nélkül vártam a következőket.

Hajnalban régebbi embervadászataimból jól ismert szuszogást és motozást hallottam a fejem fölött, óvatosan kinyújtva fejem, jólfejlett embert pillantottam meg a gödör szélén, fehérbőrű, ugynevezett európai puskáshátu volt, a legveszedelmesebb fajtából, abból, amelyről természetrajzi utazóink azt állítják, hogy egymást sem kimélik mirigyeiknek váladékától.

Helyzetem kritikus volt, mert a fenevad, ugy látszik, észrevette jelenléteemet. Szerencsére a puskáshátu mögött kereken mozgó rejtekhelyet, ugynevezett *ketrecet* pillantottam meg, erős anyagból készült bozótfele ez, ami Európában, az oroszánok őshazájában terem, s aminek magvát, ugy látszik, az emberek hurcolták be hozzánk. Egy merész szökéssel átvetettem magam a kelepccét borító galyakon s a ketrecbe ugrottam, a fenevad azonnal rávetette magát a ketrec oldalára, de nem tudta keresztülharapni, hiába ugrált, nem tudott hozzámférközni, a hatalmamba került!

Most már csak az volt hátra, hogy védett helyzetemből megfelelő szuggesztiókkal irányítsam azokra a cselekvésekre, amik céljaimnak megfelelnek. Egyelőre a durvább hatásokat próbáltam ki rajta: orditással és merev, ellenállhatatlan tekintettel igyekeztem szellemi felsőbbségem tudatára hozni; sikerült is annyira megfélemlítenem, hogy néhány órai ellenállás után megértette, mit akarok tőle és engedelmesen tolni kezdte ketrecemet, amit nem tudtam volna megmozdítani.

Programmom másik pontjának megvalósításához fogtam: hogy foglyomat most már átszállítsam Európába, ahol a természetének megfelelő éghajlat és életfeltételek közt tüzetesebben tanulmányozhatom, hogy azután akaratom igájába hajtsam. Nem akarom leírni a hosszadalmas és ravaszul kieszelt módszereket, amivel célomat elértem: röviden csak annyit, hogy néhány hét múlva Párisba vergődtem, ketrecestül, mindenütt nyomomban emberemmel, akit puritán megfélemlítéssel és szigorral láncoltam sarkamhoz s akit egyébként *Bumpó*-nak neveztem el.

Bumpót megtörte a hosszú ut; szándékosan alkalmaztam a kifárasztásnak ezt a talán oroszlán-talan, de ilyen veszedelmes fenevaddal szemben egyedül célravezető módját a letörésnek. Kényelmesen heverészve ketrecemben, rákényszerítettem, hogy emelje, tolja, hurcolja a ketrecet, csakhamar beleroskadott ebbe és mert már alig tudott ellenni nélkülem, nem kellett tartanom tőle, hogy megszökik. Mire Párisba értem vele, ott tartottunk, hogy bátran kinyitattam vele a ketrec ajtaját és beengedtem magamhoz.

A többit most nem akarom részletezni. Röviden csak annyit, hogy fáradozásomat teljes siker koronázta, Bumpó meg van szelidítve! A dolog tudományos jelentőségét, mint említettem, megfelelő formában fogom feldolgozni; a Dsungel-cirkusz igazgatójával már most közölheted, hogy jövő évre, ha isten segítségével hazajutok, olyan attrakciót hirdethet közönségének, amire nem volt még példa Szaharában! Ha látnátok ezt a rosszindulatu és fékezhetetlen fenevadat, hogy veti alá minden ösztönét akaratomnak, hogy idomul egész élete az én életem szerint, hogy tölti egész napját környezetemben, hogy törí magát hozzám, hogy kedvembe járjon! Naponta pontosan, meghatározott időben bejön a ketrecbe, *ő szolgál ki, ő megy vadászni helyettem, az elejtett vadat nem falja fel, hanem engedelmesen elém teszi* és csak a maradékot sepri ki aztán, hogy valahol, egy zugban, ellakmározzon belőle. Meghatóan kómikus látvány, ahogy ugrál, sűrög-forog körülöttem, lesi minden mozdulatomat, néha, ha látja, hogy szomorú vagyok, honvágy fog el, sóhajtozom, megretten és egy hosszú, fonott kötélfélével a kezében mókásan csattogtatni kezd, hogy mulattasson és elterelje a figyelmemet. Most már bátran nyitva is hagyhatom a ketrec ajtaját, nem kalandozik el. Ha néha ősállapotban dühöngő fenevadtársai közeledni próbálnak, ő zavarja el őket mellőlem s a világért nem engedne bántalmazni! S mindezt nem erőszakkal és szigorral, hanem okossággal és oroszlánságos bánásmóddal értem el!

Drága Leónám, remélem, csakhamar viszontlátjuk egymást. Csókold meg helyettem drága kis kölykeinket és tanítsd meg őket is, hogy nincs az a bestiális gonoszság és gyilkos természet, amit egy oroszláni tekintet erkölcsi fölénye igába ne hajtsen, ha kitartás és türelem párosul a magasabb belátás biztos erejével. Téged és kedves rokonaimat gyöngéden ölel

Párizs, augusztus.

sirig hü
Leód

A rendező

Először valami színházalapítással kapcsolatban találkoztam vele: a kulisszák közül rohant elő, izgatottan, sebesen kezét fogott velem.

- Ó!... bocsánatot kérek!... - de csak egy percre van időm... igazán nagyon sajnálom...

- De kérem, kérem, - nyugtattam meg - hiszen nincs is önnel dolgom. Nyilván összetévesztett valakivel.

- Ja, nem engem keresett? Pardon. Tetszik tudni, az embernek ezerfelé áll a feje... Tessék elhinni, nem birom... A felelősség... higgye el, nem nekem való. De hát nem lehet megbizni senkiben.

Valami kellékes szaladt el mellettünk, utánakiáltott:

- Engem keres?

Az visszafordult.

- Mi tetszik? - mondta bambán. - A Ligeti urnak viszem a kesztyűt.

- A Ligeti urnak? Az bent van az irodában. Várjon, majd kiküldöm. Majd beszélek vele.

Megint hozzám fordult.

- Látja kérem, nem lehet... Nincs időm, nem lehet... Hát majd máskor, ha megengedi... Au revoir, kérem, ne vegye zokon.

És elfutott, mint a fergeteg.

Később megkérdeztem valakitől, hogy ki volt az az ur? Nem nagyon ismerték. Aztán kiderült, hogy az irodában alkalmazták valamikor, jegyeket stemplizni.

Másodszor ő keresett fel. A kávéházban ültem, nagyobb társaságban. Odajött, igen komolyan, mondhatnám gyanakodva köszöntötte barátomat és odasugta nekem:

- Kérem csak... van egy percnyi ideje... Igen fontos ügyben... sürgősen...

Felálltam és félreültem vele.

- Parancsoljon velem.

Körülnézett, közelebb hajolt.

- Arról van szó - de kérem, egyelőre egy szót se, senkinek!

- Kérem, hogyne.

- Megbizom önben... Tehát... arról van szó, hogy itt Pesten egy igen nagy vállalat indul meg... egyelőre még nem beszélhetek róla... színház... és a felelősség engem terhel... Meg kell tudnom, számíthatunk-e önre erkölcsileg, hogy úgy mondjam, számíthatok-e az ön erkölcsi beleegyezésére, az ön morális obligójára, hogy úgy mondjam, az ön szellemi szolidaritására.

- Na igen - mondtam. - Miről van szó?

- Arról még nem beszélhetek. Szóval - számíthatunk?

- De drágám -

- Igen vagy nem! - kiáltott lelkesen. - Ez a kérdés! Diszkréció! A felelősség az enyém - én rendezek mindent!... Higgye el, nem bízhatok meg senkiben, magamnak kell vállalni. Isten vele. És ne szóljon senkinek.

Két hónap múlva találkoztunk utoljára. A körut sarkán állt, az Oktogonon, a járda szélén és komolyan, összehuzott szemmel nézte az uttest forgalmát. Egész tömeg áll már körülötte, mert hangosan beszélt.

- Mit csinál itt? - kérdeztem.

- Bocsásson meg, - mondta sebesen és félvállról a nagyon elfoglalt emberek nyers udvariaságával - látja, hogy egy pillanatnyi időm sincs. Ez a rendezés tönkretesz. Ezerfelé kell nézni az embernek, hogy minden rendben menjen. Ott... az az automobil... igen... helyes, az mehet...

A pálcájával integetett a levegőbe, mint a karmesterek.

- Az a két kocsi most befordul... Helyes... Szemben egy villamosnak kell állani... Ejnye, mi ez? Itt most katonáknak kellene jönni... Ahá, már itt vannak. Ott jönnek, szemben. Hé, katonák!... jól van, mehetnek! Hé, rendőr... helyes! Magának, a rendezés szerint, itt kell állni, a lámpa alatt... jól van... most már kezd valahogy menni... Most még szembe, a ház negyedik emeletére, egy fehér főkötős cselédet kérek, aki kinéz az ablakon... jól van, helyes, megvan már... Ketten szembejönnek... egy hölgy meg egy inas... Az egész fölé felhők... délutáni világítás - így!... jól van!... balra, a házak fölött, a Nap... hét méternyire... lemehet!! A nap lemehet!!... Helyes.

Felém fordult, fujt, a homlokát törölte.

- Fű! uram!... ezt nem lehet kitartani... nem bízhatom másra, máskép minden ferdén megy.

Két mentősapkás ember közeledett.

- Mentősapka? - kiáltott. - Helyes. Ezeket ide kellett állítani.

Odalépett az egyikhez és rendelkező hangon szólt rá:

- Ugy. Maguk most velem jönnek a Lipótmezőre. Készüljenek. Nincs időnk. Mehetünk.

És könnyedén, bocsánatot kérve, elköszönt tőlem.

Átalakulok részvénytársasággá

Kedves Szerkesztő Ur.

Engedje meg, hogy - elérkezettnek látván az időt - nyílt levél formájában vessek véget azoknak a határozatlan suttogásoknak, amikre több oldalról figyelmeztettek, illetve konkretizáljam azokat a pénzügyi körökben elterjedt kósza híreket, melyek szerény személyemmel kapcsolatban egy új gazdasági esemény bekövetkezését jósolgatják.

Nos tehát: ez az esemény meg fog történni és azt óhajtom, hogy a kereslet és kínálat utvesztőjében bukdácsoló közönség ne folyosói és zugpiaci mende-mondákból alkosson képet magának erről az eseményről - hanem lásson tisztán és világosan.

Arról van szó igenis, hogy írói és újságírói üzemem kibővítése és a modern gazdasági verseny szellemének megfelelő beállítása céljából *átalakulok részvénytársasággá*.

Ez a részvénytársaság, mely szellemi termékeim hatékonyabb kitermelését és kiaknázását tűzi ki feladatul, később (minél később) meghatározott alaptőkével részvényeket bocsát ki az üzem nagyságának megfelelő névértékkel.

A részvénytársaság igazgatását vállaló szindikátust a részvényesek többsége nevezi ki oly célból, hogy az minél hatásosabb tevékenységgel, az üzemi termelés minél élénkebb fokozásával képviselje a részvényesek érdekeit - értve ezalatt, hogy (később meghatározandó) anyagi és (remélem, már meghatározott) erkölcsi tőkéjét nem kimélve, engem állandóan olyan hangulatban tartson, hogy nekem kedvem legyen minél több és minél jobb szindarabokat, verseket és regényeket és filozófiai műveket írni, kifejtetni nézeteimet magamról, az embe-rekről, nőkről és férfiakról, társadalomról és irodalomról, a szellemi és lelki örömek szépségéről, az anyagiasság és vagyonszerzési mohóság hiuságáról, a tőkeuralom és bankokrácia és részvénytársaságosdi veszedelméről, a nyereszkeségi viszketeg utálatosságáról, a munkanélküli meggazdagodás és szellemi javak kizsákmányolásának csunyaságáról stb. stb.

Ennyit magáról a részvénytársaságról. A nagyközönséget azonban talán még jobban fogja érdekelni azon szilárd elhatározásom, hogy a „K. F. Szellemi Értékeit Kiaknázó Részvénytársaság” papírjait a megalakulás után bizonyos idő múlva szándékom van *bevezetni a tőzsdén is*.

Tisztában vagyok vele, mit jelent ez. A részvénytársaság működésének eredményét ezzel a lépéssel kiteszem a spekuláció árhullámzásaiból kialakuló bizalom és bizalmatlanság esélyeinek. De az ügyre nézve ebből csak jó jöhet ki. Mert mire jó az nekem, hogy a K.-papirokat jegyzik a tőzsdén? Arra, hogy én állandóan tudhassam és ellenőrizhessem azt, amit semmiféle író nem tudhatott és nem ellenőrizhetett eddig - hogy működése mennyiben és milyen vonatkozásban számíthat sikerre a közönség körében.

Mint egy szeizmográf, oly érzékenyen fog működni a K.-papirok árhullámzásától látható bizalom és bizalmatlanság grafikonja. Ha például híre megy, hogy regényt írok - felmennek a papirok. Ha a regény megjelenik és kezdik olvasni: lemennek a papirok. Ha merengőnek látnak az utcán, nekimegyek a villamosnak, megbotlom az ajtóba s ebből látható, hogy verset fogok írni - lemennek. Ha operettémát találok: felmennek. Ha Pintér Jenőnek nem tetszik valami, amit irtam, - örülten kiugranak a K.-részvények. - Ha Császár Elemér megdicséri egy cikkemet: pánikszerű árhanyatlás, esetleg, ha jó írónak talál nevezni, valódi krach következhetik. Ha kiderül, hogy szerelmes vagyok: árhanyatlás; színésznővel sétálok színház előtt: barátságos tendencia. Mindig pontosan látni fogom, mi kell az embereknek. Ha egy cikkemben bizalmatlan vagyok a kormánnyal: papírjaim bizakodó hangulatot fejeznek ki. Ha

ellágyulok a naplemente szépségén és ezzel inspirálódok: minél jobban lágyulok el, annál szilárdabb lesz a tőzsde; ha azonban kemény maradok a nővel szemben, akiről darabot írhatnék, akkor az irányzat lanyha.

És el fog jönni az idő, mikor a nevemmel jelzett papírok árfolyamát előbb olvassa el a nyájas olvasó a lap utolsó oldalán, mint a nevemmel jelzett tárcát a lap első oldalán, lévén neki fontosabb az ő tárcája, mint az enyém.

És akkor leszek én végre elismert és bevezetett nagyság.

Szerkesztő urnak tisztelő hive
Karinthy Frigyes.